

Ihivriurninnga Nunavut Kavamaup Havagviat Aanniaqtailinirmut Qalagjuarniq- 19 Aanniarutimut Kiudjutat

---

Upalungaijaqtajuq Nunavut Kavamanganun, Aanniaqtailinirmun
Havagviani

Qiqaiarluarvia 2024

Naitumik Uqauhiit

Kangiqlihidjutit uvalu Aktilaanga

Coronavirus aanniarut 2019 ("Qalagjuarniq-19") hiamitiqtaaqtuq aanniarut aulatitihimajuq talvuuna novel coronavirus SARS-CoV-2. Hivulliqpaaq ilihimajajuq aannialaqidjutit] ilitarijauhijamajuq hamani Wuhan, China Ubluirvia 2019, aannialaqidjutimik hiamiuq qilamik nunarjuami. Uvani Ubluqtuhivia 30, 2020, ukua Nunarjuami Aanniaqtailinirmun Katimajiit ("WHO") uqaqtut Qalagjuarniq-19 Inungnun Aanniaqtailinirmun Qilamiurut Nunarjuami Ihumaaluutaujuq ("PHEIC"), uvanilu Qiqajjalirvia 11, 2020, illitturijauhijamajuq aanniarjuarut ("aanniarut").

Nunavut Kavamanga uqariiqtuq inungnun aanniaqtailinirmun qilamiurut kiudjutigibluqu Qalagjuarniq-19 hiamitaaqtuq uvani Qiqajjalirvia 18, 2020. Una uqariijaut nuutaanguqtiqhimajuq malrungnik havainirni taima amigaqhuutiqaqqan naunaiqtaujuq nutqarniaqtuq talvuuna Qitiqqaqtijuuq 11, 2022. Uvani Qiqajjaluarvia 5, 2023, WHO naunaiqtat illitturijauhijamajuq nungunianun nunarjuami PHEC haf-fuminga Qalagjuarniq-19.

Tamna aanniarutirutiqaqtuq piqaqtukhaq Nunavut Kavamangit Havagviangit Aanniaqtailinikkut ("havagviat", "Aanniaqtailinikkut" unaluuniit "HEA") qilaminuaq hungiutijaangat atugakhangit, hanaqidjutikhangit, ilihairutikharnik, havagianganiklu tutqikhajjaangat, ihuaqtumik aanniarutingnik kiudjutikharnik. Uvani 2022, HEA ilauhijamut inmikkut qaujijaijikharnik havagvik, MNP LLP (MNP), ihivriuhiplutik kiudjutikharnik taffumunga Qalagjuarniq-19 aanniarut (tamna "Qalagjuarniq-19 Aanniarutinut Kiudjutikhat Ihivriuhidjutikhat" imaaluuniit "ihivriuhidjutikhat"). Tamna ihivriurut pijuuq tunigiami ajuirhainirmut ikajuriami piliurninnganut atugakhangit pipkaidjutiniaqtuq hivunirmi in-ungnut aanniaqtailinirmut amigaqhuutiqaqqat kiudjutingit.

Malikhugit hapkua pidjuraa, ihivriurutit qiniqtait talimat uqautaujut: Kavamaliqidjutikhangit; Amigaqhuutiqaqqan Aanniaqtailinikkut Munagidjutikharnik Upalungairutikharnik; Amigaqhuutiqaqqat unalu Aanniaqtailinirmut Munarinuq Kiudjutinga; Amigaqhurnaqtunik Aanniaqtailinikkut Munaqhi-tikhat Nakuuhivalianingit; uvalu Tuhaqtitinikkut uvalu Ilauqatigiingnikkut. Naunaijaqpiqhijamujumik ihivriungniq kapuutikkut aggijjinirmun hilataani turaangania haffuma ihivriurutip uqautaungmat haf-fumanga Havagvianin Qaujijahqirjuap Kanadami. Imaal, naunaijattiaqhijamujumik tamainun-kavamatkut upautidjutait qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 hiamitaaqtuq ilaungituq ihivriurutinun una uniudju-taujuq qaujijaijimin DPRA Canada (2023), unniudjutillu hapkununga Avaliingaaqtitaunikkut Hiniktariivit Pinahuarutit havaktaujut atulihaaliqtilugu 2023.

Upautiniq

Tamna upautikhaq uminga havaaqharnik havaktauvakhimajuq upautijaangat naunaitunik pidjutikhar-nik HEA ihuaqtumik ihuaqtumiklu ihivriudjutikharnik. Tamna titiqqamik ihivriudjutikhaq ilaujut ma-ligakhat, kinguani naunaijautait Qaujijahqirjuap Kanadami Unniudjutait, maligakhat makpiraat, naittut titiraqhijamujumik, aalat titiraqhijamujumik tunijauhijamujumik hapkununga HEA. Nalvaqtauhijamujumik titiqqat ihivri-urutait atuqtaujuq ikajuutikhat iliharnirmun katimadjutinunlu katimadjutinin. Naunaijajjaangat ukuat katimadjutikhangit naunaijajjikhimajumik allatqiinik ihumagijainik nipingitlu, MNP aulatitivakhimajumik apiqhujukharnik tapkuninga 36 HEA ilaujukharnik ilaujuniklu pukuktauhimajumik nunalaani tamangni Nunavunmi avikturviini. Malikhugit ikajurumangmata hapkununga HEAtkunin niruaqtaujuqkhat havak-tinin uvalu Nunallaani Aanniaqtailinikkut Kivgaqtuqtit ("CHRs") naamavjaktuq 10 nunallaat, pihimajumik piinagialgit, MNP ilaujut Miijanun uvalu/uvaluuniin Angajukhiq Atan'ngujat ("SAOs") katitirlugit

kangiqlikqutit siksinin nunallaanin uvalu CHR-kunun malrungni nunallaani.

Naittumik Naunaiqtaujut

Tamna ihivriudjutikhangit nalvaaqtauhimajut aituqtauhimajut talvuuna naunaitumiklu tapkuninga HEA-ngit havaakhangit havaqatigiiktut. Nanijauluaqtut pijutiqaqtut atuni havaami uqautaujuni ilaqaqtut ukuninga:

- **Kavamaliqidjutikhangit:** Taimaali HEA qilamik ihuaqhaiblulik atugakhanik imaalu havaklugit uvalu atulirlugit ihagiagijaujut atugakhangit uvalu havauhikhait, taimaali amigaqhuutinut kiudjutikkut upalungaijautit tapkua ubluanin. HEA qiniqtut 2012 "Aanniarjuarut Qalarjuaqtut: Upalungaijainikkut uvalu Kiudjutikkut Atugahat hapkununga Aanniaqtailinikkut Havagviit" atuqtilugu aularutaani nunarjuami, kitut ubluqaqtuq uvalu amigaitunik maligakhanginik. Hivuniptingni, naunaijaangat iliqatigiiktukharnik naunaitumik ilitugidjutikharnik ihumaliurutikharnik, angirutiqatunik, kiudjutikharniklu anginirmik havaktakharnik munagidjutikharniklu ikajuutiginaqtun, taima ihuaqtumik, angmaumajumik ihumaliurutikharnik Inuit Qaujimaqtuqangit Hivunikhangit.
- **Amigaqhuutiqaqqat unalu Aanniaqtailinirmut Munariniq Upalungaijarniq:** Taimaali HEA kiublulik qilamik, uvalu nunallaat mihigimablulik upalungaijaqhimablulik tamainun, hivumuuqhutik tugaaqhimalulik mikhaanun pijaangini ihuaqtumik ajungnaqtunik uvalu hivumut ikajuutikhanik kiudjutinik.
- **Amigaqhuutiqaqqat unalu Aanniaqtailinirmut Munariniq Kiudjutinga:** Ilitarigiami havaqatigiiktukhat tunijut nakuujumik pigiami kiudjutinga aanniarutimut, piqaqtuq pivikhaqautikhaq hivunirmi hakugiktigiami havaangit ikajuutingillu tamainni aadlatqiini havagviujuni, nakuutqiamik piinariaqigiami manikharniq, naunairiamilu aadlatqiinik ikajuutikhamik piinariaqihimajut ihuarhigiami amihut pilaqutingit uuminnga avaliinngaarniq.
- **Amigaqhurnaqtunik Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Nakuuhivalianinga:** Tamna Qalagjuarniq-19 aanniarutirutinga naunaiqhimangitun ajungnautikharnik talvuuna ihumarlukhimajunik inuuhirinikkut kavamangit hivuliqtingit havaktiitlu, unalu ihumarlukhimajunik inuuhirinikkut nunalaani ilaujunik. Una pidjutiqaqtukhaq hivunirmi aanniarutingnik upalungairutikharnik.
- **Tuhaqtipkainikkut Ilaupkainikkullu:** Tuhaqtithimaaqtilunik talvani kavamanmi nunalaanilu qilaminuaq aulahimaanginaqtunlu, akhurnaqtuq naunaijaangat una ihaarutikharnik ihuagijauniaqtun inungnun allanguqtihimajunik atuqtakharnik, atugakhanik malikhautikharnikluunniit kangiqlijaunginaqtun.

Atuliqujaujut

Qaffiujut pivikhaqautingit aadlanguriami pijut akhuurutaujunit nanihimajanginnik piluqtaujut ihumagijakhanginnik HEA-kunnit, unalu:

1. **Tunihilulik Tamatkirlugu, Hulidjutikhaq Pihimajuq Amigaqhuutinut Munagidjutikkut Upalungaijautit:** HEA piqaqtukhaugaluaq naunaittumik, Amigaqhuutiqaqqat Munariniq Ihumaliurut ikajuqtuq uumunnga atauttimut ihumaliurniq, ukunatitut 2012 Aanniarjuarut Qalarjuaqtut Upalungaijaut. Unalu iliurainiq naunaiqtaujukhaq qanuqtut ihumaliurniq pipkaidjutilimaitait unalu naunaitkutat naunaijainiq maliktakhat ukunatitut Inuit Nuatqatigiingnikkut Ukprijain; ihuaqhilugit atuqatigingni kiuvikhangit atuqhugit unniqtutit nalaumajut pinahuarnit

pitjuhitlu; uvalu ihuaqharlugit qanuq kitut havaangit uvalu munagidjutit havaktauniaqtut uvalu tuhaqtitaulutik. Una ihumaliurut ihivriuqtaujukhaq ukiumi, ilagijanganik uuminnga ihumagi-jauniq aadjikutarijait nutaamut maligamut, qanuriliurutingit, maliktakhangillu.

2. **Ihuaqhijuumirlugu iluani uvalu Hilataani Tuhaqtinikkut Maligakhat:** HEA atuliqtu-khaugaluit ilaliutihimajunik pigiarunmik tamangni timiujumi ahianilu tuhaumajutinik ihumagi-jaqarlutik nunagijaujumi uqaqatiriingnigini, tamaita ilagijaanik hakugiktumik mahuligaitumik pigiarunmik ihuaqhijaagani inuit aaniagitaagani akhuurutinik. Una havaqatigiingniikkut upautiniq akhuurutigijaat tautungnaqtumik, ilauqatigiingniikkut, uvalu kiudjutikkut, ihuaqhijuumirlugu ihuangniq uvalu atuqhimaahugu aanniarut hiamitiqtuq kiudjutikkut akhuurutit avatiini havagviup.
3. **Hivumuuqtilugu Aturninnga Nampanik Aanniaqtailinirmut Naunaitkutaq unalu Naunaijainiq Munariniq Qaritaajakut Pulaarvinga:** HEA hivumuuqtakharaluangit aturninnga nampanik inungnut aanniaqtailininnga naunaitkutaq atajuq piqaqtumik qaqqingutut niuvrutingitainnik naunaijainiq munariniq tunigiami nakuujumik ihuaqtumiklu naunaijainiq ikajuutikhanik, tuniqhaininnga hivitujunik naunaitkutanik, ihuarhaqhimajumiklu akhuurutingit tamainni munarhiliqinirmut havaqatigiingniq. Una tunittaaqturlu qilamik nakuujuniklu hatumi-arutinik hapumidjutikhanik inungnut aanniaqtailinirmun. Ikajuriagani una, HEA piniarunaqhijut aturiaqarunaqhijut atuliriagani ilitarijauhijutinik Aanniaqtailinikut Hivuniqhijutinik Maligaujumik iniqhijaangani ilitarijauhijutinik maliruakhanik maliruakhaniklu aturiagani aturiaganilu aanniaqtailinikut hivuniqhijutinik aanniaqtailinikut ajugituni ublutuaraagat havaami.
4. **Tiguaqhimalugu Iluani-Havagviit Havaqatigiingniikkut Ikajuutikkut Atugahaq Ilaujuq hapkununga HEA Kiudjutainun hapkununga Ajungnaqtunun Amigaqhuutaujunik:** Upalungaijautini upalungaijautinilu hivunikhani aanniaqtailinikkut amigaqhuutinut, HEA ihumagijakhait tamatkiumajut havagviit ikajuutit tapkua iqimidjutijut tamainun-kavamat upautidjutainun, pijaangini havaqatigiingniq uvalu havaqatigiingniikkut tamaini ihuaqtut havagviit timiujullu imaalu ikilijuumirlugit akhut havaakhat ilijaulutik hapkununga HEA havak-tiinun amigaqhuutinut kiudjutinun.
5. **Ihivriurlugit uvalu Ihuaqhijuumirlugit Havaktut Aanniaqtailinikkut uvalu Inuuhiqattiar-nikkut Ikajuutit:** HEA ihumagijakhait havaklugit hakugiktumik havaktukhaqhiurnikkut hanaqidjutinik piimalugit uvalu pihimalugit ajuitiaqhimajut havaktut uvalu amigairjuumilugit aktilaangit tamaini aviktuqhimajumi, kitut ilaujut angiqatigiigutait kangiqhimanikkut kanatami kavamatkut pijaangini tapkua ikajuqtaulutik uvalu ikajuutikhanik havaktunun havaktikhaq-tiuqtut uvalu pihimanikkut, atuqtilugu hivungani amigaqhuutaujunik. Taimaalu, HEA qiniqta-khait iniqtirutait Havagvingmi Pitquhikkut Naunaijarniq ihivriuhilutik tadsa ikajuutikhanik aallangajunik ikajuutikhanik havaktingit ihuaqhautikhanik nunamingni aktuqtauniinnik Qal-agjuarniq-19 aanniarut, imaalu ihuaqhailuni piimajainnik ilijauniaqtut havaktinut hivunirmi amigaqhuutaujunut hulipkaidjutikhamik, tamainnik aanniaqtailinikkut inuuhiqingnaqtumiklu takujauvikhanik. Iaminun hulaqutinun qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 nunarjuami, ikajuutauluaqtut havaktinun ikajuutikhat pinahuarutit, ihumakkut aanniaqtailinirmun ikajuutit, inuuhiqattiarinirmunlu pinahuarutit. Hivunirmi ihumagijainik, ilaujukharnik uminga havaktinun ikajuutikharnik puuqhimajunik, havagiaqaqtainik ihuaqhaidjutikharnik, nutaqivikharnik ikajuutikharnik, manikharnik, manikharniklu atuqtakharnik.

Tamna Qalagjuarniq-19 aanniarutinga ihivriuqtauvakhimajuq kiklivikhangit munarhiliqinikkut

hanaqidjutikharnik avatingni nunarjuaptingni. Nunavut ilaungittuq aadlamiklu akhuurutaujuq un-gahiktumit nunanginnik inugiakpallaangittunilu amihuuninngit pijuuq aadlanut nunallaanut. Pidjutait haffuma ihivriurutip, MunaqhIliqijitkut HEA ihumaliuqtaaqutut hunat ihuaqhijuumirutit havaktaujaaqtut uvalu humi akhuurutit turaaqhimaniaqtut hivungani inungnun aanniaqtailinirmun qilamiurut.

Naunaitkuti Iluaniittut

1.0	Kangihipkaijjutikhait.....	1
1.1	Qanuriririjaagut.....	1
1.2	Pidjutaugut Qanurikhaalu Ihivriurninganik.....	1
1.3	Upautiniq.....	2
2.0	Pitjutinga Ihumagijaujunut	4
2.1	Tapkunuuna Havagviat Munaqhiliqijitkut.....	4
2.2	Tamna Qalagjuarniq-19 Aanniarutitaujuq Nunavunmi	8
3.0	Naunaitun Ihivriudjutikhangit Nalvaaqhimajut	16
4.0	Atuliqujaujut	22
5.0	Ilaliutihimajut.....	39
Ilaliutihimajug A	Naunaijaqhimajut Naunaijautit Paqitatik imaa Atugahatigut Najugait	39
Ilaliutihimajug B	Naunaijautit.....	55
Ilaliutihimajug C	Uqautikhat MNP Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhangit Ihivriughiniq....	58
Ilaliutihimajug D	Hivuliquhugugit Ihivriurutit Apiqhuutit.....	59
Ilaliutihimajug E	Havaakhap Naunaitkuta.....	61
Ilaliutihimajug F	Unniudjutikkut Kiklikhait.....	65
Ilaliutihimajug G	Aturluaqtakhat Apiqhuinikkut Maliktakhaq	66
Ilaliutihimajug H	Apiqhuinikkut Maliktakhaq Minista Aanniaqtailinirmut.....	72
Ilaliutihimajug I	Qalagjuarniq-19 Pidjutiaqqtut Katimajiit imaaluu Havaqatigiiktut Katimajiit.....	75

1.0 Kangiqhipkaijjuutikhait

1.1 Qanuririjaagut

Coronavirus aanniarut 2019 (Qalagjuarniq-19) hiamitiqtaaqtuq aanniarut aulatitihimajuq talvuuna novel coronavirus SARS-CoV-2. Hivulliqpaaq ilihimajaujuq aannialaqidjuti] ilitarijauhimajuq hamani Wuhan, China Ubluirvia 2019, aannialaqidjutimik hiamiuq qilamik nunarjuami. Uvani Ubluqtuhivia 30, 2020, ukua Nunarjuami Aanniaqtailinirmun Katimajit (WHO) uqariiqtaat novel 2019 qalagjuarnirmun hiamitirnira Inungnun Aanniaqtailinirmun Qilamiurut Nunarjuami Ihumaaluut (PHEIC), uvanilu Qiqajalirvia 11, 2020, uqaqtut tapkua Qalagjuarniq-19 nunarjuami ("aanniarut").

Nunavunmi, inungnun aanniaqtailinirmun amigaqhuutimik uqaqtauhimajuq uvani Qiqajalirvia 18, 2020, hivulliqpaaq aanniaqtuq Qalagjuarnirmun-19 iliturijauhimajuq uvani Hikutirvia 2020. Inungnut aanniaqtailinikkut amigaqhuutaujut nutannguqtiqtauvaktuq naatkangat malruuk havainiik naunaiqtaunnagu Qitiqqautijuuq 11, 2022. Uvani Qiqajaluarvia 5, 2023, KINAP naunaiqtat iliturijauhimajuq nungunianun nunarjuami PHEC haffuminga Qalagjuarniq-19.

Tamna aanniarutirutiqaqtuq piqaqtukhaq Nunavut Kavamangit Havagviangit Aanniaqtailinikkut ("havagviat", "Aanniaqtailinikkut" unaluuniit "HEA") qilaminuaq hungiutijaangat atugakhangit, hanaqidjutikhangit, ilihairutikharnik, havagianganiklu tutqikhaijaangat, ihuaqtumik Aanniarutingnik kiudjutikharnik. Aturninganit aanniarutimit, Munaqhiliqijitkut havaqatigivaktait aallat havagviit nunallaallu Nunavut Kavamanga Aanniarutirjuamut kiudjutaat ikiglinahuarutikhanik aanniaqtailinikkut, maniliurutikhanut, imaalu inuuhiringnaqtumik aktuutaujut qilamik inungnut aanniaqtailinikkut amigaqhuutaujunut.

1.2 Pidjutaajut Qanurinkhaalu Ihivriurninganik

HEA ilauhimajut inmikkut qaujijaijikhamik havagviujumik, MNP LLP (MNP), ihivriughilutik kiudjutikhamingnik taffumunga Qalagjuarniq-19 Aanniarut (tamna "Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhat Ihivriughidjutikhat" imaaluuniit "ihivriughidjutikhat"). Ihivriurninnga pijuq tunigiami ajuirhainirmut ikajuutikhamik hivunirmi inungnut aanniaqtailininnga Amigaqhuutiqliqqat kiudjutingit.

Pidjutaajut Ihivriurninnganut

Ihivriurninnga qinirhiajuq ukununnga:

- Kangiqhimalugit turaarutait hapkua HEA qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 Nunarjuami kiudjutit uvalu qanuq HEA nakuunikkut pijaangini hapkua tikhahuarutit pinahuarutillu; unalu,
- Kangiqhittiarlugit hunat nakuujut, ilihaidjutit ilitait, hunallu ihuaqhijuumirutijut hapkununga HEA qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 nunarjuami kiudjutit.

Hivunikhangit Ihivriudjutikharnik

Ilaliutihimajuq C titirarlugit tallimat uqautikhat tapkua qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 Nunarjuami Kiudjutikkut Ihivriughtit qiniqtaujut uqautigijaangani, uvalu Ilaliutihimajuq D tunihijut apiqhuutinin tapkua hivuliqhuqtaujut ihivriurutinik. Naunaijattiaqhimajumik ihivriungniq kapuutikkut aggijjinirmun hilaani turaangania haffuma ihivriurutip uqautaungmat haffumanga Havagvianin Qaujijaqtirjuap Kanadami. Imaalu, naunaijattiaqhimajut tamainun-kavamatkut upautidjutait qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 aanniarut ilaungituq ihivriurutinun una uniudjutaajuuq uvani DPRA Canada (2023),

unniudjutillu hapkununga Avaliingaaqtitaujut Najugaini Pinahuarutit havaktaujut atulihaaliqqat 2023. Ithivriurutit havaktaujut ihuaqtut talimanun atugakhanun:

- **Kavamaliqidjutikhangit.** Una pidjutitaaqtuq havauhianun uvalu angiklijuumirlugu maliguagahat pihimajut, Maligat uvalu pitqujaujut, upalungaijautit, uvalu ihumaliurutit hapkununga HEAtkunun. Uqarniaqtaillu qanuqtut HEA havaqatigivaktait aallat havagviit ihumagijaujut Inuit Qaujimaajatuqangit ihuaqtumik Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhat.
- **Amigaqhuutiqaqqan imaalu Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Upalungaiqhijamajut.** Una pidjutitaaqtuq qanuriniinik HEA upalungaijautaanun hivuani Qalagjuarniq-19 Aanniarut.
- **Amigarnaqtunut Aanniaqtulirijitkullu Munaridjutikhat Kiudjutikhat.** Una pidjutitaaqtuq hulidjutinun atuqtilugu Qalagjuarniq-19 aanniarut akhuurutigiblugu munarittiarnirmunlu inuuhiqattiarnirmun inuuhiqattiarnirmunlu inuit.
- **Amigaqhurnaqtunik Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Nakuuhivalianingit.** Una pidjutitaaqtuq hulaqutainun qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 aanniarut Nunavunmi aanniaqtailinirmun havagviit uvalu aanniaqtailinirmun auladjutait anginirhakkut.
- **Tuhaqtipkainikkut Ilaupkainikkullu.** Una pidjutitaaqtuq qanuq maligakhat atugakhat mali-rugakhat havauhiillu ilaujut haffumunga HEA Qalagjuarniq-19 Aanniarut Kiudjutinun tuhaqtitaujut iluani kavamatkut hilataanilu nunallaanun.

Ataani attautit hapkua uqautaujut, maligakhat naunaijautit apiqhuutit uvalu atanikkut atugahat havaktaujut uvalu atuqtaujut kangiqhipkarlugit tamangnik titiqqat ithivriurutit uvalu ilauqatigiingnikkut hapkununga HEA kivgaqtuqtunun uvalu nunallaani ilaujut.

1.3 Upautiniq

Tamna upautikhaq uminga havaaqharnik naunaijagiihimajut talvuuna naunaitumik hanaqidjutikhar-nik taima nallaumajut talvani qitqani kavamangit havagviingit ilaujut Maniliqinirun Katimajiit Kanatami unalu naunaijagiihimajut upautijaangat naunaitunik pidjutikhar-nik HEA aulatitijaangat ihuaqtumik naunaitumiklu ithivriudjutikhar-nik.

Tamaat hanatjuhikhaa ithivriudhuniup ihumagijauni ahii naunaijarni havagutai ilautitlugit:

- Nunarjuaptingni Aanniaqtailinirmut Timiqutigijangillu Munariniq Naunaijainirli Tunngavinga 2020;¹
- Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimaviit Inungnun Aanniaqtailinikkut 2020 Unniudjutimik inungnun Aanniaqtailinikkut Kavamaliqidjutikkut;²
- Kanatami Nunalaani Aanniaqtailinikkut Katimajiit Ithivriudtuharnik Aanniarutingnik Kiuju-kharnik, 2021³ unalu,

¹ Nunarjuaptingni Aanniaqtailinirmut Timiqutigit. 2020. "Munaridjutit uvalu Naunaijautit Tungaviit: Qalagjuarniq-19 Hanaqidjutikhar-nik Upalungairutikhar-nik Kiudjutikhar-niklu." <https://www.who.int/publications/i/item/monitoring-and-evaluation-framework>

² Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimaviit Inungnun Aanniaqtailinikkut. 2022. "Kivraqtuiniq Inungnut Aanniaqtailinikkut: Kavamaliqidjutikhar-nik Pijakhat Hakugikhijuumiriangani nutaanguqtiirihimajut inungnun Aanniaqtailinirmun Auladjutait Kanatami." <https://nccph.ca/projects/canadas-chief-public-health-officer-2021-report-and-associated-commissioned-reports/governing-for-the-publics-health-governance-options-for-a-strengthened-and-renewed-public-health-system-in-canada/>

³ Kanatami Inungnun Aanniaqtailinirmun Katimajiit. 2021. "Kanadaup Hivulliq Kiudjutinga Qalagjuarniq-19 qalagjuarnirmun Nunarjuami aanniarut." <https://www.cpha.ca/sites/default/files/uploads/policy/positionstatements/2021-02-covid-19-initial-review-e.pdf>

- PHPC Aanniarjuaqtunut Iliharutikhait Unniudjutit, 2022.⁴

Iniqhimaituq naunaijautit tungaviit tunijaujut hapkununga Havaakhanun Hivumuaqtittijut Katimajiit uvalu, havaqatigiblugit HEA, MNP iniqtiqtaat una titiraq. Naunaijarningagut qanurinihaa pidjutituaqtuq naunaitunik maligakhat uqautikhat naujnaiqtauhimajut quulijuni: Kavamaliqidjutikhangit; Amigaqhuutiqaqqan Aanniaqtailinikkut Munagidjutikharnik Upalungairutikharnik; Amigaqhuutiqaqqat unalu Aanniaqtailinirmut Munariniq Kiudjutinga; Amigaqhurnaqtunik Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Nakuuhivalianingit; Uvalu Tuhaqtitinikkut uvalu Ilauqatigiingnikkut (Ilaliutihimajuq C).

Ataani attautit hapkua uqautaujut, maligakhat naunaijautit apiqhuutit havaktaujut uvalu atuqtaujut kangiqhipkarlugit tamangnik titiqqat ihivriurutait uvalu ilauqatigiingnikkut hapkununga HEAnun kivaqtuqtunun uvalu nunallaani ilaujut (Ilaliutihimajuq D). Tamna titiqqamik ihivriudjutikhaq aulavakhimajuq atugakhat, malikhautikharnik, kinguani naunaijautait Qaujiaqtiirjuap Kanadami Unniudjutait kapuutikhanik tunijauvikhangit unalu naunairutiqaqhimajuq munarhiliqidjutikharnik aulad-jutikhat Nunavunmi, maligakhat makpiraat, naittut titiraqhimajut, aalat titiraqhimajut tunijauhimajut hapkununga HEA. Nalvaaqtauhimajut titiqqat ihivriurutait atuqtaujut ikajuutikhat iliharnirmun katimadjutinunlu katimadjutinin. Naunaijaangat ukuat katimadjutikhangit pivakhimajut qaffiujunik ihumagijainik nipingitlu, MNP havaqatigivakhimajait HEA ilitagijaangat inungnik talvanga havagvingmi ilauvakhimajut talvani Qalagjuarniq-19 kiudjutikharnik kitkuniku uqagiaqaqtun ihumagijaujunik ihivriudjutikharnik. HEA tunihimaaqtun MNP titiraqhimajunik havaanganik taima, talvuuna kingulijunik havakpakhimajainik, uqagiaqaqtun aalatqiinik ilihairutikharnik, HEA ilitagihimajut tapkuninga inungnik talvani havagvingmi atuqtakharnik. Pidjutigiblugit havaktut aulagutait uvalu havaktut aalanguqataaqtut havauhiit, tamaitaungitut havaakhat naunaijaqhimajut piinarialgit apiqhuqtaulutik. Talvuuna mikhaatpiani, tamna HEA havaakhamut havaqatigiiktut naunaiqhijut himmautikhainik uqaaqtaqtut naunaijaidjutikhanut uqautikhanik.

MNP apiqhuivaktut 36 HEA kivaqtuqtunik ilaujuniku tikuaqhijunik nunagijaujunik atuni Nunavumi nunani. Malikhugit ihaangnikkut hapkununga HEAtkunin niruaqtaujujkanik havaktinin uvalu Nunallaani Aanniaqtailinikkut Kivaqtuqtit (CHRs) naamavjaktuq qulit 10 nunallaat, pihimajut piinagialgit, MNP ilaujut miiat uvalu/uvaluuniin angajukhiit atangujat (SAOs) katitiriangini kangiqhidjutit siksini nunallaanin uvalu CHRkunin malrungni nunallaani.

Kinguani titiqqat ihivriuruiqata uvalu ilauqatigiingnikkut, MNP katitiqtait tamaita iliharniit uvalu havaktauhimajut ihumagijaujut ataani attautit uqautaujut. Naittut paqitatik tunijaujut hapkununga HEAkunun Havaakhanun Hivumuaqtittijut Katimajiit pijaangini ihivriuriani uvalu nutaanguqtirlugit hapkua paqitatik. Ihuaqtut paqitatik kangiqhidjutituaqtut pijakhanik aalanguqtirnikkut tapkua MNP hivumuuqtitait uvani uniudjutini ihumagijaujukhat hapkununga HEAtkunin aulahimaaqtumik havaklugit atugakhangit uvalu havauhiit uqautigijaangani hivungani inungnun aanniaqtailinirmun qilamiurut.

---

⁴ Inungnut Aanniaqtailinirmut Taaktit Kanatami. 2022. "Inungnut Aanniaqtailinirmun Ilihaidjutit Iliatujut qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 nunarjuami." https://www.phpc-mspc.ca/resources/Documents/PHPC_Public%20Health%20Lessons%20Learned%20from%20the%20COVID-19%20Pandemic.pdf

2.0 Pitjutinga Ihumagijaujunut

2.1 Tapkunuuna Havagviat Munaqhiliqijitkut

Tamna havagvinga munarijakhait piliuriami atugakhangit maligangillu pijunnautinga munarhiliqinirmut timiqutigijangillu, unalu tunigiami munarhiliqinirmut havaat Nunavunmi. Tamna havagvinga havaktuq havaqatigiikhutik qaffiujut aadlat Nunavut Kavamanga havagvingit tunigiami havaangit munarijagillu.

Malruk aviktuqhimajumi maligak, una *Inungnut Aaniaqtailiniq Piqujat* (2016) unalu Amigaqhuutinut *Qanuriliurutikhat Maligaq* (2010) uvalu aalat upalungaijautit, imaatun "Aanniarjuarut Qalarjuaqtut: Upalungaijainikkut uvalu Kiudjutikkut Atugahat hapkununga Aaniaqtailinikkut Havagviit," ikajurlugu atugahat HEA kivgaqtuutainun tunijaujut. Hapkua maligat uvalu upalungaijautit, uvalu qanuq atuliquatujut, pidjutiqaqtut qanuq HEA hivuliqhuqtait aanniarunmut kiudjutit.

2.1.1 Inuit Qaujimajatuqangit

Havagviup pinahuarutaa akhuurutigilugu, munaridjutikhaq, ihuaqhijuumirlugulu aanniaqtailinirmun inuuhiqattiarnirmunlu tamainun Nunavunmiunun, aturlugillu Inuit Qaujimajatuqangit ("IQ") tamaini aktilaangini kivgaqtuutit tunihinirmun uvalu idjuhikhait. Inuit Qaujimajatuqangit (IQ) turangajut talvuna Nunaqaqaqtut Ilihimani Inuit, ilitturijaujuq tamnaunia "naunaiqhijaujuq havagutai ukpirijai ilihimanilu pitquhit tapkuat Inuit ilitquhit."⁵ Nunavut Kavamanga ilitarijait hapkuat IQ hivunikhaliurutikhat.⁶

- **Inuuqatigiitsiarniq:** Pittiaqhugit aalat, inuuqatigiit munarilugillu inuit;
- **Tunnganarniq:** Pipkainikkut nakuujumik idjuhirmik imatun angmaumajumik, tunganarnirmik uvalu ilauqatigiingniq;
- **Pijitsirniq:** Ikajuqtuq pipkaijurlu ilagiiktunut unalu/unaluuniit nunamingnut;
- **Aajiiqatigiinni:** Ihumaliurniq uqaqtigiingikkut tamarmiklu angiqatigiiklutik;
- **Pilimmaksarniq / Pijariuqsarniq:** Pivalliaplutik ajuiqhavallianikkut ilitturvalliaplutik qungiaktillutik ajuqitqubluni atuqhimaqhugit akhuurutikhallu;
- **Piliriqatigiinni/ Ikajuqtigiinni:** Havaqatigiiktut hunamut ihumagijaujumut;
- **Qanuqtuurniq:** Nutaanguqhimaluni unalu ikajuutaujuq,
- **Avatittinnik Kamatsiarniq:** Pittiarlugu munarilugulu nuna, huraadjat unalu avatigijaujullu.

Tamaat Nunavut Kavamanga akhuuqtut ilaliutigiami IQ hivunikhaliurutikhat qanuqtut atugakhangit maligangillu piliurhimajut unalu tuniqhaininnganik pinahuarutinik havaanginniklu.

2.1.2 Aanniaqtailinirmut Timiqutigijangillu Nunavunmi

HEA qiniqtut ilitaagani atuqhimajainit pihimajut Qalagjuarniq-19 aanniarutimit pivaliajaaganilu pitquhiujunik pijutauniaqtut hivunikhami inuit aaniagitaagani qilamik kiujutinik, aturniaqaqtuq kangiqhijaagani *kina* munarhiliqinirmut havaat tunijaujut uumunnga unalu *qanuq* tadjatunijauhijaujut.

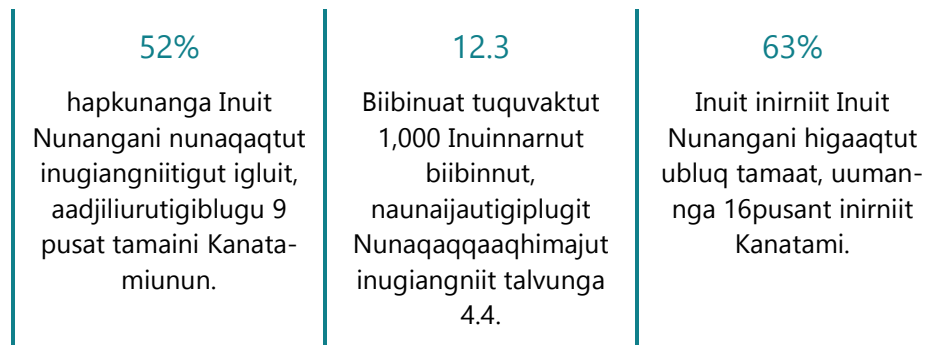
Uvani 2021 Kanatami Kititaunit unipkaaqtut inugiangniinit Nunavumi 36,858 inuit, 2.5%

⁵ Tagalik, S. 2010. "Inuit Qaujimajatuqangit: Havaanga Nunaqaqqaqimajut Ilihimaniq Ikajuqtuq Inuuhiqattiarnirmik Inuit Nunallaangit Nunavunmi." *Kanatami Havaqatigiingnikkut Katimavik hapkununga Nunaqaqqaqatut Aanniaqtailinikkut*. [PDF]. Ithivriqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjalirvia 2024.

⁶ Kavamatkut Nunavunmi. N.d. "Inuit Inuudjuhiini Aturniaqaqtut." [PDF]. Ithivriqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjalirvia 2024.

amigaiqhimajut talvanga 2016 kititaunit.⁷ Naamavjaktuq 85pusat inugiangniit naunaijaqhimajut Inuit, 0.5% imaa Hiuvulliujuut Aallait, 0.01% imaa Métis, uvalu 13 pusat Nunaqaqangitut. Talimat kukuulat nunallaat Iqaluit, Kangirliniq, Arviat, Qamanittuaq, Iglulik. Piqaqtuq amigaitunik inuuhikkut hakugingniit Inuit pitquhiit uvalu pitquhikkut ilihimaniit. Piqaqturlu angijumik inungnut unalu maniliqinirmut ajurhautingit pilaqutijuq aaniaqtailinirmut nakurdjutingalu Inuit Kaanatami. Uvani 2018 kihititirutikharnik naunaitkutikharnik upalungaikhimajuq tapkuninga Inuit Tapiriit Kanatami ("ITK")⁸ titiraujaqtuq una, imaa Naunaitkutit 1 tunihimaarlutik ilanganik kihititirutikharnik tautuktitijaangat ihuaqtunik aanniaqtailiqinikkut hanaqidjutikharnik Inuinnarnik.

Naunaitkutaq 1: Aaniaqtailinirmut Timiqutigijangillu Ihuarninnga uumunnga Inuit⁹

Kanatami kavamat manilualuaq kivgaqtuuluaqtuq tamaini aaniagitaagani atuqtiniganik Nunavumi. Kihimi, "Inuit katimajit, haamat, kavamaungitut katimajit, uvalu ikajuqhugit tamaita ilaujut aaniaqtailinikkut auladjutaini imaa tunihiblutik aanniaqtailinikkut uvalu inuuhiqattiarikkut pinahuagutit nunallaani uvalu avikturniini aktilaangitigut, amigaitut maniliqtuidjutit kitut pihimajut kanatamin kavamainin."¹⁰

Avatqumajut 30 munaqhiliqiviit tamainni Nunavunmi¹¹ pipkailuni hivulirnik inuilu munaqhijutinik Nunavumiunut, munaqhiqarvingnut, aanniarvingmi, munarijauhimmerlutiklu munaqhivingnik (munaqhiqarvingnik) (Naunaitkutit 2). Hivulliqpaanga munarhiliqinirmut qanuriliurutinga nunagijaujuq, munarhiungittumik, taaktimit, aadlallu munarhitkunnit havaktut, havagvingmi ilaungitturlu qangaraalungnitanik mamihainirmut qanuriliurutingit.¹² Inungnun aanniaqtailinirmun kivgaqtuutit, imaatun aanniaqtailinirmun akhuurutit iliharnirmunlu (ilaujut aaniangnaitumik nutaqqat ilailu ipiralainirmunlu ikiklijuumirlugit pinahuarutit), kapuutit tuniuqhaidjutit, munaridjutillu aanniarutit tunijaujut hapkunani, aalanin havagvingni, ihariagijaujut ilaujut Nunavunmi aanniaqtailinirmun auladjutainun. Nunavut Kavamanga Inungnut Aanniaqtailinikkut Qanuriliurutikhat "ilitaqhijut amigaitut

⁷ Kihititiliqijunik Kanadami. 2023. Naunaijautinun Naunaitkutaq, 2021 Naunaijautit Inugiaktilaanginun: Nunavut." Ihivriutauvakhimajuq Qiqaijalirvia 2024.

⁸ ITK. 2018. "Inuit Naunaijainikkut Naunaitkutit 2018." <https://www.itk.ca/wp-content/uploads/2018/08/Inuit-Statistical-Profile.pdf>. Ihivriutauvakhimajuq Qiqaijalirvia 2024.

⁹ Ibid.

¹⁰ NTI. 2008. "Nunavutim Aanniaqtailinikkut Atuqtakhat: Unniudjutit Tunijaujut Ilanganun Inuit Pijakhait ataani Titiraqhimajumi 32 haffumani Nunavunmi Nunataarnikkut Angiqatigiigutimi." Ihivriutauvakhimajuq Qiqaijaluarvia 2024. [https://www.tunnagavik.com/documents/publications/2007-2008%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Inuit%20Culture%20and%20Society%20\(Qablunaatun\).pdf](https://www.tunnagavik.com/documents/publications/2007-2008%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Inuit%20Culture%20and%20Society%20(Qablunaatun).pdf)

¹¹ Nunavut Kavamanga. n.d. "Nunavut Inirnikhanut Kangiqhidjutikkut Makpiraaq." [https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-286-4\(3\)-EN-Nunavut-Senior-Information-Handbook.pdf](https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-286-4(3)-EN-Nunavut-Senior-Information-Handbook.pdf) Ihivriutauvakhimajuq Qiqaijalirvia 2024.

¹² NTI. 2008. "Nunavutim Aanniaqtailinikkut Atuqtakhat: Unniudjutit Tunijaujut Ilanganun Inuit Pijakhait ataani Titiraqhimajumi 32 haffumani Nunavunmi Nunataarnikkut Angiqatigiigutimi." Ihivriutauvakhimajuq Qiqaijaluarvia 2024. [https://www.tunnagavik.com/documents/publications/2007-2008%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Inuit%20Culture%20and%20Society%20\(Qablunaatun\).pdf](https://www.tunnagavik.com/documents/publications/2007-2008%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Inuit%20Culture%20and%20Society%20(Qablunaatun).pdf)

timiqtaujut ikajuqpaqtut inungnut aanniaqtailinikkut imaalu, taimaittumik, paqitaulajut havaqatigiikhutik imaalu havaqatigiplugit aallat havagviujut imaalu kavamaungittut havagviit.”¹³

Naunaitkutit 2: Munaqhiliqijitkut iIglukpanun Nunavunmi

Igluqpaq Qanurittuq	Nampaa	Najugaa	Havagutit Tunihimajut
Qikiqtani Aanniarvia	1	Iqaluit	35-iglikhait munarijaujukhat igluqpaani. Tunihijut aanniaqtunun aanniarvingmun kivgaqtuutunik naunaijaqhimajuq hapkunanga <i>Kanatami Aanniaqtailinirmut Maligaq</i>. Qkh tunihijut 24 ikaarniini qilamiurnikkut kivgaqtuutunik, aanniaqtunun munaqhidjutit (ilajut hingaijunun, hingaijanun uvalu aanniarjuaqtunun munaqhidjut), pilaktuinikkut kivgaqtuutit, ihivriurviit kivgaqtuqtut, iksulliqhinikkut, anirnikkut mamitiidjutit, uvalu aanniaqtailinikkut naunaitkutit uvalu kangiqhidjutit.
Aviktuqhimajuni Aanniaqtailinikkut Igluqpait	2	- Kangirliniq - Iqaluktuuttiaq	24 ikaarniini munagijauvaktut aanniaqtunik; aanniaqtut munarijauvaktut talvungauplutik takujauvaktut havaktukhaujunit havaktiinit - Ubluq tamaat munarhiviit ikaarniini amigaghuutiqaqqanlu munagidjutikharnik pigiaqqtun, hivajaqtaugiaqqtunlu, 24 ikaarniini ubluq tamaat
Inungnun Aanniaqtailinikkut Ilagiiktullu Aanniaqtailinikkut Kapurhiraqturvikhat	2	- Kangirliniq - Iqaluit	- Inungnut aanniaqtailinikkut ilihautikhat imaalu aimavingmingni munaqhidjutikhainnik - Nunalaani aanniaqtailinikkut ilihairutikharnik, aihimavingmini munagidjutikharnik, ilaqaqtuniklu uktuqhimaqtunik hivuliqtigivakhimajuq munarhinin taaktit
Nunallaani Munaqhitkut	22	22 (hapkunanga 25) Nunallaat Tamaini Nunavunmi	Tunihilutik inungnun aanniaqtailinikkut kivgaqtuutunik, aihimavingni munagidjutinik, aanniaqtunun kivgaqtuutunik uvalu qilamiurnikkut mamitiinikkut kivgaqtuutit.
Munarijauhimmaarviit	3	- Iglulik - Uqhuqtuuq - Iqaluktuuttiaq	- Iglulik Uqhuqtuurlu 10-igliqaqtuq igluqpait, +1 aanniaqpiaqhimajunut munaqhitikhat igliq, tunihijut 24-ikaarniini, 7-ubluni munaqhit imaalu inikkut munaqhidjutikhainnik - Iqaluktuuttiami piqaqtuq 8- igliqaqtuq igluqpamim munaqhidjutit 24-ikaarniini, 7-ubluni munarhinik inuuplu munaqhidjutit
Inirnikhaat Najugaani	2	- Iqaluit - Arviat	Tamangnik 8- igliqaqtuk ikajuqpaqtuq inuujaaami igluqpait

¹³ Ibid.

Igluqpak Qanurittuq	Nampaa	Najugaa	Havagutit Tunihimajut
Ihumaliqinikkut Mamihaiviit	2	- Iqaluit (Akau-sisarvik Ihumaliqinikkut Mamihaiviit Igluqpak) - Iqaluktuuttiaq	- Akousisarvik itiqtauvia piqaqtuq 16 igliqaqtuq aanniarvingmi pinahuarutinik. Tunihiblunilu 24/7 aanniaqtunun upautijununu pinahuarutinik - Iqaluktuutiami igluqpak piqaqtuq 12 igliqaqtuq hapkununga aanniaqtunun pinahuarutinik. Tunihiblunilu 24/7 aanniaqtunun upautijununu pinahuarutinik

Pidjutigiblogu unghiktukkut nunavunmi nunallaat, tamaita kitut pijaagtut tingmitikkut tariuminluuniin (uunatiqamik tatqiqhiutinik), pijaangniq hivuraani munaqhitkunin ikajuqtaujut aanniarviliaqtumin ingilradjutikkut pinahuarutit. Tingmitikkut tingmitit hailijut amigaqhuutaungittunut tingmidjutikhanut imaalu tingmitikkut amigaqhuutaunut atuqtaujukhat amigaqhuutaunut.

Uvani 2017, Havagviat Qaujiaqtirjuap Kanadami ihivriuhivaktuq aanniaqtailinikkut kivgaqtuidjutikhanik Nunavunmi ihivriuhilutik, "Havagviat Aanniaqtailinikkut ihuaqtumik munaqhidjutikhainnik imaalu ikajuqtauplutik tikkuaqtauhimajut aanniaqtailinikkut havaktingit ikajuqaktut nunamingni imaalu avikturini munaqhiqarviit Nunavunmi."¹⁴ Ihivriurninnga naunaiqtait piqaqtuq hakugingningit tuniqhaininngani aanniaqtailinirmut havaat, ukunatitut nunallaani munarhit "pipkaijuq nunallaani munarhitkut."¹⁵ Kihimi, havaktuq akhuurutingit naunaiqtajut, ihivriutamingnik naunaiqtuq Ubluirvia 2016, 46% havaakhat inuittut havaktiqatullu tadjakaffuk havaktingit, ukunatitut havallaktukhat nanminiqatulluunniit timiqutigijangit munarhit.¹⁶ Ihivriuhititluni Qaujiaqtirjuap Kanadami, havagvik havaktittaaqtuq munaqhinik munarittaaqtaillu kaantraakhanik aanniaqtailinikkut ajuittuni, taimaatun Kiinaujaliqinikkut Havagvia havaktittitillugu munaqhiungittun havaktiit. Kituliqaak havagvium allanguqtiqhimajut Nunalaani Ilihaqtuliqijitkut angirutiqahimajut talvanga Havagviani Kiinaujaliqijikkunin, taima pivalliaavahimajut havaktuliqijitkut atugakhangit malikhautikhangitlu. Uvani Imaruqtirvia 2016, HEA havaqatigivaktait qaujiaqimik iniqhiplutik kivgaqtuidjutikhamik hanaffaarutikhamik,¹⁷ Nalunaraluqtitlugu uvani unipkaami una unipkaa qaimaitpat qanurlu havauhiq iniqtaukpat.

Naunaiqtauhimajut talvanga Qaujiaqtirjuap Kanadami unniudjut, pidjutiaqtut havaktinut aktikkutlanganik ajuqhautajunut imaalu havaarijakhait Havagviat Kiinaujaliqijikkut havagviup aallangurniinnik imaalu piliurnirmik havaktuliqijitkut atugakhainnik maliqajakhainniklu, anginiqaqtut kangiqhidjutikhanik pidjutiaqtunik Qalagjuarniq-19 kiudjutikhanut. Naunaijaqtait tahamaniittun angummadjutikkut ihumagijaujun hivuagun nunarjuarmi aannialaqidjutimin kikliqarnikkullu HEA ihumaliurutainnik pit-taarutainnik pivallialiurnikkut kiudjutimik.

¹⁴ Havagviat Qaujiaqtirjuap Kanadami. 2017. "Unniutjutikhaa Qaujiaqtirjuap Kanadami ukununga Maligaliurvingmi Nunavunmi - 2017- Aanniaqtailinikkut Munarinikkut Havagutit Nunavunmi." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajalirvia 2024.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

2.2 Tamna Qalagjuarniq-19 Aanniarutitaujuq Nunavunmi

Nunarjuami Aaniaqtailinikkut Katimajiit uqariiqut Qalagjuarniq-19 nunarjuami uvani Qiqajjalirvia 11, 2020. Kiudjutigiblugu, Kavamatkut Nunavunmi uqariiqut inungnun aaniaqtailinirmun qilamiurut uvani Qiqajjalirvia 18, 2020, ilituripkaqhugit aktilaarutit mikhijuumiriangani hiamitirnira aanniarutip. Inungnut aaniaqtailinikkut amigaqhutat pitqujidjut hiviturjumijat malruuk havainiik talvunga aglaat Qitiqqautijuq 2022. Ilaupluni hapkunani kiklikhaqarutini, Nunavunmi atuqtipkailiqtut tingmidjutikhanik kiklikhaqarutinik pitqujauhijumajuniklu avaliingaarnikkut pitqujauhijumajunik, taamna ikajuqpaqtuq pipkainikkut Qalagjuarnirmin-19 hilataani aviktuqhimajumin qaffiujuni tatqiqhiutini. Talvuuna mikhaatigun, Nunavut Kavamangit, ilaujutlu HEA, ajuirjumiqhimavakhimajut allanin nunarjuangit upalungairutikharnik kiudjutikharnik.

Atuqtitlugu 2020, aannialiqtut Qalagjuarnirmin-19 naunaiqtauhimajut ujarakhiurviinni imaalu itquumangittut aannialiqtut naunaiqtauhimajut ilanginni nunallaani. Hivulliqpaaq ilitturijauhijumajut aannialiqtuq Qalagjuarnirmin-19 nuna ngani naunaiqtauhimajut uvani Hikutirvia 2020 Sanikiluarmi. Amigaittun aannialaqihimajun angijullu aannialaqidjutit qakugu naunaiqtauhimajun aajikkiiktumi tatqiqhiutimi Kangirlinirmi, Tikirarjuami, Arvianilu. Tamna aanniarutirjuarut aulahimmaaqtitlugu 2021 unalu 2022, aallat aannialaqihimajun aannialaqidjutillu nuhimajun kapuutimiklu piliuqtauhimajut, pidjutijuq ihariaginiq HEA hungiutinikkut kiudjutimingnik. HEA ihuaqhaqhugit kiudjutitik imaa turaaf-faaqhugit ikajuutit aalanguqtirlugillu aaniaqtailinirmun pitqujaujut nutaat kangiqhidjutit ihivriurutillu nuijut aanniarunmun, nuutirlugillu turaarutit kapuqhirmun akhuurutit kapuutit havautit piinari-alaqihimajut. Qanurinningit ihuaqhautikhangit naunaiqtauhimajut uvani Nunavut Kavamanga 2021 "Inuuhirilirmik Qalagjuarniq-19" upalungaijautikhat, qanuriliurutikhat kavamatkut "upautidjutait maliktakhallu kajumiittumik pijarnirmik imaaluuniit kajumiittumik amigaigjuumidjutikhanik inungnut aaniaqtailinikkut maliktaujarialiit naunaijautigiplugit qaujijumajakhainnik aannialaqidjutit, atuqtakhavut nutqaqtinnahuarutikhanik Qalagjuarniq-19 imaalu nutanngutqijat inungnut aaniaqtailinikkut naunaiqtauhimajut."¹⁸

Naittut HEA upalungaijautait kiudjutikhallu, tunnganiqaqtuq titiqqani ihivriurnirmi havaktauhimajut uumani unniudjutimi, naunaijaqhijumajut uvani ilangani.

2.2.1 Qalagjuarniq-19 Aanniarutirjuaq Kiudjutikhangit Upalungairutikharnik Auladjutikharniklu Malikhautikhangit

Auladjutaani aanniarutip, ukua Qalagjuarniq-19 Atangujat Katimajiit ("Atangujat Katimajiit") havaktauhimajut hivuliqhuringini kavamatkut-tamainun nunarjuami kiudjutit. Tamna naliinnin Ministait Katimajiit ilaувaktun ukuninnga:¹⁹

- Atanilluaq Nunalaani Aaniaqtailinikkut Havakti ("CPHO");
- Ministaup Tuglia, Kavamaliqijitkut;
- Ministaup Tugliata Ikajuqti, Kavamaliqijitkut – Qalagjuarniq-19 Kiudjutingit;
- Ministaup Tuglia, Havagviat Munaqhiliqijitkut; unalu,
- Ministaup Tuglia, Havagviat Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautikkut.

¹⁸ Kavamatkut Nunavunmi. 2021. "Nunavutit Apqutikhaa: Inuunirmik aanniarut Qalagjuarniq-19." https://www.gov.nu.ca/sites/de-fault/files/documents/2021-11/nunavuts_path_living_with_covid-19_-_eng.pdf. Ihivriutauvakhimajut Qiqajjalirvia 2024.

¹⁹ DPRA Consulting Ltd. 2023. "Ihivriuhiniq Nunavut Kavamangani Kiudjutaanun uumunga Qalagjuarniq-19 Nunarjuami aannialaqidjutimun." [Iniqhimajut Uniuqjut hapkununga Kavamatkunun Nunavunmi, Kavamaliqijitkut]. Ihivriutauvakhimajut Ubluirvia 2023, Ubluqtuhiina 2024, Qiqajjalirvia 2024.

Ministait Katimajit piliuqtut "Qalagjuarniq-19 Munaqhit Havaktikhaqhiurnikkut Aanniarjuaqtunut An-gumadjutikhanut Upalungaijautit" Qiqajjalirvia 2020 tunihilutik qanuriliurutikhanik ihuaqhautikhanik ihariahuutainnik aallanik munaqhinik aanniarutautitlugu.²⁰ Tamna upalungaijaut havakhimajuq ajung-naitumik kiudjutikharnik ajungnautikharnik aanniarutingnik aulahimaaqtiluni. Kihimi, naunaiqtaungin-narialik uumani titiraqhimanninngani tunijaujuq uumunnga taiguagakhaq, qanurittaakhaanik pigiami talvannga pijakhat ihuarhainnnganut ihumaliurut naunaiqtaungittut.

Nunavut Kavamanga Qanuriliuqtit Atan'ngujauullaqtut ("ICS") piliuqtauhimajuq 2020 tunijaami qanu-riliurutikhanik ikajuutikhanik CPHO-mut. ICS hivuliqhuqtajuq Ikajuqtianin Tuglirmin Ministamin hapkununga Havagvianun Kavamaliqijitkut (EIA) hivuliqhuqtuq Qalagjuarniq-19 Kiudjutinun ikajuqtaublunilu Aulapkaijimin Nunavunmi Qilamiurnikkut Munaridjutit (Havagviat Inungnun Qajangnautit Amigaqhuutaunullu). ICS-kut munariniqaqtut havaqatigiplugit HEA ihuarhaqtauhimajut Qalagjuarniq-19 aanniarut imaalu amigaqhuutaujukut kiudjutikhangit imaalu naunaittumik ihariagijaujunik kavamatkuni kivgaqtuidjutikhanik imaalu ikajuutikhainnik aullaranginnaqtumik ilihqatitaujukhat nunallaani ak-tuqtauhimajut Qalagjuarniq-19.

Atulihaaqtilugu ublut aanniarut, Qalagjuarniq-19 kiudjutit pihimajut kavamatkut 2012 "Aanniarjuarut Qalarjuaqtut: Upalungaijainikkut uvalu Kiudjutikkut Maligakhait hapkununga Aaniaqtailinikkut Havagviit." Kihimi, Imaruqtirvia 2020, HEA piliuqtut "Nunavut Kavamanga: Qalagjuarniq-19 Aanniaru-tingnut Kiudjutikhat Upalungaijaut" ilituqhajjaangat naunaitunik ajungnautigivakhimajainik Qalagjuar-niq-19. Uqaqtait tikinnahuarutingit uumannga ihumaliurut hakugitqijaujuq.²¹

- "Aanniaqtailitkhat, hiamittailitkhanik, kajumiitqijaujunik imaalu nutqaqtinahuarlugu hia-mitirninganik;
- Tunigiami nakuutqiamik munariniq tamainnut aanniarviliaqtunut, unalluaq akhuraaluk aanniarutinga; unalu,
- Ikiklijuumirlugu hulaqutinun aaniaqtailinikkut auladjutit, inungnun kivgaqtuutit uvalu manili-ungnikkut hulidjutit."

Tamna ihumaliurut naunaiqtaa hitamat qanuraaluk kiudjutingit pijuq kajumiitquq nutqaqtiriamilu hia-mitirninga (Naunaitkutit 3) uvalu qanuq pidjutiqangniaqtut. Attautit aktilaangit naunaiqahimajut ki-tut havaakhat uvalu attautit munaqhijut attautinun havaktakhanun. Tamna Upalungaijaut ilitagihima-juq taima hanaqidjutikharnik upalungairutikharnik aulahimaagianganik ihivriuqtauffaagianganik taima aanniarutirjuarut allanguqtiqhimaqtiluni qakugu.

Naunaitkutit 3: Qanuriniit Kiudjutinun Kavamatkut Nunavunmi Qalagjuarniq-19 Nunarjuaami Kiudjutikkut Upalungai-jautit

Naunaitkutaa 0: Upalungaijaqtaunikkut Upalungaijautit: Upalungaijarlugit upalungaijautit qilamik aularutiniaqtut kiudjutinun Qalagjuarniq-19 hulidjutinun aviktuqhijajumi pijaangini tutqikhaqhimajut ihuaqtullu kiudjutit. Tamna ihumagijauluaqhimajuq naunaijaangat nunallaani, munarhiliqinikkut hanaqidjutikharnik aanniaqtailiqinikkutlu havaktiit upalungaijaut.

Naunaitkutaa 1: Qilamik Kiudjutikhat Upalungairutikhat: Hiamitiqtailitkhat nunangani ak-kungangnilu nunallaat talvuuna maliqattiaqpiqiaqhimajut hiamitiqtailitkhanik, naunaijainikkut, imaalu

²⁰ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Nunavut Qalagjuarniq-19 Munarhit Havaktit Pilakhirvik Aktikkulaangit Qilamiuqtuqaliqqat Ihumali-urut." [Hivulliq Titiraq]. Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjalirvia 2024.

²¹ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Qalagjuarniq-19 Aanniarutinut Upalungaijautikhat." [Hivulliq Titiraq]. Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjalirvia 2024.

aktuqtauhimajunik aanniaqtumut naunaiqtaujujkanik.

Naunaitkutaa 2: Ihumaliqinikkut - Nunallaami Havagvik: Hiamitiqtailitkhat (aullaqtilugit curve) imaalu aanniarviittut nunamingni ilaujut aimavingmingni amigaigjuumilugit nunamingni aanniaqtailinikkut atuqtaujunut aktikkutilanganik aullapkailutik aihimaplutik aanniaqtailinikkut qaujihadjutikhanik. Tamna ihumagijauluaqhimajuq avaliingarnikkut aanniaqtunik ilaqaqtuniklu nanminigijainik iglugijainik piqarnaitumiklu pidjutikharnik katimadjutikharnik avaliingarvikharnik najugainik.

Naunaitkutaa 3: Aviktuqhimajuni Munaqhijut Najugainik Upalungaijautit: Nuutirlugit mikijumik aaniaqaijut aaniaqtut, kitut pijariaqaqtut amigairjuumilugit aaniaqtailinikkut munagidjutit, hapkununga tikuaqtauhimajut avikturini munagidjutit najugait.

Ikajuriami Aanniarjuarut Qajangnautaa, Munaqhiliqijitkut piliuqtut havauhilluaqtumik aulapkainirmut havauhikhanik ("aulapkainirmut havauhikhanik") talvunga, "tunihilutik nakuuniqhanik havauhikhanik ilittuqhitiniklu havauhikhanik maliktakhat qanuriliuritikhat ihumaliuqtaillu ilaujut atanngujainit Qalagjuarniq-19 hiamitirniq Nunavunmi [...] naunaijarlugillu naunaitumik havaakhat kiudjutillu kangiqhipkarlugit inungnun aanniaqtailinirmun kiudjutit."²² Hapkua auladjutikkut havauhiit nutaanguqtiqtaujujut tamaini nunarjuami tujuqtaublutik aanniaqtailinirmun havaqatigiit, ilaujut:

- Atan'ngujalluat;
- Aulapkaijit Aanniaqtailinikkut Pinahuarutait;
- Aulapkaiji Inuugiangniit Aanniaqtailinikkut;
- Atan'ngujat Aanniaqtailinikkut Pinahuarutait;
- Aviktuqhimajuni Hiamittaaktut Aanniarutit Tutqikhajit;
- Aviktuqhimajumi Hiamittaaktut Aanniarutit Ajuiqhattiaqhimajuq(t);
- Iqalungni Inungnut Aanniaqtailinikkut Atan'ngujat;
- Munaqhikhanik Ilihaijit;
- Atan'ngujalluaq Iqaluit Aanniaqtailinikkut Kivgaqtuidjutikhat;
- Aanniarikkut Nakuuniit;
- Hulidjutiqhani Titiqqiqiujuq;
- Aviktuqhimajumi Aulapkaiji Qanikkut Aanniaqtailinikkut;
- Aulapkaiji Aullarnikkut Aanniaqtailinikkut Pinahuarutait;
- Aulapkaiji Ihumaliqinikkut; unalu
- Aviktuqhimajumi Aulapkaiji Aihimavingmi Nunalaani Munagijauhimajut.

Titiraqhimajuq ilaliutihimajuq nutaanguqtiqhimajuq auladjutinun havauhiit, titiraqhimajuq tapkua angajukhiit titiraqhimajut himauhiqtaujujkanik attautini munaqhikunni tuhaqtinikkut makpiraat uvalu hiamitiqtut aanniarutit atugahait. Tamna titiraqhimajuq naunaijagiiqhimajuq allanguqtiqhimajunik nuutaanguqtiqhimajunik auladjutikharnik malikhautikharnik ajungnaitumik naunaitkutikharnik. Auladjutinun havauhiit naunaijaqhimajut Aanniaqtailinirmun havaqatigiit ilaujut inmi munaridjutait munarijallu, hiamitirnanik munaridjutit havauhiit, uvalu auladjutait kangiqhidjutit hiamitiqtup munaridjutikhainun. Qaffiujunik naunaitkutingnik tunijauvakhimajut auladjutikharnik malikhautikharnik taimaitunik inigiikhimajunik katimadjutikharnik, qanikligiaqhimajunik ihivriudjutikharnik titirangnik, ihivriudjutikharnik malikhautikharnik, naunairutikharnik aulavikharnik munarhitkunun. Tamna pivallidjutikharnik, nuutaanguqtiqhimajut, tuhaqtitijaangatlu atuqtaujujkanik auladjutikharnik malikhautikharnik naunairutiqaqtuq taima HEA nuutaanguqtiqhimaqtun atuqtakharnik havaktinun naunairutikharnik talvuuna aanniarutirjuarut aulaliqtuq. Kihimi, nalunaqtuq pikpat uvaluuniin qanuq

²² Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Atuqtaujujut Aulapkaijuq Qanuriliuritingit – Qalagjuarniq-19 Hiamittaqtunun Munaqhijutikhat Havaqatigiit." [PDF MEMO]. Ihivriutauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajialirvia 2024.

qujaginaq uqaqtaujut hivunganin iliugaqtauhimajut upalungaijautinun uvaluuniin aalangajumik nunallaat qanuginiit pijajut.

Qitqani qilamik auladjutikkut havauhiit ihivriuqtaujut haffumunga uniudjutinun (2020) uvalu qanganuaq (2022), aalangangituq titiraqhimajuq haffumunga "pitquhikkut qajangnautikkut" tapkua tadjavani 2020 titiraqhimajuq kihimi 2022 nutaangungituq. Tamna "pitquhikkut qajangnairutikharnik" naunaitkut uvani 2020 havakhimajuq ilautqujait munarhiliqidjutikharnik ajuittiagiikhimajunik "ihumagijajuq taimani ukiuqaqtuniklu tuquffihuktitauhimajut talvuuna hiamitiqtaaqunik aanniarutingnik Inuit nunalaanun."²³ Kihimi, taihimajut naunaipkut titarnut tapkuat Inuit Qaudjumajatuqangit (IQ) hivunikhaliurutikhat unniqtaungittut. Piqaginiga naunaipkutaq IQ hivunikhaliurutikhat ahivarniginiklu "pitquharnik aaniriipkutunik" atuinaqtumit aulanikut pigiarutinik pipkaijuq nalujaujunik qanuq IQ hivunikhaliurutikhat ihumagijajut pivalianiganik aulaniginiklu pigiarutinik.

2.2.2 Piliurningat HEA Aallangajut Auladjutikhanut Qalagjuarniq-19 Havagvia

Nungutilugu 2020, EIA ukualu HEA tujuqtaujut tukhionmik havagvianun Kiinaujaliqijitkut Maniliqinikkut Munagidjutikkut Katimajiit piliungnikhaanun tadjakaffuk Nunarjuami Kiudjutinun Titiraqtiat.²⁴ Ilaupluni uumani piniarhimadjutimi, HEA havakhugit Aallangajut Auladjutit Qalagjuarniq-19 Kiudjutikkut Havagvia uvalu Kivgaqtuqtut Havagvia. Aallangajut Auladjutinun Havagvia ilaujut "ilaujut tapkua tunihijut pijakhanik aktilaangit, hivuliqhurnikkut, uvalu atugahat pijaangini qilamiurnikkut uvalu ikaangniitigut ajuqhautit Qalagjuarnirmin-19."²⁵ Ihumagijauluaqtut ukua Aallangajut Aulaniginik Havagviujuq ilaqaqtut ukuniga:

- Ihumagilugit ihuaqhailutik aanniarunmik kiudjutikhanik imaalu kapuqhirmimik qanuriliurutikhat;
- Munariplugit Avalingarvikhat Najugakhait ukuallu CPHO Tingmidjutikhainut Ihivriuhidjutikhat pinahuaruti;
- Ikajurlugit inungnun aanniaqtailinirmun kiudjutit imaa havaklugit kangiqhidjutinik kangiqhidjutiqaqtunik pijakhanik uvaluatuliqjaujunik uvalu havaqatigilugit hapkua EIA Kavamaliqijitkut Havagvia;
- Ikajuqhugit Qalagjuarniq-19 Tuhaumapkainikkut Katimajiit; unalu
- Ikajurluni titiraqhugithavauhikhainik uvalu qaritaujakkkut ikajuutikhat kiudjutinun.

Aallangajut Auladjutinun Havagvia tunihijut naittumik titiraqhimajunik qanuriniit nunarjuami ilaujutlu havaqatigiingnirmun ilaujut amigaitqiamik 15 Qalagjuarnirmin-19-ilaujut Katimajiit ukualu Havaqatigiit (titiraqhimajut paqinaqtut uvani [Ilaliutihimajuq I](#)). Havaqatigiit tautungnaqtut kivgaqtuqtaujut hapkunangainaq HEA havaktiin. Nalunanngittuq qanuq hapkuat katimajiralaat unipkaarjangit tamainnut uuminngaluuniit qanuq katilviuhimajut aahiit Nunavut Kavamangit GN havagviata havaangit, unalu tuklianit.

Havagviat Kivgaqtiit Havagviat piliuqtauhimajuq munaqhilutik munarilugillu Avalingarvikhat Najugakhait unalu CPHO Tingmitikkut Aullarnimik Ihivriuhidjutikhat pinahuaruti.

---

²³ Ibid.

²⁴ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Aanniaqtailinikkut Aanniarutirjuamat Kiudjutaat Titiraqtiat." [Uuktuutigijajut hapkununga Maniliqinikkut Munaqhijut Katimajiit]. Ihivriuqtauvaqhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjalirvia 2024.

²⁵ Kavamatkut Nunavunmi. 2023. "Ukiuq Tamaat Unniudjuti 2022/23: Aallangajut Auladjutinun Havagvia- Qalagjuarniq-19." [Hivulliq Titiraq] Ihivriuqtauvaqhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjalirvia 2024.

2.2.3 Ujararhiurnikkut Havagviit Tingmijullu/Fly-Out Ihumaaluutit

Atauhiq Nunavunmi angijjuq piangajarnikkut havagviit ujarakhiurnikkut havagviit. Piqaqtuq hitamanik ujarakhiurviit nunavunmi: Meliadine gold ujarakhiuqtit Kangirlinirmi, Meadowbank gold ujarakhiuqtimik Kivallirmi, Kapihiliktuumi kuulmik ujarakhiurviianik Qitirmiuni, Mary River havivaluit ujarakhiurviianit Qikiqtaalungmi.²⁶ Ilaliutihimajut hapkununga havaktauhimajut auladjutit piqaqtut qiniqhiannikkut havaakhanik havaktauliqtut aviktuqhimajumi.²⁷ Havaktauhimajut auladjutit uvalu qiniqhiannikkut hulidjutit havaktiqaqtut nunamingni Nunavunmiunun kihimi ihagiahuktut tingmijunun/tingmijunun havaktinun kitut qaihimajut aalakiinin najugaini uvalu kangiqhidjutikkut itiqut uvalu qimaiblulik Nunavunmi qakugungugaangat.²⁸ Hapkuat havaktut uqaqatigiinaqtait nunamingni havaktut unalu ami-huuninngit.

Aullaqtiirningani nunarjuami aannialaqidjutimi, ujarakhiurnikkut havagviit atuqpakhimajun ihumaliur-tainnik aularaanginnaqtuq aulapkaidjutinik, taapkuat hulaqutigijait pipkainikkut nunallaani qajangnarniinnik aktuqtaudjutinik Qalagjuarniq-19, qamitinikkutluunniit aulapkaidjutinik pidjutiqarni-aqtuq Nunavunmi piangajarnikkut maniliurutiniklu havaktinik. Unalu, ilihimajaungittut qaffiujut havak-tut aulapkaijuq qinirhiajullu najugangit, piqaqtuq ajurhautimik munarhiliqinirmut timiqutigijangillu aviktuqhimajumi.²⁹ Ujararhiuqtiit qamitijuitut aanniarutiqaqilirtilluni, kihimi amigaikjuummiktut ihivriungninga Qalagjuarnirmin-19 talvani najugaani ikirlijaami havaktinik hulaqutinik.³⁰

Talvuuna aanniarutirjuaq, ujaraqhiuqutinik havagviangit katimaqatigivakhimajait Havagviat Pivalliajulijitkut Ingilrajulijitkullu, HEA, allatlu kavamangit havagviit (Ilaliutihimajuq I) Uqautigilugit hami-tiqut, kiudjutit, ikajuutillu tunijaujut tamangnun haniraini.

2.2.4 Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut

HEA piliuqtut Qilamik Kiudjutikkut Pinahuarutit mikhijuumirianganani hulaqutit Qalagjuarnirmin-19 nunallaani. Ilaupluni pinahuarutimi, Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut ("RRT") aullaqtitauhimajut hulaqutijaujunun nunallaanun iluani 24 ikaarnirni naunajarnikkut nakuujumik pidjutimik. Tamna Aihimavikhaqaqtunut Atuqtukharnik Munaqhijut (RRTs) amigaittunik anullaqhiidjutikhanik havaqatigiiktut, ilaujut inungmiujut imaalu un'ngahiktukkut atuqtakhat, piliuqtauhimajut hiamitiqtailitkhanik maliqatqujauhimajut, naunaiqtauhimajut aanniaqtumut imaalu inuuhiringnaqtumik inungnut avalin-garvikhnik pitqujauhimajut (Naunaitkut 1).³¹ Talvannga Iidjiruvia 2022, RRTs aullaqtiqtaujuun 24nun nunallaanun.³²

²⁶ Nunatsiami Nunavumilu Ujaraktarviit. N.d. "Havagvikput." Ihivriuqtauvaahimajuq Qitiqqautiluq 2024. <https://www.min-ingnorth.com/our-industry>

²⁷ Qaffiunigit humiiniginiklu qiniqhiajut ujaraktarviit hulijutulu uqautaugit.

²⁸ Pike, M., Cunsolo, A., Babujee, A., Papadopoulos, A., unalu Harper, S. 2021. "Qanuqtut Tuhaqtinikkut Unniudjutit Ujagakhiuqtut Havagviit Hivulirmik Kiudjutinun Qalagjuarnirmin-19 Inuit Nunanganit? Taiguagakhanut Ihivriurniq." *Nunarjuami Makpiraat Avatimun Ihivriuruit uvalu Inungnun Aanniaqtailinirmun.*, 18(21). doi: 10.3390/ijerph182111266

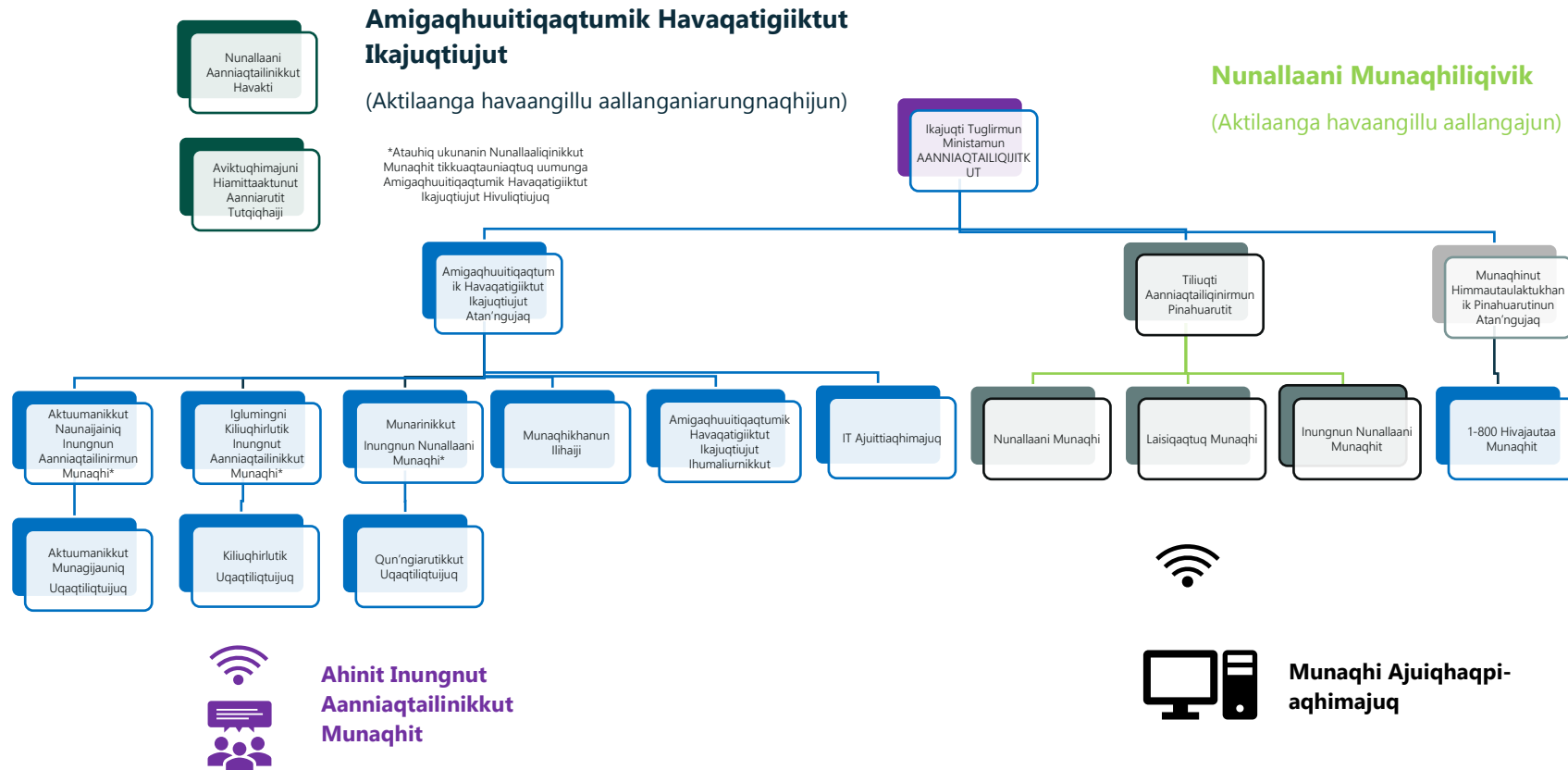
²⁹ Ibid.

³⁰ Kavamatkut Nunavunmi. 2021. "Nunavut Kavamanga (GN) Pivalliajulijitkut Ingilrajulijitkullu (EDT) Qalagjuarniq-19 Nanminikharnik Mamitirutikharnik Upalungairutikharnik." *Pivalliajulijitkut Ingilrajulijitkullu Qalagjuarniq 19 Havagvingni Mamiharnikkut Hivunikhaq.* Ihivriuqtauvaahimajuq Qitiqqautiluq 2024. [https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-415-5\(2\)-EN-EDT-COVID-Business-Recovery-Plan.pdf](https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-415-5(2)-EN-EDT-COVID-Business-Recovery-Plan.pdf)

³¹ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "COVID 19 Kiudjutikhangit Upalungaijaut RRTCHC tunngavikhangit unalu R Iniqhimaittuq v3 Qiqai-luarvia 14 2020." [Hivulliq Titiraq] Ihivriuqtauvaahimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

³² Kavamatkut Nunavunmi. 2023. "Ukiuq Tamaat Unniudjuti 2022/23: Aallangajut Auladjutinun Havagvia- Qalagjuarniq-19." [Hivulliq Titiraq] Ihivriuqtauvaahimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

Naunaitkut 1: Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut ukuallu Nunallaani Munaqhitkut Havaktiit Atan'ngujanut Unniudjutikhat Qanurinningit³³

Ataaniittuq: Una RRT havauhiit havaktauhimajut tautuktitiijaangani munaridjutait Auladjutinun havaqatigiiktut ukua RRT aularutikpata munaqhinikkut munaridjutit Qal-agjuarnirmirmin-19. Naunaittuq ilaliutingittuq humut ikajuutimiklu aadlatqiinit ilanganit havagviujumit, unalu Atanilluq Nunallaani Aanniaqtailinikkut Havakti (CPHO), Aanniaqtailinikkut Naunaitkutikhat Unit (HIU), aallallu. Havaanga aviktuqhimaajumi aanniarutinik ihumaliqijit, inungnut aanniaqtailiniq taaktinigit, hiamitiqtaaqurtlu aanniarutit munarhit tahapkuat aadlat tunngavingit akhuurutajuq ilagijanga hapkununga RRT tunngavingit.

³³ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "COVID 19 Kiudjutikhangit Upalungajaut RRTCHC tunngavikhangit unalu R Iniqhimaittuq v3 Qiqailuarvia 14 2020." [Hivulliqt Titiraq] Ihivriutauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajarlivia 2024.

Una RRT Makpiraanga ilitturipkaidjutinik pivallialiuqtauhimajuq ilaqaqtuq aulaninganik havagutinik, uqaqatigivikhat titiraqhimajut, naunaitkutallu hivuagut-piliuqtauliqtinnagit tamajallu.³⁴ Ublua titiraqhimangittuq humi una titiraq havaktaukpat. Piliurninnga makpiraanic ikajuutinga naunaiqtaa qanuraaluktut upalungaijarniq HEA naunairiami RRTs piqaqtuq tamaita ihariagijaujut naunaitkutaq kiugiami aanniarutimut. Uqaqatigiiktut naunaijaujut havaktaujut RRTs kinguani hiamitirniranun; Kihimi, nalunaqtuq pikpat uvaluuniin qanuq qujaginaq uqaqtaujut hivunganin atuqtaujut nutaanguqtiqhima-junik titiqanik uvaluuniin aalangajumik nunallaat qanuginiit pijaukpata.

2.2.5 Ihivriuqtauniq

Ukua CPHO's "2020-21 Uniudjutit Qalagjuarnirmin-19" titiraqhimajut tapkua aularutaani aanniarutip, Aviktuqhimajumi uuktungnikkut aktilaangit angijumik ajuqhaut taimaali pijaangnirmun hilataani aviktuqhimajup qaujiharviit. Una pidjutaujuq 6-7 ubluni amigainiqhat qanurilivalianiginik qanuriliginig.³⁵ Upin'ngaami 2020, aviktuqhimajumi ihivriuhidjutit atuliqtitaujuq Iqalungni Kangirlinirmilu, ikiklijuummiqtuq 2 unalu 3 ubluni.

2.2.6 Ungahikukkut Inungnut Aanniaqtailinikkut Munaqhit

Aihini munarijahimmaaqut ilauliqtut Nunavutim aanniarutirjuamut kiudjutaujuq. Nunavut Kavamanga havaqatigivaktait ilikkuuqtumik kantraqaqtuq, Calian Ltd., piliurnikhanik imaalu munaqhiplutik qaritaujakkut Qalagjuarniq-19 pinahuarutimik ilaujut Aihinut Inungnut Aanniaqtailinikkut Munaqhi ("vPHN") unalu Qalagjuarniq-19 Munaqhiujut Hivajautaanut.³⁶ Talvuuna aanniarutitigun, tamna vPHNs ilauliqtun amigaitunik Qalagjuarniq-19 kiudjutikharnik. Havaakhait ilaujut.³⁷

- Qalagjuarniq-19 munaqhidjutikhainnik naunaiqtauhimajunik aanniaqtunik/aktuumanikkut Nunavunmi;
- Aktuumanikkut naunaijainiq;
- Ungahiktukkut ihuaqhautikhat Qalagjuarniq-19 munaqhidjutikhanik;
- Ikajuqtaujumajunut ilinniarniq avataani Qalagjuarniq-19 avalinngaaqhimaniq unalu aahiit ilagijaujut uqaqtikhangit;
- Tuhaqtidjutit Qalagjuarniq-19 ihivriuqtaudjutit qanuriniit; unalu
- Aallat Qalagjuarnirmin-19-pidjutiaqtut havaktakhat (pijariaqaqata).

vPHN kivgaqtutit aalanguqtut tamaini aanniarutip pihimajut aviktuqhimajumi hiamitiqtut uvalu aktilaangitigut. Anginiqhakkut nunarjuami, piqaqtuq 81 munaqhinik havaktut vPHN pinahuarutit, aalanguqtiqhugit qitqani 16 ukuallu 24 munaqhit imaatut amigaitunik 170 hivajaqtauvaktut ubluq tamaat.³⁸

2.2.7 Avalingarvikhat Najugakhait

Mikhilaariangani hiamitirnira Qalagjuarniq-19 Nunavunmun, uvani Qiqaijalirvia 24, 2020, ukua CPHO

---

³⁴ Kavamatkut Nunavunmi. N.d. "Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut (RRT) Binder." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

³⁵ Kavamatkut Nunavunmi. 2021. "Atanilluaq Nunalaani Aanniaqtailinikkut Havaktimit Nunavunmi 2020-21 Unniudjut talvuuna Qalagjuarniq-19." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

³⁶ Calian Ltd. 2023. "Ungahiktukkut Qalagjuarniq-19 Munarhiliqinikkut Kivgaqtuidjutikhangit Pinahuaruti Aniniaqtun Unniudjutit." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

tingmipkaqtait tingminikkut pittailidjutit, havaklugit qanuriniit pittailidjutillu tingmijunun Nunavunmun aularutaanin hilataanin aviktuqhimajup kikliini. Saivaujut avaliingaarvingni tamainni Nunavunmi agjarviit nunalipaujat Iqalungnilu piliuqtauhimajut (Naunaitkutit 4). Aullaaqtun hilataanin aviktuqhimajumin pitqujauhijumun iniqtiriimi fuatiini-ubluni avaliingaaqtitaujut talvani tikkuaqtauhimajumi najuqtakhani pijaamilu titirarmik angirutimik uumannga CPHO-min aullaqtinatik hamunga Nunavunmun.

Naunaitkutit 4: Nunavutim Qalagjuarniq-19 Avalingarvikhat Najugakhait³⁹

Najuqtakhat Najugaa	Najuqtakhat Munaridjutikhat	Ikajuqtaujut
Ottawa	Qikiqtaaluk Kuapulisikkut ukuallu kantraqaqtijup Malti Consultingi	Tamaita tingmijukhat
Ottawa	Nunalingni Kavamatkunillu Pivikhaqautikkut unalu ikajuqtaujuq Munarhilirijiitkunnit	Nappaktirinirmun havaktiit tikittukhat Nunavunmut.
Quebec City	Nunalingni Kavamatkunillu Pivikhaqautikkut unalu ikajuqtaujuq Munarhilirijiitkunnit	Nappaktirinirmun havaktiit tikittukhat Nunavunmut.
Winnipeg	Nunavut Kavamanga	Tamaita tingmijukhat
Edmonton	Qikiqtaaluk Kuapulisikkut ukuallu kantraqaqtijup Malti Consultingi	Tamaita tingmijukhat
Yellowknife	Qikiqtaaluk Kuapulisikkut ukuallu kantraqaqtijup Malti Consultingi	Tamaita tingmijukhat
Iqaluit	Qikiqtaaluk Kuapulisikkut ukuallu kantraqaqtijup Malti Consultingi	Tamaita tingmijukhat

Maligakhat avalingarvikhat najugakhainni piliuqtauhimajup Qitiqqautijup 2020. Nutaanguqtiqtauhimajup uvani Taaqhivaliavia 2020 unalu Qitiqqautijup 2021 pidjutigilugit "nutaanguqtiqhimajut pivaliadjutit uvalu auladjutikkut atuqtaujut." Ilangit aallangurniit nutannguqtiqhimajut titiraqhimajut kiudjutaujut ilaujut naunaijattiaqhimajunik qanurilinganinganik unniudjutimik imaalu atan'ngujaunirmik kiudjutikhainnik, aallanik maliqajakhangit imaalu ihumagijaujut ihumaliqinikkut ihumaluutaujunut, imaalu qanurinniit aullaningallu aanniarjuarunmit aktuqtauhimajut avalingarvikhat najugakhait itiqtirviit aktiilangit.

Talbvanga Qiqaijarlirvia 25, 2020, talvunga Qitiqqautijup 12, 2022, tamna Avalingarvikhat Najugakhait inikhaqaqtut avatqumajut 22,800 inullaat⁴⁰.

³⁹ 2023. "Nunavut Kavamanga Havagviat Aanniaqtailinikkut Avalingarnikkut Pinahuaruti Ihivriuhiniq." [Hivulliq Titiraj] Ihivriuqtau-vakhimajup Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

⁴⁰ Ibid.

3.0 Naunaitun Ihivriudjutikhangit Nalvaaqhimajut

Hapkuat naunaijaqtait (Naunaitkutit 5) havaktauhimajut pihimablugit ihivriurutit titiqqat tunijaujut haffumunga uniudjutinun, imaalu qanuginiit apiqhuutit hapkununga 36 HEA havaktiit uvalu 14 nunallaani ilaujut qulinin aalakiinin nunallaanin. Tamna ihivriudjutikhangit nalvaaqtauhimajut aituqtauhimajut talvuuna naunaitumiklu tapkuninga HEA havaakhat havaqatigiiktut.

Naunaipkutit uqaqatiriigutinit HEA-kuni havaktut nunagijaujumilu ilaujut ilituqhagaujut makpiraami naunaipkutikut havauhirmi, ilaqaqtumik iliktiriagani uqautaujut naunaituniklu hivuniqhijutinik titiqanit titiqamut ihuaqhaqtauhimajunik naunaijarniganit inikhamit. Kiudjutit attautini naunaijautini najugaini naunaitkutiqaqtut uvalu ihuaqtumik. Naunaijautit paqitatik ihuaqhaqtauhimajut pivallianirmun atuliqujaujut tunijaujut uvani uniudjutini.

Naunaitkutit 5: Naunaitun Ihivriudjutikhangit Nalvaaqhimajut

Hivuliqhurnikkut Uqautikhat	Ilaujut Paqitatik
Kavamaliqidjutit	Taimaali HEA qilamik ihuaqhaiblutik atugakhanik imaalu havaklugit uvalu atulirlugit ihagiagijaujut atugakhangit uvalu havauhikhait, taimaali amigaqhuutinut kiudjutikkut upalungaijautit tapkua ubluanin. HEA qiniqtut 2012 "Aanniarjuarut Qalarjuaqtut: Upalungaijainikkut uvalu Kiudjutikkut Atugahat hapkununga Aanniaqtailinikkut Havagviit" atuqtilugu aularutaani nunarjuami, kitut ubluqaqtuq uvalu amigaitunik maligakhamingnik. Hivuniptingni, naunaijaangit iliqatigiiktu-kharnik naunaitumik ilitugidjutikharnik ihumaliurutikharnik, angirutiqagtunik, kiudjutikharniklu anginirmik havaktakharnik munagidjutikharniklu ikajuutiginiaqtun, taima ihuaqtumik, angmaumajumik ihumaliurutikharnik Inuit Qaujimaqtuqangit Hivunikhangit. • Atulihaaqtilugu ublut aanniarut, Qalagjuarniq-19 kiudjutit pihimajut kavamatkut 2012 "Aanniarjuarut Qalarjuaqtut: Upalungaijainikkut uvalu Kiudjutikkut Atugahat hapkununga Aanniaqtailinikkut Havagviit," kitut havaktut uqaqtut tamatqumajumik tunihijaangani maligahanik hapkununga nunallaanun aktilaangitigut. Imaruqtirvia 2020, HEA piliuqtut "Nunavut Kavamanga: Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnut Kiudjutikhat Upalungaijaut" ilituqhajaangat naunaitunik ajung-nautigivakhimajainik Qalagjuarniq-19. • Hivullitijakhat ihuaqhaqtauhimajut imaalu ihumaliuqtauhimajut ajuqhaqtitlugit, tapkuat apiqhuqtaujut HEA uqaqhimajut piqarniarunaqhijut kangiqhidjutikhanik havaarijakhainnik munari-jakhainniklu. Tamna hanaqidjutikhangit atugakhangitlu atuqtakharnik aulatitivakhimajut talvuuna aanniarutirjuarut aanniarutirjuarnikkut kiudjutikharnik anginirmik ilitugijauvakhimajut tapkuninga

	HEA ilaujukharnik. Kihimi, piqaqtuq ilanganik nalunaqtunik kiuttaaqtumik akhuurutaujunut ihumaliurutinik kinalu havaaq ihuarhigiami hapkuat qanuriliurutingit. Tunihiniq haffuminga naunaijaqhima-jut atuqtunun hivunikhaliurutinun ikajuutikhat maligahanun ihumaliurutinun, imaatun aadjikiiktumik kapuutunik uvalu inuum atimajakhait qajagidjutikhat (PPE) tuniuqhainiq, ilaujukhaugaluit hivungani nunarjuami upalungaijautit upalungaijautinun⁴¹. • Taapkunannga uqaqatigijaujunin, angiqhimajuq HEA qilamik atuliqhimajait, unniutiulunilu qilamik, atugakhangit qanuriliurutikhanilu ikajuqpaktait aulapkainikkut Qalagjuarniq-19 kiudjutimik. • Ilangit HEA kivgaqtuqtiit uqautigijaat qanuq ilaunirit Inuit Qaujimajatuqangit Hivunikhaliurutait qitqaniitut qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 kiudjutikkut tungavikhaa. Aalat, ilaujut nunallaani ilaujut, uqaqtut pijakhaqaqtut amigairjuumilugit katimadjutit Inuit attautit ikajuriangini pijaangini kiudjutit pidjutiqaqtut ihagiagijainun ilihimajailu Nunavunmiun. Naunaiqtaujukharlu pijunnautinga unalu maligamut titiqqat tunijaujuq ihivriurtaujullu uumunnga taiguagakhaq pingittut, ihuaqtukkut pijumik, ukununnga Inuit Qaujimajatuqangit. 2021 uniudjutit hapkunanga Inuit Tapiriit Kanatami, Auladjutikkut Ajuqhautit uvani Iluaniitut Aaniaqtailinikkut Munaqhijut Inuit Nunangani, uqautigijait akhuugutait pitquhikkut ihuaqtumik munagidjutit aviktuqhimajumi. Atauhiinnaq aanniarut-kiudjutinga titiraq tunijaujuq ilagijanganik uuminnga ihivriurniq, tamna "Qalagjuarniq-19 Maliktakhangit Titiqqat V7" uumannga 2021 titiraqhimaninnga uumunnga "pitquhikkut ihumagijauniq", taimaa una paqitaungittuq qakugu titiraqhimaninngani aadjikutaanik titiraq. Una ihumagijaujuq hivuniptingni, piqaqtaaqtuq ihuaqtumik uvalu angmaumajumik atungniq haffumunga Inuit Qaujimajatuqangit upalungaijautini upalungaijautinilu nunarjuami kiudjutinun. • HEA aulatitivakhimajut uqaqatigiikhutik naunaijaijut taima tamangnik aanniarutmik ilitagijaangat ajuiqhautikharnik ajuiqhaqtainik. Kihimi, ilangit hapkuat uqaqatigiikhutik naunaijaijut siksini tatqiqhiutini kinguani aanniarut, kitut ajungnaqtut atungnirit ihumagijaujut ilaujut auladjutinun, havagvingnun, tuhaqtinirmun, atulirnirmunlu qaritaujakkut inungnun aanniaqtailinirmun munaqhait.
Amigarnarnirnun Aanni-aqtailinirmullu Munaridjutik-kut Upalungaiqhimanig	Taimaali HEA kiublutik qilamik, uvalu nunallaat mihigimablutik upalungaijaqhimaablutik tamainun, hivumuqhutik tugaaqhimalutik mikhaanun pijaangini ihuaqtumik ajungnaqtunik uvalu hivumut ikajuutikhanik kiudjutinik. • HEA qilamik kiuliqtuq qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 qilamik qajangnautiqaliqtuq, ihuaqhaqhugu

⁴¹ Apiqhuqtautilugit, havaktit apigijaujut naunaijarlugit hunat hivunikhaliugutit hivuliqhuqtaujut ihumaliugutit. Uuktuutit hivunikhaliurutit tunijaujut, kitut ilaujut ihumaliurutinun tapkua: *Hanalutik uvalu pihimalugit ukpiguhungnikkut inungnun; ilaupkaihimajut (e.g., ihuaqtumik pijaarnirmik kivgaqtuutinik, hivulliuutjakhat kapuutit); pittiarlugit akhuurutit nunallaat uvalu inuit nipiit inmi ihumagijamingnun uvalu ukpirjamingnun; uvalu mikhijuumiqhugit qajangnautit aanninirmun naglikhaanirmunlu.*

	avaliingaarvik hiniktarvingnun maliqattiaqtaujuullu tingmitailinirmun. Kihimi, takuluaqtaujuut hapkunanga HEA kivgaqtuqtiit tapkua Kavamatkut Nunavunmi, havagviit ilaujut, upalungaijaqhimangitut nunarjuami. Uqautainnin taapkununga uqaqatigiigutini, HEA ilitturittiarutit piliurnikkut qaritaujakkuurutikkut pidjutinik uqaqatigilugillu aulapkaidjutikhat pidjutin ukuallu kapuutikkut havautikkullu qaffinguqtirutit pidjutin. Uqaqtaujuurlu taimaa, piqalluanguinmat havaktulirnirmut, atajut quulitqiamik aadlangurninnga, upalungaijaqtuq aanniarutimut ajurhautigijaujuq. What did help was the significant teamwork and collaboration that occurred within HEA and with other departments. • HEA kivgaqtuqtiit uqatiaqtut atuinarniginik ajikiiniklu nutaaguqtirniginik aanniarutirjuami upalugaijarnirmik atugakhangitk pigiarutiniklu aturiaqaqtut ihuaqhivaaliriagani upalugaijarniq hivunikhami aaniaqtailinikut upalurnaqtuqaqat. • Talvanga ihumagijauhijamajunik nunalaanin, siksiujut nunalaani ilaujunik apiqhuivakhimajut talvuuna qanuq kinguvaqtitivakhimajut talvuuna hivulliujuut aanniarutiqaqut Nunavunmi tunihimaaqtun HEA ilanganik havagiaqaqtainik ajuigianganik talvanga atuqtakharnik hivugaani nunalaani. Piqaraluaqtillugu ilangit ajuqhautaujut, nunamingni kivgaqtuijut ihumajut avikturina upalungaijaqtauhijamajut Qalagjuarniq-19 takunnaqhigangat.
Amigarnaqtunut Aanni-aqtulirijitkullu Munaridjutikhat Kiudjutikhat	Ilitarigiami havaqatigiiktukhat tunijuq nakuujumik pigiami kiudjutinga aanniarutimut, piqaqtuq pivikhaqautikhaq hivunirmi hakugiktigiami havaangit ikajuutingillu tamainni aadlatqiini havagviujuni, nakuutqiamik piinariaqigiami manikharniq, naunairiamilu aadlatqiinik ikajuutikhamik piinariaqihimajut ihuarhigiami amihut pilaqutingit uuminnga avaliinngaarniq. • Qanuriliurutikhat ikajuutikhallu tunijauhijamajut HEA-kunit havaqatigiiktullu ilaujut imaatut Aihiqpal-liajumik Munaqtiujut Pinahuaruti, kapuutit havautit aullaqtitijut, imaalu tuniuqhaidjutikhat inuum atimajakhait qajagidjutikhat atuqtakhat piliuqtauhimajut turaangajangit hivullitijakhallu. Kihimi, ilangit HEA kivgaqtuijit uqaqtut ihumaluutaujunik maliqatqujauhijamajut avalingarvikhanik malikta-khat imaalu ingutaarvikhanik ahianit avalingarvikhat najugakhainni pidjutiqaqtunik ihumaluutigija-mingnik ihumaliqinikkut aktuutaujunik inungnut najugakhainni. Imaalu, ilangit HEA kivgaqtuqtut uqaqtut qanuq anginiit atuqtaujuut qaritaujakkut munaridjutit ilaani tuqhulauqhutik (imaa, ihumagi-jaujut tunijauniaqtut pidjutinun uvalu hivajagahanun munaridjutit), uvalu una ihagiagijaujuq mu-naqhut uvalu daaktit aalanin nunami, pidjutauijut angitqiamik havaakhanik tahapkununga kitut au-langitut nunallaani. • Naunaiqtauhimajurlu tapkuninga apiqhuqtaujuut HEA tunihijamajut ihuaqtunik maniliqtuutikhanik ikajuutikhanik tamainnik pidjutiqaqtunik Qalagjuarniq-19 kiudjutikhainnik. Taimaa manikhaq piinari-alaqihimajut ihuarhigiami aanniarutinga, ilangit HEA havaktingit unalu nunallaani ilaujut atuqtut

	akhuurutinik piinariaqigiami ihuarhigiami Qalarjuarnirmun-pijut aaniaqtailinirmut unalu inungnut pilaqutingit pipkaidjutujuq tamainni aanniarutimut (ukunatitut, ihumamitigut aanniarutilgit ajurhautingit unalu aangajaarnaqtunik aturninnga nunallaani). • Aulahimaaqtumik ajuqhautit aviktuqhimajumi, amigaitut HEA kivgaqtuqtut havaktut ilaliutihimajunik havaanik uvalu munagidjutinik tapkua hilataaniitut havaatik. Taimaittut qanuriniit tautungnaqtut akhuurutait hivuliulugit havakktikhaqtuqtut uvalu pihimanikkut munaqhinikkut aalanin ajuittiaqhimajut aviktuqhimajumi ikiklijuumirlugit havaakhat uvalu angijumik avatqunikkut ikaangnirit atuqhimajut atuqtilugu aanniarut nunarjuami. Una naunaiqtaujuq ikajuqtaujuq uumannga 2017 Havagviat Qaujihaqtirjuap Kanadami Unniudjut talvuuna aanniaqtailinikkut kivgaqtuutit Nunavunmi. Taimaali HEA havaktait "Qalagjuarniq-19 Munaqhit Havaktithiurnikkut Qilamiurnikkut Upalungaijautit," nalunaqtuq qanuq una atuqtaujuq kiudjutini. • HEA kivgaqtuqtiit avikhimajut hakugingniitigut iligiingnikkut aalanun havagvingnun. Ukprijaujuq taimaa havaqatigiingniq akhuurutaujuq nakuujumik pigiami kiudjutinganut, ilangit uqaqtait ihumaaluutigijaujut aadlat havagvingit ihariagijut tamaat HEA-kunnut munarigiami kitut pijait. Talvanga, naunaitumik havaqatigijaangat allatqiingujut kavamangit havagviit naunairutiqauqtuq, taimaitutun EIA ukuallu CGS, akhurnaqtuq hivunirmi aanniarutingnik kiudjutikharnik. • Nunallaamiutat uqaqpaktut aadlatkiiq havaqatigiigutikhainnik havaqatigiingnirmunlu pidjutijut nakuujumik kiudjutiqhamik. Tahapkuat apirhuqtaujuq uqaqtait hapkuat uuktuutigijaujut nakuujumik havaqatigiingnirmik: ◦ Nunavut Kavamanga munaqhiqarviillu tuhaqtitauhimaattaqpakkamik naunaitkutikhaniklu nunamingni. ◦ Havaqatigiplugit timiqtaujuq ukuat Nunavut Tunngavik Incorporated pipkaktait ikajuutikhainnik imaatut niqikhanut hampers, avalingarvikhat puuqhimajut, imaalu hulipkaidjutikhat nutaqqanut ikajuutikhanik ajurnaqhithikhanik aanniarunmik nunamingni. • Piqaraluaqtillugu angirutimik ukunanit nunallaani ilaujut havaqatigiingnirmut nakuujuq, pitqujaujuq atauhiq apirhuqtaujuq haamlangit pipkaidjutiniaqtuq pipkaidjutigiami nunami kiudjutingit una ihuarhittaqtuq aanniarutimut ihumaliurniq.
Amirarnarnirnun Aanniaqtailinirmullu Munarinirnun Nakuuhivalnianinga	Tamna Qalagjuarniq-19 aanniarutirutinga naunaingittuq uumunnga ihumamitigut aanniarutilgit kavamatkunni hivuliqtingit havaktingillu, unalu pilaqutingit uumunnga ihumamitigut aanniarutilgit nunallaani ilaujut piliurninngalu inulramiit, ihariagijaujuq pijuuq hivunirmi aanniarutinganik ihumaliurniq. • Apiqhuqtaunirmit HEA-kunit kivgaqtuqtinit, inuit atuqtut akhuurutinik maliruarutaulaqtut agijunik,

	ihumalungnaqtunik qanuriniginit, ilaa ihumalungnaqtunik ihumalungnaqhijutimik. Pidjutigiblugit apiqhuutit, akhut piumajait uvalu nigiuqtaujut haffumunga HEA hivuliqhurnikkut uvalu havaktut tunihijut anginiqhakkut aktilaangit ajuqhautit uvalu unaguhungniq (imaa, uqaqtaujut pijaulimaitut anigiami aviktuqhimajumi uvalu havaktut havagungnaiqhimaitumik ukiumi). • Tapkua apiqhuqtaujut naunaijaqhimajut akhuungnautait tamangnun quviahuutit uvalu ikajuutit. Una ilaqaqtuq aajjikutaanik tuniuqhaidjutikhanik akiliuhiarutinik imaalu aanniarutirjuamik akiliuhiakhanik pijumaliutikhanik imaalu pillahilutik ihumaliqinikkut inuuhiringnaqtumiklu ikajuutikhainnik. • Apiqhuijut nunallaani ilaujut uqaqtut ihumakkut aaniaqtailinikkut hulaqutijut nunarjuami aanniarutiqaqtut aulahimaaqtumiklu, nunallaani uvalu aanniaqtailinikkut havaktut. Taimaali, uqaqtut qanuq ihualuangitut ihumagijaujut hulaqutinun tapkua aalakiit aktilaangit (imaa avaliingaarnikkut pijakhat hiniktarviillu), piqaqtut nunallaanun – ukualuat ihumaliqtut Iningnikhat uvalu Inuit ukpigijait "attautimun". Unipkaaliuqtit nipiqaqpaktut ihumaaluutitut haffumani angiklijuumiqhuni inminiiqhimajut uuktuutingit unalu ikpiguhungniq nutqaqhimajangit kinguanit-aanniarjuaqut. Ilaujut uumunnga piumaninnga uumunnga ihumamitigut aanniarutilgit ihumagijaujuq hivunirmi qilamiuqtuqaliqqat kiudjutinga ihumaliurniq. • Qaffiujut kinguani Qalagjuarniq-19 aanniarutirjuaq unniudjutit imaalu ihivriuhidjutit qiniqhiajut aktuutauniinnik aanniarutirjuamat kiudjutikhainnik inulramminut, pidjutiqaqtunik iliharnikkut inuuhiringnaqtumiklu pivalliadjutikhanut. Hapkua ihivriurutit paqitijut amigaitut Kanatami inulramiit atuqhimajut ilihariaqtungnikkut ajuqhautinik, ikilijuumiqtut iliharnikkut iniqtirutait, uvalu inungmiunikkut pivalliadjutit, uvalu ikilijuumiqtut ihumakkut aaniaqtailinikkut. Apiqhuijut hapkununga HEAkunun kivgaqtuqtunun uvalu nunallaani ilaujut uqaqtut ilanginik hapkuninga ihumaaluutinik, uqautigingitugit tapkua nunarjuami hulaqutigijait Inuit inulramiit pidjutiqaqtut unguvaqtirinirmun pitquhimingnin.
Tuhaqtipkaidjutit Ilaupkainikkullu	Tuhaqtitihimaaqtulunik talvani kavamanmi nunalaanilu qilaminuaq aulahimaanginaqtunlu, akhurnaqtuq naunaijaijaangat una ihaarutikharnik ihuagijauniaqtun inungnun allanguqtiqhimajunik atuqtakharnik, atugakharnik malikhautikharnikluuniit kangiqhijaunginaqtun. • Uqaqatigilugit nunallaat aulahimaaqtumik uvalu tunijaujut aalakiinin naunaijautaatigut naalautikkut, tuhaqtidjutit, tuhaqtidjutillu, tuhaqtidjutinun, tuhaadjutinun, tuhaadjutinun, tuhaapkainirmun, tujuringini kangiqhidjutit amigaitunun attautinun. Naalautikkut tuhaqtidjutit tautuktaujut akhut tuhaqtitinirmun apqutinik nunallaanun pijaangini kangiqhidjutinik uvalu apiqhilutik apiqhuutinik nunamingni Kavamatkutlu Nunavunmi hivuliqtit qanuq qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 maligakhat atugakhangit hulaqutiginiaqtait inmingnun. Taimaittumik, ikitqijaujunik qaujihadjutikhanik

imaalu ilaupkaiplutik nunamingni hivuliqtuijunut ilaujutlu tuhaqtitaujarangata atuqtaujuunik. Nunallaamiutat uqaqtut tuhaqtipkainiq ihumagingitait naalaktut, atauhiq uuktuutigillaklugu titiraqhimajumik ajurnaqtuq ajurnaqturlu kangiqhigiami.

- Tuhaumajutit kavamani takuukhauqataqtut naamajunik pivaaliriagani aalangurniginik atugakhangit, pigiarutini, pigiarutiniklu. Kihimi, HEA kivgaqtuqtiit itqaijulu ukua pitquhiujut nutaaguqtiqata, aalangurnigit ilitarijaugitut, aktuqtauniginik ajuiqhajutit tuhaumajutinilu. Talvuuna, tamna atuliqujaujut hivumuuqtuq tahapkunanit apirhuqtaujut naunaiqtaa aadlangurninngit maligamut, qanuriliurutingit naunaijainirluuniit ajurnaitqijauniaqtuq naunairiami una aulapkaininnga naunairiamilu pijut hulilukaarutingit ihuaqhaqtaunginnarialik pijariaqaqqat.

4.0 Atuliqujaujut

Una ilanga uqatiaqtuq atuliqujaujut pijutiqaqtunik nanijauluaqtunik. Attautit atuliqujaujut titiraqhimajut ilaujut naunaijautit pijakhanik aalanguqtirnikkut, malikhugit pihimajut hunat aalanguqtirniit naunaijautaa hapkua HEA, uvalu maligakhat ikajuqtunun atulingnikkut. Ihuaqtut upautidjutit uvalu/uvaluuniin ikajuutit naunaijaqhimajut, tamaita ikajuutikhat hivumuuqtilugit ihuaqtut atuliqujaujut.

Atuliqujaujuq 1: Tunihilutik Tamatkirlugu, Hulidjutikhanun-Pihimajut Qilamiurnikkut Munagidjutikkut Upalungaijautit

Hivuliqhuqtuq Najugaa:

Kavamaliqidjutit

Upalungaiqhimaniq

Pivikhat

Taimaali HEA qilamik atulirlugit atugakhangit uvalu havauhikhat ikajuutikhat atulirlugu Qalagjuarniq-19 Nunarjuami Kiudjutit, ilaujut titiraqhimajut piqaluanginirmik naunaijautinik uvalu uqautiginikkut kangiqhimadjutinik havaanginun uvalu munagidjutinik tamaini kiudjutini. Aulahimaaqtumik ajuqhautit havaktinun aalanguqataaqtut uvalu amigaitut havaktuqangit amigaitilaangit havaktauhimajut ajuqhautit ataniudjutikkut uvalu iniqtiqhugit havauhiit, atugakhangit, havauhiit, tuhaqtinikkutlu. Atautimukhugit alat paqitatik, HEA havaktakhait qilamiungnikkut Munagidjutikkut Upalungaijautit tapkua:

1. Nanijaujuq "tamainun hivuuganaqtut" upautiniq tapkua pidjutiqaqtut tamainun hitamat atugahat qilamiungnikkut munagidjutit (Mikhijuumirnikkut uvalu Pittailinikkut, Upalungaijautit, Kiudjutit, uvalu Nakuuhivallianikkut);
2. Naunaitumik naunaijaqhimajut hapkua MUNAQHIliqijitkut qilamiungnikkut kiudjutit havauhiit, ataniudjutit, ihumaliugutit uvalu havaangit hapkualu munagidjutikhait;
3. Naunaijattiaqhimajut qanuq Inuit Inuuqatigiingnikkut Akhuurutigijangit uvalu Inuit Qaujijamajatuqangit Hivunikhaliurutait pijauniaqtut;
4. Ilaujut titiraqhimajut havauhiit ilauqatigiingnirmun uvalu pinahuagumajut najugahait hapkununga Inuit uvalu nunallaat tigumidjutiqaqtut tamaini pivallianikkut Upalungaijautit **unalu** talvuuna inuuhirinikkut amigaqhuutiqaqqan naunaijaijaangat aulajukharnik nunalaani pidjutikharnik naunaituniklu ihumagijaujukhat iniqtirutikharnik.
5. Aulapkaihimajuj uvunga kavamarjuangit atuagaq unalu upalungaijautingit akhuurningit;
6. Naunaittumik naunaiqtaa Qanuriliurutingit Atan'nguajaq (ICS), ilitarijait havaangit munarijakhangillu HEA havaktingit hivuliqtingillu, Nunavut Kavamanga hivuliqtingit, aadlallu havagvingit ikajuutauniaqtuq aanniarutimut hiamitirninnganut kiudjutinga ukunatitit Ilinni-aqtulirijitkut unalu Inulirijikkut; unalu,

7. Nalaumajut akhuurutinik havaktaujut aalanin Kavamatkunin Nunavunmi havagviinin nu-taanguqtirlugit upalungaijautitik maligaluuniin, pitqujaujut aalanin inmikkut ihivriurutinik (imaa tamaita-kavamatkut ihivriurutait, Qaujiaqtiirjuap Kanadami Unniudjutit kapuutikkut tuniuqhainirmun).

Una ihumaliurut ihivriuqtauqattaqtukhaugaluq naunairiami atugakhangit, qanuriliurutingit, malikta-khangillu aadjikutarijait nutaamut nakuutqiamut atuqtamingnik.

Qanuqtut Tukiqaqqa hapkununga HEA

Iluittuq Qilamiuqtuqaliqqat Munariniq Ihumaliurut ikajuqtait hivitujuq arjiqtaq atugaq uumunnga naunaijariami qanurittaakhaanik nakuujumik, akhuurutaujurlu qanuriliurutinga ihuarninnganut pijuq naunaittumik pijunnautinganik uuktuutingit. Naunaitut ataniudjutikkut atugahat, kitut atulirlugit ihu-maliugutit hivunikhaliugutit, pidjutiqaqtut munagidjutit uvalu munagidjutit, uvalu havaklugit kiunautit (uniudjutit) havauhiit ihagiagijaujut ilaujut qujaginaq ihuaqtumik qilamiurnikkut munagidjutikkut upalungaijautit. Tapkua atugahat tunihijut tungavikhamik qilamik uvalu ihuangitumik hulidjutinik, pi-jaangini kangiqhimanikkut munagidjutinik uvalu munagidjutinik, uvalu ihuaqtumik atugahanik ajuqhautikkut. Ihuarilugit hapkua tungaviit uvalu atugahat, HEA ihuaqhijuumirutijut upalungaijautitik kiudjutigilugit hivungani nunarjuami aanniarutit aalallu aanniaqtailinirmun amigaqhuutaujun, mikhiju-umirlugit naluqhautit uvalu angiklijuumirlugit ihuangnirit kiudjutinun akhuurutit.

Atulirnikhanut Ihumagijakhat

Nakuujumik atuliqittijaangani una atuliqujaujumik, Munaqtit Ihumagijakhait aturlugit katimarjuarutit uvalu havaqatigiingniikkut upalungaijainikkut upautiniq. Una upautiniq takujuq amigaitunik tugaaqhimajut katimapkainikkut upalungaijautinik pivallianikkut katimarjuagutinik tapkua ihumagi-jaujut ataani:

- **Tigumiaqtuuqataujut Pilaarutinginniklu Pihimajuq Ilauninga:** Naunairlugit pilluarutingit (pilaarutingit)tigumiaqtuijut, unalu inungnut aaniaqtailinirmut havaktingit, munarhiliqinirmut ajuittiaqtut, kavamatkunni timiqutigijangit, unalu nunallaani ikajuqtuijut ilaujut piliurninngani ihivriurlugulu Qilamiuqtuqaliqqat Munariniq Ihumaliurut. Qilaminnaq ihuaqtumiklu ilaunin-ga nunallaani hivuliqtingit, una uuktuutigillaklugu, taimaa aaniaqtailinirmut amigaqhuutaujun pijuq ikajurniaqtuq naunairiami ilihimaniq ihumaliurutimik pijullu qanuriliurutingit ihuar-haqhimajumik kiudjutinganik.
- **Aturuminarniq:** Kavamaliqiniq hungiutijukhaugaluq aadlatqiinut qanurittaakhaanik aadlanguligturlu qanurittaakhaanik. Aturuminarnirit pipkaijut ihuaqhaidjutikhanun pihimajut qanuriniitigut uvalu akhut nunarjuami uvalu/uvaluuniin aanniaqtailinirmun qilamiurut al-gangnun, nuitiqut nakuutqiatigut atuqtaujut qilamiurnikkut munaridjutit, aalakiigutait aulad-jutikkut atuqtaujut qitqani attautit nunallaat.
- **Ajuiqhaqhimaqtunik Ilinniaqtulijitkutlu:** Tunijut iluittumik ajuirhainiq ilihainirlu tamain-nut havaktunut ilaujut iniqtirutinganut Qilamiuqtuqaliqqat Munariniq Ihumaliurut. Una ilaqaq-tuq kangiqhiihainnaqhugit inmi kitut munaridjutait munarijaillu kihimi ilihimablugit inmi ihu-maliurutikkut maligakhat kiunautillu qanuriliurutit. Ajuiqhautikharnik nuutaanguqtiqhima-jukhat ilagijainik ukiuk tamaat ihivriudjutikharnik hanaqidjutikhangit.
- **Tuhaqtipkainikkut Maliktakhat:** Havaklugit naunaitumik qungiakhat uvalu maligakhat tunihinirmun kangiqhidjutinik, ihuaqhailuni kiudjutinik, uvalu tunihilutik

nutaanguqtiqhimajunik pidjutinik (pilaautinik)tigumidjutitqaqtut, tamangnik iluani uvalu hilataani.

- **Ikajuutikhat Tuniuqhaidjutait:** Naunaijarlugit tuniqhailugillu ihariagijaujut ikajuutikhat, unalu havaktut, tamajangit, manikharniq, aulapkaitjutikhaniklu ikajuriami iniqtirutinga Qilamiuqtuqaliqqat Munariniq Ihumaliurut. Ilitagilugit aulahimaaqtunik ajungnautigijaingit havaktunik himautihimaaqtuniklu amigaitilaangit, havaqatigilugit hilataani havagvingit/timigijaingitlu piqaqtukhat aulatitijaangat uminga atuliqujaujuq. Ihuaqutaukpat una havaaq aturiaqaqat, havaqatiriingniq qanurinihaa ihuaqhaqtaujariaqaqtuq ihuaqtumik ihumagijaujaagani ilaqa-riagani, ukualu Inuit ihumagijainik atuqtuniklu uqaqatiriingnirmik atuqtilugu Upalurnaqtuqaqat Munarijutinik Upalugaijaunmi.

Ihuarhilugu Qilamiuqtuqaliqqat Munariniq Ihumaliurut ihariaginiaqtuq akhuraaluk uqariijaqtamingnik naunairiami ihumaliurut pijait uvangga qulaani ihumagijaunig pigiami.

Atuliqujaujuq 2: Ihuaqhijuumirlugu iluani uvalu Hilataani Tuhaqtinikkut Maligakhat

Hivuliqhuqtuq Najugaa:

Pivikhat

Uqaqatigilugit nunallaat iluanilu kavamatkut tautuktauqataqtut uvalu tunijaublutik aalakiitigut kangiqhidjutait naalautikkut, tuhaqtidjutit, tuhaqtidjutillu. Naalautikkut tuhaqtitijit akhurnaqtun tuhaqtitijaangat auladjutikharnik nunalaani pijaangat naunairutikharnik. Kihimi, ihumagijaujuq piqaluanginiq katimadjutinik uvalu ilaunikkut nunallaani hivuliqtit uvalu ilaujut tuhaqtitauligaangamik atuqtaujut. Unalu, naunaittumik uqaqatigiingniq HEA havaktinginnut aadlangurninnganut piliurhimajuq akhuuru-taujut maligamut, qanuriliurutingit, maliktakhangillu pingittut, pilaqutingit ajuirhainiq uqaqatigiingnir-mullu.

Nunallaani Amigarnaqtunut Tuhaqtipkaidjutit

HEA hakugikhaqtakhait nunallaani qilamiurnikkut tuhaumapkainikkut maliktakhat imaatun:

- Titirarlugit havauhiit uvalu atugahat nunallaani katimadjutit humi ihuaqhailirumik mali-ruagakhanik, havauhikhainik, uvalu maligakhatigut ihumaliugutinik.
- Ihuaqharlugit qanuriliurutikhat ikajuriami aadlatqiiktut ilihagtut, ihumagiame ihumaaluutigi-jaujut ukunatatit uqauhinga piumajangit, ilihainirmut qanurittaakhaanik, unalu aan-iaqtailinirmut taigualiurnirmut qanuraalutinga.
- Naunaittumik angiklijuumirninnga pijunut piliurhimajuq hivunirmi aaniaqtailinirmut ami-gaqhuutaujun, pipkaidjutigijaa avikturhimajuni havagvingit hungiutigiami maliktakhat ma-ligangillu ihuarhigiami nunamingni ittit aulapkaininnganullu ihariagijanginnik.

Iluani Amigarnaqtunut Tuhaqtipkaidjutit

HEA ihuarhaqtakhait iluani tuhaumapkainikkut maliktakhat pipkainikkut havaktiit ihuaqtumik ilitturip-kaqtitauhimajun, kangiqhihimanikkut havaatik munarijamingniklu, pilutiklu naunaittunik qilamiklu ilit-turipkaidjutikhanik mikhaagun aallanguqtirutinik nunarjuami atugakhani, havagutini, maliktakhanilu. Ilaujut kitut turaaqhimajut imaa:

- Piliurluni ihuarhaqhimajut qun'ngiararhat tuniqhainirmun naunaijautikhanik.
- Naunaittiaqtakhatit havaarijakhait munarijakhallu pidjutiqaqtut iluani hilataanillu tuhapkaidju-tikhanik tapkunanga EIA ukuallu Munaqhiliqijitkut amigaqhuutaujunut.
- Tunijut ajuirhainiq ikajurlugulu havaktunut ilaujunut nakuujumik uqaqatigiingnirmut maligat, ilihainirmut ajuitaminik, qajagijumiklu aadlatqiinut inungnut.
- Atuliqtitlugit havauhikhat takunaqtunik tuhaqtinirmun maliruagahanun nutaanguqtiqhimajut havaktinun.
- Ilaujut pijakhat uvalu atugahat pivallianirmun uvalu tunihidjutikhanik ubluni Katitiqhimajut

Qanuginiit Uniudjutit tamainun inungnun ilaujut qilamiurnikkut kiudjutinun, ikajuqhutik amigaqhuutiqaqqanlu kiudjutinik. Una ikajuutauniaqturlu pijaangini tapkua nutaanguqtiqhimajut maliruagahanun, havauhiinun, maligahallu tuhaqtitaqataaqtaujut uvalu aadjikiiklugit tamaita havaktit ilaujut.

Ilaliutiblugit tamangnik iluani tuhaqtitinikkut maligakhat uvalu nunallaani katimadjutit nunarjuami upalungaijautinun kiudjutinunlu hanaqidjutit, HEA havangniaqtut hakugiktumik uvalu mahulingaitut tungavikhat uqautigijaangani inungnun aanniaqtailinirmun ajuqhautit. Una havaqatigiingniikkut upautiniq akhuurutigijaat tautungnaqtumik, ilauqatigiingnikkut, uvalu kiudjutikkut, ihuaqhijuumirlugu nakuuniqhaa uvalu atuqhimaahugu aanniarut hiamitiqtuq kiudjutikkut akhuurutit.

Qanuqtut Tukiqaqqa hapkununga HEA

Ihuaqhijuumirlugit iluani tuhaqtitinikkut maligakhat ikajuutauniaqtut HEA pijaangini tapkua havaktit ilaujut kangiqhimattiangini uvalu piqariangini inmi havaatik ihuaqtumik hivungani aanniaqtailinirmun qilamiurnikkut. Havaklugit naunaitumik uvalu tautungnaqtunik tuhaqtitinikkut atugahanik pipkainiaqtut qilamik tunihinirmik akhuurnaqtunik kangiqhidjutinik, nutaanguqtiqhimajunik maliguagahanik uvalu havauhikhainik, uvalu atugahanik aalanguqtirnikkut inungnun aanniaqtailinikkut pitqujaujut.

Atautikkut, ihuaqhijuumirlugit maligakhat uvalu atugahat nunallaanun katimadjutinun uvalu pihimalugit kangiqhidjutit aalatqiinun inungnun aadjikiiktumik akhuurnaqtut. Nunallaani uqaqatigiingniq naunairniaqtait ihumagijanginnik ihariagijangillu tamaita pijukhat(pilaarutingit) tigumiaqtuuqataujut, unalu qanuraaluktut unalu ajuqhautilgit katimajiit (ukunatitut, LGBTQIA2S+ inungnut, inuit timimitigut unaluuniit ihumamitigut ajuqhautilgit, hunaluuniit), ihumagijaujut ihumaliurnirmut havaangit pijut qilamiuqtuqaliquat aanniaqtailinirmut kiudjutinga. Aulahimaqtumik qaujihainikkut nunallaat pivallianirmun maligakhat atugakhangit, HEA havaklugit hakugitqamik havaqatigiingniq, tiguaqhimalugu ilauqatigiingnikkut, uvalu akhuugutigilugu nanminiqangnikkut uvalu kiunautinik nunallaani.

Ihuaqhihimani tuhagakhat allatqinut inungnut illitturini pitquhit, uqauhiliqutit, tapkuatlu inuuhiliqutit allatqit humiliqak Nunavutmi 25 nunaliujut. Tunijug naunaitkutaq uqauhingit, uqauhingit qanuriliurutingillu piinariaqihimajut ikajuqtuq qaangiutigiami ajuqhautingit kangiqhigiami naunairiamilu tuhaadjutikhat piffaariami aadlatqiinut pitquhimut unalu uqauhilirinirmut inuuhingit. Una ikajuutauniaqtuq ihuaqhijuumirlugu ihaangniq uvalu hulaqutiginiaqtaa HEA tuhaqtitinikkut akhuugutit uvalu akhuugutigilugu ukpiguhungniq, havaqatigiingnikkut, uvalu maliklugit inungnun aanniaqtailinikkut atugahat.

Atulirnikhanut Ihumagijakhat

Nakuujumik atuliriangani una pitqujaujuq, HEA pijukhat amigaitunik ihumaliurutinik, ilaujut:

- **Havaklugit maligakhat hivuani aipaani Aanniaqtailinirmun Qilamiurut:** Katimadjutit ajungnangniaqtut havalirlutik inungnun aanniaqtailinirmun, qujaginarluuniin, qilamiungniq aularutijug. Ilaupkarlugit qilamik hivungani amigaqhuutaajunik pijaangini tapkua maligakhat atuqtaujut pijariaqaqata.
- **Tigumidjutiqaqtut Ilaupkainiq:** Ilaupkarlugit pilaarutit)tigumidjutiqaqtut aalakiinin kangiqhidjutinun, ilaujut HEA havaktit ilaujut, nunallaani hivuliqhuqtut, hilataani katimajiit (imaa NTIktut), uvalu nunallaani kivgaqtuqtut imaatun Iningnikhat uvalu CHRtkut pivallianikkut uvalu atulingnikkut tuhaqtitinikkut hanaqidjutit uvalu maligakhat ihuaqhijuumirutigit ihuar-nikkut tuhaqtidjutit uvalu pijaangini tapkua tuhaqtitinikkut pihimajut aalangajumik nunallaat

atuqtauniitigut, taiguangnikkut amigaitilaangit, uqauhikullu.

- **Ihivgiurniq uvalu Atugiaqaangnikkut:** Tunihimaarniq aulahimaaqtukharnik ihuaqhaidjutikharnik tuhaqtitijaangat malikhautikhangit hanaqidjutikhangitlu talvuuna, ilangani, nunalaani pidjutikharniklu(pilaarutikharnik)tigumidjutiqaqtunik kiudjutikharnik ikajuutiginiaqtun naunaijajaangat pidjutikharnik ilitugijaujaangat unalu, talvuuna, aulajaangat. Amigaqhuutaujunut tunijauplutiklu aullaranginnaqtumik aktilakhanik kikliqarnirmik, ihivriuqattaqattarlutik imaalu ihuaqhaqtaunirmik ihualimaittuq. HEA akhuuqtukhaugaluat tuhaqtitulutik nutannguqtiutainnik qilamik amigaqhuutaujunut nakuutqijamik pittaaqtamingnik.
- **Ikajuutikhat Tuniuqhaidjutait:** HEA tunittaaqhait ikajuutikhat tahjaujutlu, maniiit ukiunganut atuqtakhat, qaritaujaliqutinullu aulapkaidjutikhanik ihuaqtumik ikajuutikhanik pivikhanik ajuiqhanirmun, maliktakhanik pivalliadjutikhanut atuliqtittinirmunlu, pidjutihimmaarlutiklu tuhaqtipkainikkut hulidjutiqhanik.
- **Amirnaqtunik Munaqtit:** HEA piqaqtukhaugaluq qilamiuqtuqarnikkut upalungaijautinik uvalu ihuaqhaidjutikhanik hanaqidjutinik atuqtaujunik uqautigijaangani qajangnautit imaa pi-umanginirmun aalanguqtirnirmun, itquumangittunik, uvaluuniin aktilaangit kikliqarnirit.

Ihumagiplugit hapkuat pidjutit, Munaqhiliqijitkut piliuqtaaqut itquumajunik ihuaqtumiklu tuhaqtinikkut maligahanik uvalu hanaqidjutit tapkua pihimajut ihagiagijainun tamangnun havaktinun uvalu aalakiit nunallaat inungnun aanniaqtailinirmun qilamiurut.

Atulijaujuq 3: Hivumuqtilugu Aturninga Nampanik Aanniaqtailinirmut Naunaitkutaq unalu Naunaijainiq Munariniq Qaritaujakkut Pulaarvinga

Hivuliqhuqtuq Najugaa:

Upalungaiqhimaniq

Tuhaqtipkaidjutit
Ilaupkainikkullu

Kiudjutikhat

Pivikhat

Tamna auladjutikharnik talvuuna hivajautikkut munagidjutikharnik ilihairutikhaq unalu havakhimaanginaqtuq havaqatigiiktukharnik iliqatigiiktukharnik HEA anginirmik aituihimaagtun naunairutingnik tamaat iniqtirutikharnik talvuuna Qalagjuarniq-19 Kiudjutikharnik aviktuqhimajumi. Kihimi, kikliqaqtuq aturninga nampanik inungnut aanniaqtailinirninga naunaitkutaq unalu piqaqtumik qaffinguqtut niuvrutingitainnik naunaijainiq munariniq naunaiqtaujuq ihumaaluutigijaujut tahap-kunanit apirhuqtaujuq.

Aallat nunagijaujun imaatun British Columbia ukuallu Hiuvulliujuq Aallait Aanniaqtailinikkut Atan-niqtuiddjuttaa havaktut qilamik angikliharnikkut qaritaujakkuurutikkut aanniaqtailinikkut piniarhimadju-tinik ilaujullu Amigarnarnikkut Igluami, qaritaujakkuurutikkut agjaqtauvaktun ilagiiktunun taaktinun, ukuallu Hiuvulliujuq Aallait Atupaktaraluakpaktun Aangajaalaqidjutikkut Aturuti unalu Ihumaliqi-jjiit(Psychiatry Service).⁴² Yet, hapkuat nunagijaujut atupakhimajut aadjikkutavjanik ajuqhautiqarnirmik pivikhanik qaritaujaliqidjutikhanik, unghahiktuni nunallaani imaalu havagumangit-tut, ahinit unghahiktumit qaijut, imaalu ahinit nunagijaujunit.⁴³

Pijaangani nakuutqiamik aanniaqtailinikkut qanuginiit uvalu ihuaqtumik kiudjutit qajangnautinun pid-jutiqaqtut kangiqhidjutiqaqtunik ihumaliugutinun munaqhijunin, maliguagahanik, uvalu attautit. Una havaktauhimajuq haffumuuna atuguminaqtumik aanniaqtailinikkut naunaijautit tungaviit uvalu aulad-jutit tapkua tunihijut qilamik pijaarnirmik kangiqhidjutinik tapkua akhuurnaqtut havagiangini nutaanik ihumaliugutinik. Upalungaijariami hivunirmi inungnut aanniaqtailinirmut amigaqhuutaujun, HEA iliu-raqtakharaluangit qanuriliurutingit pipkaidjutiniaqtuq nakuujumik ihuaqtumiklu naunaijainiq ikajuutikhanik, tuniqhaininnganik hivitujunik naunaitkutanik, ihuarhaqhimajullu akhuurutingit tamainni munarhiliqinirmut havaqatigiingniq, naunairiami tuuliiqhimaittumik nakuujumiklu nutqaqtitauniq mu-narigiami inungnut aanniaqtailiniq. Hapkua inungnut aanniaqtailinirmun kangiqhidjutit uvalu atuuqtaujuunun naunaijainikkut munagidjutit auladjutait pipkaijukhat hapkuninga ihariagijaujut auladju-tait:

- **Qitqaniitunik Naunaitkutit Katitiqhimajut Qaujihaidjutikhangitlu:** Pivikhanik atuqhima-junik kauhimaUblurviaujunik aanniarutinik aulaninganik, hiama Ublurviangningit,

⁴² Hiuvulliujuq Aallait Aanniaqtailinikkut Atanniqtuiddjuttaa. 2024. FNHA's Uqaqtait talvuuna Inuuhinut Qanurinningit BC's Qalagjuar-niq-19 Kiudjutikhangit. Ihivriqtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.

⁴³ BC Centre for Disease Control. 2024. Qilamiuqtuqaliquat Havagvinga Aturninga B.C. Hivuanu Qalagjuarniq-19 Aannirut nunar-juami. Ihivriqtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.

munarhiliqjutiniklu aturnikhanik, pipkailunilu qitqani inikhamik munariagani aturiaganilu qilamik ilituqhau nmik uqaqtiliqturiaganilu HEA-kunit.

- **Aktuumanikkut Naunajainikkut Uvalu Pidjutinun Munaridjutit:** Ikajuqhugit aktuumanikkut naunajainikkut akhuurutit imaa ihuaqtumik naunajarlugit ilituripkarlugillu attautit kitut aktuqhima jut hiamitiqtut aanniarutit pidjutiqangniaqtut ihuangitumik kiudjutinun.
- **Tuhaqtipkainikkut Inungniklu Qaujihimanikkut:** Uqaqtiuluni tuniqhaininnganik tuuliiqhima ittumik ihuaqtumiklu naunaitkutanik munarhinut, maligamut, unalu nunallaani ilaujut, ukunatitut naunaipkainiq inungnut aaniaqtailinirmut maliktakhat, kapurhirmut akhuurutingit, pittailigiamilu qanuriliurutingit, atuliqtitaugiami ilihimaniq maliktaillu pitqujaujuq maliktakhat.
- **Havaqatigiingniq uvalu Tutqikhainiq:** Pipkainikkut havaqatigiigutikhanik ihuarhainikkullu ukunani aallakkiingni pidjutini(pilaarutini) pihimajuq ilaujun nunarjuami kiudjutimi, kitunilu ilituripkaidjutinik tuniqatigiigutikhanik, tuhaumapkainikkut, havaqatigiingnikkullu ihumaliurnikkut-piliurnirik, pimmarikharnikkut nakuuninganik havagutinik kiunikkut inungnun aaniaqtailinikkut ajurnarhivaktun.
- **Ikajuutikhamut Naunajainiq Tuniqhaininngalu:** Tapkua auladjutit pipkaijut ihuaqtumik naunajainirmun tuniuqhainirmunlu ihariagijaujunun ikajuutit, imaatun kapuutit inuuplu aaniaqtailinirmun tamajat (PPE), pijaangini ihuaqtumik ikajuutit nuutirutait aturlugillu hivungani havaktit nunallaallu.

Atauttikkut hapkuat pidjutin, pimmarikharniaqtait qanurinningani qaujihimaniit, pipkainikkut naunaitkutinik-tunnganiqaqtunik ihumaliurutikhanik pipkainikkullu havaqatigiigutinik ukunani pidjutini(pilaarutini)pihimajut, kingulliit hakugikharnikkut HEA angummadjutikhanik mikhilaaqtirnikkuk hu laqtinik nunarjuami aannialaqidjutinik hapumminikkullu aanniaqtailinikkut Nunavunmiunnun.

Qanuqtut Tukiqaqqa hapkununga HEA

Havakhugit hapkua pitqujaujut, Munaqhiliqijitkut nutaanguqtirniaqtait inungnun aanniaqtailinirmun igluqpait kiudjutigiblugit amigairjuumijut ajungnaqtut hulidjutit imaatun nunarjuami. Akitujut hivumuuqtitaajut ajungnaqtut ihuaqhijuumiriangani aktilaangitigut nunarjuami upalungaijautit kiudjutillu, HEA imailiurniaqtut:

1. Ihuaqhijuumirlugit naunajautit munagidjutit;
2. Ihuaqhijuumirlugu tutqikhainiq uvalu havaqatigiingnikkuk;
3. Ihuarhigiami ikajuutikhat tuniqhainiq;
4. Ihuaqhilugit aanniarunmik imaalu hivajarvikhanut munaqhidjutikhanut; unalu
5. Ihuaqhijuumirlugit upalungaijautit uvalu mahulingainikkut.

Una nakuutqiamik hapummiutiniaqtaa aaniaqtailinirmut nakurudjutingalu Nunavummiut, ikiklijuumiri-iami pilaqutinga hivunirmi aanniarutingit, piliuriamilu amihunik mahulingaittumik munarhiliqinirmut timiqutigijangillu hivunirmi.

Atulirnikhanut Ihumagijakhat

Nakuujumik atuliriangani una pitqujaujuq, Inmiguqhijuliqijit ihumagijakhait:

- **Aanniaqtailinikkut Ilitturipkaidjutikkut Maligaq:** HEA naunaiqhijukhat maliruagakhat ilitarijauhima jut hivuani piliuqtinnatik atulirnikhanutlu inungnut aanniaqtailinikkut naunaitkutikhanik imaalu atuqtauqattaqattarlutik naunajainikkut munaqhidjutikhanut

atuqtakhat. Aanniaqtailinikkut Ilitturipkaidjutikkut Maligat ilaqaqtukhat atugakhanik pidjutit aanniaqtunun naunaitkutunik pijaarnikkut, qaritaujakkuuqtuktit titiravikhanik pijaarnikkut, hiamitiqtaujukhaungittunik ilitturipkaidjutiniklu amiridjutinik. Pijaangini tapkua qaritaujakkut-ukiungitigit aanniaqtailinikkut atugakhangit ilaujut aanniaqtailinikkut kangiqhidjutit maligat pipkaijut HEAtkunun hivuliulugit naunaijautit atuqtaujut inungnun nakuujumik pijaangini naunaijautit munagidjutikhait uvalu hiamitiqtukhaungit.

- **Ihagiagijaujut Ihivgiugutit uvalu Hivuliujukhat:** Auladjutikkut qanuq havaklugit ukpiguhungnikkut uvalu naunaijarlugit attautit uvalu nunallaat pijakhat hapkununga aanniaqtailinikkut naunaijautit akhuurnaqtut. HEA piliurniaqtut ukpiriniq ihuaqtumik ilaupkainiq havaktunut ilaujunut ihuaqtullu pijut (pilaarutingit)pijut katitiriami naunaitkutaq kitunik ajuitaminik ihariagijaujut ikajuriami munarhiliqinirmut havaangillu tuniqhaininnga hivulliutijakhangillu ajuitaminik ilitarijaujumik ihariagijanginnik.
- **Ikajuutikhat Tuniuqhaidjutait:** Atuliqtitlugit hapkua auladjutit pijariaaqtut angijumik ikaangninik maniliurutinik hapkununga GNDH havaktit uvalu hivuliqhungnirmun imaalu maniliqtuinikkut uqariijaqhimajut tamangnin Kavamatkut Nunavunmi kanatamilu kavamatkut. Aturniaqaturlu nutauniqhanik qahaktunik havaktinut, pivikhaqarniginik qaritaujanik /qaritaujanik iniqhijaaganilu qaritaujalijutunik ilaliutijaagani nakuujumik atuliriagani ukua atuqtut.
- **Ihivriughiniq Atulirnikhanutlu:** HEA naunaiqhijukhat qaritaujaliquitit ihivriqtaulutik naunaijaqtaulutiklu hivuani atuliqtitinnagu. Una ikajuutauniaqtuq ikilijuumiriangani ulapiqutit havagiami uvalu pijaangini auladjutit pijaangini ihagiagijaujut uvalu pijakhat hapkununga aanniaqtailinikkut kivgaqtuutinik tunijaujut.
- **Ajuiqhaqhimaqtunik Katitirutikharnik Auladjutikharnik:** Taima akhuurnaqtuq HEA tunijaangat ajuiqhautikharnik qaritaujangni qajangnairutikharnik hiamitiqtukhaungituniklu, naunaijaangat malikhautikharnik hiamitiqtukhaungitunik malikhautikharnik malikhautikharniklu.

Ihumagiplugit hapkuat pidjutit, Munaqhiliqijitkut piliuqtaaqtaait aktikkulaangit ihuaqhijaagani aallanguqtiqpaliajut pijumajait ihariagijaillu havaktit ilaujut tunihidjutikhainik ihuaqtunik ihuaqtumiklu munaqhijutikharnik, imaalu nakuutqijamik ihumadjutikhainik aallanguqpalliajunik aanniaqtailinikkut ihariagijaujunik Nunavunmiut.

Atulijaujuq 4: Tiguaqhimalugu Iluani-havagviit Havaqatigiiklutik Ikajuutinun Atugahaq Ilaujuq hapkununga HEA Kiudjutainun hapkununga Ajungnaqtunun Qilamiurnikkut

Hivuliqhuqtuq Najugaa:

Kavamaliqidjutit

Upalungaiqhimaniq

Kiudjutikhat

Tuhaqtipkaidjutit
Ilaupkainikkullu

Nakuuhivalnianinga

Pivikhat

HEA havaktiit tautuktitaa angijunik havagutunik, ubluqhiutini havagutunik, hungiutinikkullu tamaani Qalagjuarniq-19 qalagjuarnirmi nunarjuami. Kihimi, apiqhuijut ilaujut naunaijijut ihumaaluutunik tuniuqhainirmun uvalu tuniuqhainirmun havaakhanun, hapkua HEA havaktiit hivuliqhuqpaktut mu-naqhiblulik kiudjutinun, uvalu ajuqhautit avatingnun havagviit tutqikhainirmun. Mihingnautigivlugu aanniarut, avatqumajut 15 katimajit uvalu havaqatigiiktut havaktauhimajut hamani HEA (Naunaitkunmi I) uvalu upautiblulik kivgaqtuqtaujut hivuani uvaluuniin hapkunangainaq HEA havakti-inin. Nalunanngittuq qanuq hapkuat katimajiralaat unipkaarjanganit tamainnut uuminngaluuniit qanuq katilviuhimajut aahiit Nunavut Kavamangit GN havagviata havaangit, unalu tuklianit. Una ilaliutiniaqtuq ihumaaluutigijaujunut tuniqhaininnganik havaamut HEA-kunnut havaktinginnut. Tamaat ihumagi-jauvakhimajuq talvani munarhitkuni havaktiit taima HEA havaktiit akuktauhimaanginaqtun atuqtaun-gitunik tuniqhajukharnik havaakhangit, unalu naunaijijaangat akhurnaqtunik aulatitijaangat ilitagi-jauhijamunik auladjutikharnik ajuiqhautikharnik hanaqidjutikharnik ilagijainik upalungairutikharnik hanaqidjutikharnik.

Ikajuqturiagani HEA upalugaijariagani upalugaijariaganilu hivunikhami aaniaqtailinikut amigaqhuutaujunik, havauhiq havaktitaujariaqaqtuq pivaliajaagani iluingaumajumik havagviujumi ihuaqtunik, ila havaamik atuqtumik, iqimijutaujuq tamaini kavamanit pigiarutimik amigaqhuutaujunik pijutiqaqtunik. Tiguarikkut havaktakhat akhuurutikhanik amigarnarikkut-kiudjutiqaqtunun kiudjutinik imaatun Avaliingaarnikkut Aullaarnikkutlu Kiklikhaqarnikkut Kiudjutinik, pipkaiitaaqtuq ihuarhainikkut havaqatigiigutikhaniklu tamaani tamainni ihuaqtuni havagviinni pivigijaujunilu, ikajuqhutik mikhilaaqirnikkut akhut havaktakhanik iliuraqtaujun UHA-kunni havaktinun talvani aannialaqidjutimi. Akhurnaqtuq naunaijijaangat ilitugidjutikharnik anginirmik avaliqangituniklu ajuittiarutikharnik GNkutni havaktiit pigiaqaqtun amigaqhuutiqaqqan hulilukaaktunik, ilaujut inuit piqangitkumik inu-uhirinikkut naunaitkutingnik. Una nan'ngaridjutigijaujuq aturnianut huangnikkut havaaqhat havaqatigiinggitlu. Ikajugianganik ihuaqtumik kiudjutikharnik taima ihuaqtumik tuniqhaitilunik havak-taujukharnik, Nunalaani Ilihaqtuliqijitkut imailiuqtukhat:

- Tunngavinga havaat akhuuqtumik havaqatigiiktut munarjakhait aadlatqiiktut qanuriliurutingit qilamiuqtuqaliquat munariniq, unalu hivun'ngani unalu qaritaujakkut munarhiliqinirmut tunijaujuq, naunaijainiq ihumaliurniq unalu ihuarhainiq, uqaqatigiingniq, unalu ihumamitigut aanniarutilgit ikajuutikhat.
- Pidjarikhimalugit ulapqiqatigiiktut piqaqtut ihuaqtumik avatikhangit, ilihautikhangit, ikajuutikhangillu pinahuarlugit munarjakhait nakuujumik.

- Ilaulugit malikhautikhangit malikhautikhangitlu nalvaaqtauvakhimajut Tuquffihuktitauhimajut Kangiqhidjutikharnik Hivunikhangit naunaijajaangat nutqaqhimalakhimaaqtunik, unaguiqhiqhimaqtunik, qilamivjaklu pidjutikharnik ihumarlukhimajunik inuuhirinikkut hanaqidjutikharnik iliugaqtaujukhat havaktitiunik atuqtakharnik.

Tamna havaaqhaq atuqtakharnik ilaujukhat qaffiujunik ilihairutikharnik naunaijajaangat ihuaqtumik talvuuna hivunirmi amigaqhuutiqaqqan kiudjutikharnik:

1. **Naunaitumik Tikinahuagutit uvalu Pitqujaujut:** Naunaijarlugu tikinnahuarutingit, tikinnahuarutingit, unalu angininnga havaamut, naunaiqtaa hivulliqaanga tikinnahuarutingit humilu munariniq tunigiami naunaittumik naunaijainirlu havaamut ilaujut unalu pijut (pilaarutingit)tigumidjutiqaqtut.
2. **Amihunik-Ihuaqhinikkut Kivgaqtuqtut:** Naunairlugu tamna havaangit piliurhimajuq ilaujunut tamainni GN-kunni piqaqtut aadlatqiinik qanurittaakhaanik, ajuitaminik, ihuarhidjutingillu akhuurutajuq aanniarutimut kiudjutinga, ukunatitut munarhiliqinirmut, inungnut aaniaqtailiniq, qilamiuqtuqaliqqatlu munariniq. Aturniqaqturlu ukua inuit piqagitunik aaniaqtailinikut naunaitunik inuujuhirnik atuhimajamingnikluniit ilaqaqtut uvani havaami atuqtumi nanminiklu ajuruirutitik atuhimajamingniklu tikuaqtauniginik qahakhilutiklu.
3. **Hivuliqtiudjutikhanut Qanurinninga:** Piliurluni hivuliqtiunirmut tunngavinga uumani havaanga, unalu tikkuqtaujuq hivuliqtinga munarijakhaa munarigiami aulapkaininngit, ikajuqtuq ihumaliurniq, unalu havaqatigilugu akhuurutajuq pijut (pilaarutingit)tigumidjutiqaqtut.
4. **Aularanginaqtut Havaqatigiiktut Tunngavingit:** Ihuaqhailuni havaktakhanik aulajumik havaqatigiit uvaluuniin havaqatigiingnikkut katimajit munaqhijut kitunun pidjutinun nunarjuami kiudjutinun, imaatun hivungani uvalu hivajautikkut aanniaqtailinirmun agidjijut, auladjutit uvalu tunihinikkut munagidjutit, tuhaqtinikkut uvalu inungnun ihaarnikkut, naunaijautit, uvalu ihumakkut aaniaqtailinikkut ikajuutit. Havaangit munarijakhangillu tamarmik akhuuqtut havaktut havaqatigiiktulluuniit naunaittumik naunairhimajukhaq naunairhimajurlu.
5. **Tuhaqtipkainikkut Maliktakhat:** Ilaujut naunaitumik tuhaqtinikkut maligakhat uvalu havauhiit kangiqhidjutinun tunihinikkut, nutaanguqtiqhimajut, uvalu ihumaliugutit iluani havaktakhani uvalu hilataani tigumidjutiqaqtut uvalu pilaagutikkut tigumijut.
6. **Ihuaqtunik Ihumaliurnikkut-Piliurnikkut Tungavik:** Naunaijarlugu takunnaqtuq ihumaliurnirmut havaangit unalu ihuaqtumik tunngavingit uumani havaamut, unalu naunaitkutingit hivulliutijakhamut, ihumagijakhait tunngavinganik, inungnut unalu atauttimut ilauniq, angiklijuumiqtuq qanuriliurutingit ihuarhigiami ihumaaluutigijaujut akhuurutingillu, unalu qanuriliurutingit ihuigijaujut ihuarhainiq.
7. **Ajuiqhaqhimaqtunik Katitirutikharnik Auladjutikharnik:** Havaklugit naunaitunik ilihaidjutinik uvalu aktilaangitigut-havaklugit havauhikhat uvalu atugahat aalatqiinun uqautajunun, ilaujut nunarjuami upalungaijautit, qilamiurnikkut munaridjutit, inuum atimalugit hanaqidjutit, ihumakkut aanniaqtailinirmun ikajuutit. Ajuiqhautikharnik hivutunirmik Avataani HEA havaktiit, talvuuna avatingnun ajuiqhautikharnik havaktunik avatingni GNmi taima pigiaqagumik naunaijajaangat hanaqidjutikhangit nuutiqaugiaqaqtun allatqiinik havagvingnin.
8. **Munaridjutit uvalu Ihivriqtauqattaqtukhat Maligakhat:** Naunairlugu qanuriliurutingit munarigiami naunaijariamilu nakuuninnga havaamut uktuutingit iliuraqtajut. Tahapkuat

qanuriliurutingit ilaliutijuuq qakunguraangat naunaijainiq qanurittaakhaanik uumunnga tikin-nahuarutingit, qanuqtut ihumagijamingnik havaamit ilaujut unalu tigumiaqtuuqataujut) tigumiaqtiujut, ajuiqtamingniklu ajuiqtaujut kiudjutimik akhuurutinginitt.

9. **Aturuminariakhanik Atugiaqaqtunlu:** Pihimalugit ihuangnikhait uvalu hungiutilugit havaat atuqtaujut kiudjutigilugit ihuaqtumik aalanguqtirlugit qanuriniit, hatqipalajut ajuqhautit, uvalu aalanguqataaqtut ihagiagijaujut tamaini nunarjuami kiudjutikkut akhuurutit.

Ilaliutiblugit hapkua ihumagijaujut upalungaijainikkut havauhiit uvalu havaktut atugahat, HEA ikajuqtaaqut ukpiginikkut uvalu atuguminaqtumik upautiniq qilamiurnikkut kiudjutinun. Ilaliutiblugit aalakiit ajuittiaqhimaajit uvalu aktilaangit qilamiurnikkut kiudjutit akhuungnaqtut angilijuumirlugit ihuaqtumik, ihuarniit, uvalu hungiutinirmun uqautigijaangani ajungnaqtut ajuqhautit uvalu akhuugutigilugu tamatkiumajut mahulingaitut kavamatkuni nunallaanilu.

Qanuqtut Tukiqaqqa hapkununga HEA

Atuqtilugu Qalagjuarniq-19 Nunarjuami, Kavamatkut Kanatami havaktait ikitut uqaudjinikkut katimajit uvalu havaktakhat ilaujut tigumidjutiqaqtut aalakiinin najugainin, ilaujut inungnun havagviit, nan-miniaqqtut havagviit, uvalu/uvaluuniin iliharnikkut uvalu ihivgiungnikkut nunallaat. Tigumiaqtuuqataujut ilaujut uumani havaangit tunijuuq pitqujaujut unalu/unaluuniit qanuriliurutingit ihuarhigiami Qalagjuarniq-19 Kanatami. angit uqaudjijit katimajit imaalu havaktakhat piliuqtauhimajut ilaujut Qalagjuarniq-19 Kapuutit Havautit, Qalagjuarniq-19 Ikajuutikhainnik Qaujihaijikkat Katimajit, Qaritaujakkut Munaqhinikkut Qaujihajit Katimajit, imaalu Ajuiqhattiaqhimaajut Uqaudjijut Katimajit talvuuna tamainni Kanadian Aanniaqtailinikkut Naunaitkutikhat Qanuriliurutikhat. Havaakhat uqaudjijillu katimajit akhurnaqtut ikajuqhugit Kanadaup Kavamanga naunaitiaqhugit ihumaliurutikhat ihuaqhaidjutikhallu munaridjutikhanut aanniaqtailinikkut qajangnaitkutikhaniklu Kanadamiutat aanniarutaititlugu.⁴⁴

Tiguarniq havaktakhamik tautuktaujuq iqimilugu tamaat-kavamat upautidjutait qilamiurnikkut kiudjutinun, akhuungnaqtuq hapkununga HEAkunun qaffinun qaijunun:

- **Ihuaqtumik Ikajuutikhat Tuniuqhautait:** Ihuaqhataqhimaajuuq havaaq pipkainiaquq HEA ilaurijaagani ihuaqtunik, ajuitunik, ajugijutiniklu, atulaarniginiklu aalatqiinit kavamanit havagviujunit, pilaarutinit)-nik tigumidjutiqaqtunik, timiujunulu. Una pipkaidjutauniaqtuq HEA nakuutqiamik upalungaijarlugit uvalu ihuaqtumik uqautigijaangani aalangajut ajuqhautit atuqtaujut atuqtilugu aanniarut nunarjuami.
- **Havaqatigiingniikkut Ihumaliurnikkut:** Ilaupkaijuq tigumiaqtuuqataujut amihunit havagviujunit unalu humi ajuittiaqtut ikajuqtait havaqatigiiktumik ihumaliurnirmut havaangit naunaiqaqtajut aadlatqiinit qanuqtut ihumagijanginnik tautuktuujaqtamingniklu.
- **Iluittumik Kiudjuraa:** Tamaat kavamatkunnit qanuriliurutinga naunaiqtaa tamaita ilagijangit nakuujumik aanniarutinga kiudjutinga, unalu hivun'ngani unalu qaritaujakkut munarhiliqinirmut tunijaujuq, naunaijainiq ihumaliurniq unalu ihuarhainiq, uqaqatigiingniq, unalu ihumamitigut aanniarutilgit ikajuutikhat ihuarhaqtajut iluittumik. Aulapkaihimajangit akhuurningit tamainnut kavamangit havagviit unalu ilauqatigiiktut ikajuqhimaajangit avvautigilugillu nalunaitkutaq, avatikhangit, unalu nakuuqpiaqtumik uuktuutikhangit, hivuliqtijut ihuaqtumik unalu nakuuqpiaqtumik kiuvikhangit akhuurningit.

⁴⁴ Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvia Kanadami. 2020. Qalagjuarniq-19 Uqaudjijut Katimajit Havaktillu Kangiqhidjutikhat. Ihivriutaavakhimajuuq Qiqaijarluarvia 2024.

- **Inungmut Ukpiktainut Naunaijainirlu:** Ihuaqhataqhimajuq ihuaqtumiklu kiujutunik aanniarutimut, ilagikhugit takuukhautiaqtunik tuhaumajutunik takuukhautiaqtuniklu akhuurutunik ikajuriagani havaktut inuuhiqatiarnikhainik atuqtitaagani inuit ukpirijainik tuniqhimaniginiklu HEA agitqijamiklu Kavamat Nunavumi munarilaarniganik aaniaqtailinikut amigauhuutaujunik ahiiniklu ajuqhautinik ihuaqtumik. Una akhuuqhajjuq maliklugit inungnun aanniaqtailinirmun aktilaarutit ikajuutaujullu tamainun nunallaanun mahulingainirmun.

Tiguarniq havaktakhamik tautuktaujuq tamainnut-kavamatkunni pidjutimik nunarjuami kiudjutikkut, taimaalu hivullitujumajait havaktiit inuuhiringniit ihariagijauniaqtun HEA-kunnun nakuujumik munarinikkut ajurhautigijauvaktun hivunikhani amigarnarhijuni hapumminikkullu aanniaqtailinikkut inuuhiringnikkullu Nunavunmiunnik.

Atulirnikhanut Ihumagijakhat

Nakuujumik atuliriangani una pitqujaujuq, Iliniaqtulijit pijukhat hapkuninga ihumaliurutinik:

- **Naunaitumik Hivuliqtikharnik Kavamaliqidjutikharniklu:** HEA piliuqtukhaugaluat naunaitumik hivuliqtinirmut tunngavingit unalu pijunnautinga qanuriliurutingit munarigiami havaangit hulilukaarutingit ihumaliurninngalu havaangit. Taima akhurnaqtuq HEA naunaitumik naunaijagikhimajut havaktakhangit, munagidjutikhangit, ilituqhajjaangatlu hanaqidjutikhangit naunaijajjaangat kiudjutikharnik ihuaqtumiklu amigauhuutiqaqqan kiudjutikharnik tutqikhaidjutikharnik.
- **Havagviitigut Havaqatigiingniikkut:** Aturniqatiarniaqtuq HEA pivaliajaagani iniqhijaaganilu ilitarijauhijumajunik pigiarutinik uqauhirijaagani hivunihijutinik, ihuaqhajjaagani, ihuilijutiniklu ihuaqhijutinik ukua ilaliutivaliajaagani upalurnaqtuqaqat upijutinik.
- **Havaktinginnut Ajuiqhaniaq Ikajuutikkullu:** HEA maniliuriaqaqtut ajuiqhavikhainik ajurirutikhaniklu-havakhugit havauhikhat maliktakhallu taimaa aullaqtiliriangini haffuma atuqtup, havaktiit ilaujut tunijauhijumajut ajuitamingnik, qaujimajakhainik, ikajuutikhaniklu ihariagijaujut havaarilugit havaarijamingnik ihuaqtumik. Ajuiqhautikharnik ihumagijaujunik taimaitunik aanniarutirjuaq kiudjutikharnik malikhautikhangit, ihuaqtumik ajungnautiqaqtunik tuhaqtitijaangat, ihumarlukhimajunik inuuhirinikkut ikajuutikharnik, nanminikkutlu munagidjutikharnik piqarniaqtun havaktinun ajuiqhautikharnik atuqtakharunik. HEA ihumagijakhait ilauqatigiingnirmun uqaqatigiingnirmun havagvingmi aalallu havagviit avatiini ilihaidjutit havaktit pijaangini tapkua havaktit avatiini GNkut tunijaujaangini havaakhat pijariaqaqata.

Ihumagiplugit hapkuat pidjutit, Munaqhiliqijitkut ihuaqtumik atulirniaqtaut havaktakhat atuqtakhat qilamiurnikkut-kitunun kiudjutinun tamainun-kavamatkunun upautidjutit, kitut tiguangniaqtaut havaqatigiingniq, tautungnaqtunik-pihimajut ihuaqhaidjutit, mahulingainikkut, ihuangniillu nunarjuami kiudjutikkut akhuurutit.

Atuliqujaujuq 5: Ihivriurlugit ihuarhilugillu Havaktut Aaniaqtailiniq unalu Nakurudjutimut Ikajuutikhat

Hivuliqhuqtuq Najugaa:

Nakuuhivalnianinga

Kavamaliqidjutit

Upalungaiqhimaniq

Pivikhat

HEA havaktingit takupkaijut angijumik havakpiarutunik, havaqatigiiktunik, imaalu hungiutijanginni Qal-agjuarniq-19 aanniarut. Kihimi, apiqhuijut ilaujut uqautigijait ihumaaluutitik anginiqhakkut ajuqhautit, unaguhungnirmun, unaguhungnirmun, ihumamunlu aanniaqtailinirmun ajuqhautit hapkununga HEA havaktiinilun ilaujut malikhugit angitilaanga qalagjuarnirup Qalagjuarniq-19 Nunarjuami Kiudjutit. Aulaniga uumanga uqautaujumit ihuaqhivaaliriagani havaktut ikajuqtuijut quviahuutilu, ihuaqhivaaliqtulu havaktikhaqhiuriagani pihimainariaganilu munaqhini havaktut.

Atuliqujaujuq 5a:

Ihuaqhijaami ilakkut hulaqutinik Qalagjuarniq-19 qalagjuarnirmi nunarjuami aannialaqidjutimin ikajuqtigiikhutk upalungaijarniq talvani hivunikhani aanniaqtailinikkut amigarnarhijumi, HEA imaatun pijukhat:

- Piliurluni Havaktikhaqhiuqtut Qanuriliurutikhat:** Nakuukpiaktumik havaktikhaqhiurnikkut qanuriliurutikhat piliuqtaujuqhaq qilamiurlutik ikajuutikhanik HEA pijumajait pihimalugillu ajuittiarikhimajut havaktit ilaujut, havaarijakhainut ihariagijaukpiaktut hivunirmi aanniarjuarunmit kiudjutikhanut, ilaujut aanniarjuangittut imaittut Nunallaani Aanniaqtailinikkut Kivgaqtuqtit. Una ilaupkainiaqtuq tunihiniq akitaqutautinik akiliuhiakhanik, ikajuutinik, ajuittiarinikkut pivallianikkut pijakhanik, uvalu atuguminaqtumik havaakhat ihuaqhaidjutinik piumanikkut qulaani ajuitamingnik. Ilagijaani uuma atulirumajaujuup, ajikutaanik kangiqhijutinik kavamatuqanit ihuaqhaqtaujariaqaqtut piqariagani ikajuqtaujaagani ikajuqtaujaaganilu havaktut havaktikhaqhiuriagani pihimainariaganilu, hivuani amigaqhuutaujunik. Piliuqtuq una angiqatigiingnirmut kangiqhidjutikhaq tadsa ikajuutauniaqtuq ajurnaitqijaujunik imaalu atuqtaqhainnik-hivitujunik havauhikhainnik hivunirmi pijariaqaqtut tukhirlutik ikajuqtikhanik amigaqhuutaukpat.
- Ihivriurlugit Atuqtaujut Ikajuutit:** Ihivriurluni ittut ikajuutit ukunatitut havaktut ikajuutikhanginnik titiqqat, havaktut ikajuutikhat pinahuarutingit, ihumamitigut aanniarutilgit ikajuutikhat, nakurudjutimut havauhikhat, ajurnaittumik havaamut ihuarhainiq, nutaqqiqivik uumunnga HEA havaktingit nutaqqanut, akiliuhianga, unalu akiliuhiarutait tunngavingit naunaijariami aadjikutarijait havagvingmut naunaitkutangit.
- Ihuaqharlugit Ikajurnikkut Piniarhimadjutit:** Piliurluni iliurarlugulu ihuarhaqhimajuuq ikajuutikhamut havauhikhat pijuuq apirhuutimut naunaijaqtanginnik unalu havaktut kiudjutait. Una ilaliutiniaqtuq aadlanik ihumamitigut aanniarutilgit ikajuutikhat, havaqatimingnit

ikajuutikhamik pinahuarutingit, ihumaalungnirmut munariniq ajuirhaidjut, unalu nakurudjuti-mut hulilukaarutingit piliurhimajuq pigiami ihuaqtuq ihariagijanginnik havaktut.

- **Aulatitilutik Havagvingmi Pitquhingnik Naunajaut:** Ilauqatigilugit havaktiit talvuuna Havagvingmi Pitquhingnik ihivriudjutikharnik ilitagijaangat auladjutikharnik, ukpirijainik, atuqtakharniklu ikajuutikharnik havaktunik. Una ikajuutauniaqtuq HEA nakuutqiamik kangiqhi-jaangini havaktut ihumagijait havagvingmi pitquhiinun uvalu pijaangini tapkua havaktut ilaujut tunijaujut ikajuutinik uvalu qujagilugit ihagiagijatik. Naunajauunmi qanurilinigat atuqtaulaaqtut tikuaqhijaagani havaarilraarumajainik qaujipkariaganilu pivalianiginik ihuaqhatiaqhijamajunik ikajuutinik hulijutinik.

Atuliqujaujuq 5b:

Hivuniptingni aanniaqtailinikkut qilamiurniq, Munaqhiliqijitkut pijukhat tapkua havaktit ikajuqtaujut kiudjutinun. HEA ihumaliuqtaaqut aturlugit hapkua ikajuutit hivungani qilamiurnikkut aanniaqtailinikkut kiudjutit:

- **Aadjikiiktumik Tuniqhainiq Havaangit Munarijakhangillu:** Piliurluni takunnaqtuq ihumali-urnirmut qanuriliurutingit, tuniluni ajuirhainiq ikajuutikhaniklu pijut aadlatqiinut ihariagi-janginnik havaktut ilaujut, atuliqtitaugiamilu angmaumajumik uqaqatigiingnirmut qanuriliuru-tingit naunairiami tamaita havaktut pipkaidjutijut ilaugiamingnilu kiudjutimut akhuurutingit, atuliqtitaugiami pitquhinganik ilaliutiniq havaqatigiingnirmiklu. Imaalu, quglukhimanikkut kangiqhidjutiaqatut atuqtaujut uvalu hivunikhaliugutit atuqtaujukhat humi havaktut tamaini HEA iligiit uvalu angijumik aalanun havagvingnun, naunaitumik uqaqatigilugit nakuujumik in-iqtigutait uvalu hakugingniit iligiit uvalu naunajarlugit iniqtigutait uvalu quviahuutit.
- **Naunajarlugit Havaktakhat Havaqatigiiktut Ilaujut:** Piliurluni ajurnaittumik timiqutigi-jangillu naunajariami havaangit havaktut ilaujut akhuurninnga ilitarigiami akhuurutaujut qanuriliurninnga havaamut, havaangit munarijangillu. Taimaittuq naunajainiq timiqutigijaujuq piliuqtaujukhaugaluq piliuriami aadlamik havaanik havaqatigiiktunut ilaujunut, naunairiami pingittut ikajuutikhanik akhuraaluk havaamit.
- **Ihivriuqattaliqtauqattaqtukhat:** Atuliqtitlugit atuqtauhimaarlugit ihivriuqtaujukhat havak-tinun atuqtilugu aanniarut ihivriuriangani inuuhiqattiarnirmun, uqaqatigilugu ihumaaluutit, tuni-hilutiklu aulahimaaqtumik ikajuutinik. Hapkua naunajautit ihivriuqattaliqtauqattaqtukhat havaktaujaaqtut, pijariaqangitut hivitujumik ikaarnikhainik. Piniarungnaqhijut naittumik naunajainiq ukunatitut ajurnaittuq "qanuqtut pivit?", taamna pipkaidjutijut angmaumajumik uqaqatigiingniq atuliqtitaujurlu ikajuutikhamik avatinganik havaktunut.
- **Akhuurutigilugu Haalitiirutikhat Atungnirit:** Aulahimaaqtumik akhuurutigilugu atungnirit haalitiirnirmun, ihuaqtut, ukualu havaktit pittailijaangani, ikilijuumirlugu ihumaalungniq, uvalu akhuugutigilugu havaatigut-inuuhirmun aadjikiingniq.
- **Munartilugu Ihuaqharlugulu:** Ihivriuqhimmaarlugu nakuuninnga havaktut ikajuutikhamik pi-nahuarut tamainni aanniarutinga ihuarhilugulu pijariaqaqqat pijut kiudjutinganit. Ilaliutihima-jut haffumunga munagidjutinun atungnikkut akiit, nakuunikkut aktilaangit, uvalu qanuginiit pi-jaangini tapkua ikajuutit pinahuarutit pijaangini inmi pinahuarutitik pidjutaajut ajuqhautit nunarjuami.

[Qanuqtut Tukiqaqqa hapkununga HEA](#)

Pijaangini havaktit ikajuutit atuqtaujut aulahimaaqtumiklu tamaini nunarjuami kiudjutikkut

akhuungnaqtuq hapkununga HEAkunun amigaitunun qanuriniinun:

- **Havaktiit Inuuhirinikkut:** Hivullitigilugu ihumakktu timikkutlu aanniaqtailinikkut havaktiit anginiqaqtuq aulapkainikkut quvianaqtumiklu, mahulingainikkut, pihimanikkullu hivituniquaqtumik pijumanikkullu kiudjutikkut havagutininik. Tunigiama ihuaqtumik ikajuutikhamik ikajuutikhaniklu, HEA ikajuqtaaqtaait pittailigiama, hiamitirlugu havaat nakuujumik, naunairiamilu nakurudjutinga havaktinginnut.
- **Havaktut Mahulingaijautit:** Mahulingaittut havagvikhat ihuaqtaujukhat ihuaqtumik aanniarjuarunmit kiudjutikhanut uuktuutikhainnik qakugunguqqan. Hivullitilugit havaktit ikajuqpaktut qilamik, Munaqhiliqijitkut ikajuqtaaqttut havaktit mamihailutik atuqhimajamingnik qalagjuarnimun Qalagjuarniq-19 nunarjuami, pidjutigilugit piumajatik havaatik, hungiutilugit qilamik aalanguqataaqttut qanuriniit, aulahimaaqtumiklu aulahimaaqtinagit aanniarutirjuamun.
- **Pihimanikkut uvalu Havaktukhaqhiuqtut:** Maniliurninnga havaktut ikajuqtait ihuarhijait havaktut nakuujanginnik ihuarjainniklu, ikajuqtuq ikiklijuumiriama himmautingit akingit naunairiamilu aulapkaininnganik. Hivullitijumajait havaktit inuuhiringnaqtumik pipkaillajuq HEA piumalluarlutik hivunirmi niruaqtaujukhanik, katimapkailutik havaktikhaqhiurnikkut uuktuutikhanik hivuani aanniarjuarutaani. Ikajuqtigiitkutukhat havaktiit angujaktiilaangit ikajuutiginaqtun ikiklijumirutikharnik anginirmik havaktaujukharnik atuqtakharniklu taima iliugaqtauvakhimajut talvani HEA havaktinun. Pihimalugit pihimanikkut uvalu havaktukhaqhiurnikkut hanaqidjutit uvalu havaktukhaqhiurnikkut atugahat ilaujut munaqhingitut havaktukhaqhiurnikkut munagidjutit uvalu ikajuutit akhuurnaqtut, pijaangini tapkua HEA piqaqtut aalakinik uvalu huaktuinikkut havagvingnik.

Pijaangini tapkua havaktut ikajuutait, nakuutqiatigut HEA pijaangnirit, atuqtaujut hivuani aulahimaaqtumiklu tamaini aanniarutip kiudjutit akhuungnaqtut pihimalugit uvalu bolster havaktut inuuhiquattarinikkut, aulahimaaqtumik havaktit mahulingainikkut, pihimalugit, uvalu havaktikhaqhiurnikkut ajungitunun, tiguaqhimalugillu havaktit ilauqtigiingnirit quvianaqtumiklu.

Atulirnikhanut Ihumagijakhat

Nakuujumik atulirianganu una pitqujaujuq, ukua HEA ihumaliuqtukhat qaffinik ihumagijaulutik:

- **Hivuliqtikharnik Uqariijaqtamingngnik:** HEA atan'ngujaunirmik takupkaijukhaujut akhuurutimingnik ikajuutikhainniklu hivullitijanginik havaktit inuuhiringnaqtumik tunihilutiklu atuqtakhanik atulirnikhanut ikajuutikhanik uuktuutikhainnik.
- **Atuinnariaqarningit pittaaqtangillu:** HEA naunaiqtakhait ikajuutikhainnik uuktuutikhat ajurnaittumik piinnariaqilugit haililutiklu tamainut havaktinut ilaujut humiitkaluaqtitlugit, havagvikhanik naunaitkutikhanik, imaaluuniit havaarijakhainnik timiqtaujumi.
- **Akhuurhainikkut Qaujihimanikkullu:** Aturniqatiarniaqtuq HEA akhuuqhariaganu qaujivaalir-iaganilu qahaktunik ikajuutinik hulijutinik aalatqiinit tuhaumajutinik, qaritaujakut titiqjutinik, havaktut katimaniginik, nivingajuniklu tamainit.
- **Aturuminariakhanik Atugiaqaqtunlu:** HEA ihuaqhihimajukhaujun hungiutilutiklu aallanguqtirnikkut qanuriliurutikhanik aallanguqtirnikkullu ihariaginirmik. Munarihimmaarlugit havaktit inuuhiringnaqtumik ihuaqharlugillu ikajuutikhat uuktuutikhat pijariaqaqqat ihuaqhautikhainik hatqiqpalliajunik ajuqhautaujunik inirnarqhimaittumik ihuaqtumiklu.
- **Ikajuutikhamut Tuniqhainiq Hivullitijakhatlu:** HEA tunittaaqhait atuqtakhat ilaujut

havaktit, maniiit ukiunganut atuqtakhat, qaritaujaliqutinullu aulapkaidjutikhanik ihuaqtumik ikajuutikhanik piinnarialgit havaktinut ilaudjutikhainik, tamatkiumajunik ihivriughilutik tadja ikajuqtaujukhanik, ikajuutikhanik pijumalirutikhanik pivalliadjutikhanik atulirnikhanutlu, aullaranginaqtumiklu tuhapkaidjutikhat hulipkaidjutikhat. Pidjutigiblugin aulahimaaqtut ajuqhautit havaktinun havaktiqangitut uvalu aalanguqataaqtut, HEA hivuliulugit ilangit hulidjutit uvaluuniin pinahuarutit aalanun, naunaijautaa ilangit havaakhat ilaulimaitut atuqtilugu. Pijaangini tapkua hivuliulugit auladjutit havaktauhimajut ihuaqtumik ihumaliuriangini ikajuutauniaqtut ikilijuumiriangani anginiqhait havaakhat uvalu pihuqhaaqhimajut ajuqhautit havaktunun ilaunun.

Ihumagiplugit hapkuat pidjutit, Munaqhiliqijitkut ihuaqtumik ikajurniaqtait havaktingit, atuliqit-taugiami nakurdjutinganik, mahulingaittumik, unalu qanurittaakhaanik aturninnga aadlanguligtuq akhuurutaujullu qanurittaakhaanik. Hivulliutigilugit aanniaqtailinikkut inuuhiringnaqtumiklu havaktit ilaunut ihuaqhijuumingittait mahulingaitpalliadjutikhatik imaalu naudjutikhatik kihimi ikajuutaunut tamainut ihuarninganut nakuujumiklu aanniarjuarunmit kiudjutikhainnik uuktuutikhamingnik.

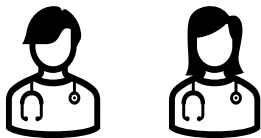
5.0 Ilaliutihimajut

Ilaliutihimajuq A Naunaijaqhimajut Naunaijautit Paqitatik imaa Atugahatigut Najugait

Naittumik ilitturipkaijuq Apiqhuinikkut Ilaujut Titiqqaniklu Ihivriuqtauvaktut

Tamna iniqhimajuq titiraq ihivriudjutikhaq aulavakhimajuq atugakhangit, malikhautikharnik, kingulirmi ihivriudjutikharnik, tamna Qaujihaqtirjuap Kanadami unniudjutit, malikhautikharnik mapiraangutait, naitumik titiraqhimajunik, allaniklu ingilrutikharnik tunijauvakhimajut talvanga HEA. Nalvaaqtauhimajut titiqqat ihivriurutait atuqtaujut ikajuutikhat iliharnirmun uvalu ilihaqtitiblutik ilauqatigiingnirmun.

Naunaijaijaangat ilaujukharnik pijaangat allatqiinik ihumagijainik nipingitlu, MNPngit aulatitivakhimajut apiqhuijukharnik tapkuninga 36 HEA ilaujukharnik ilaujuniklu pukuktauhimajunik nunalaani tamangni Nunavunmi avikturviangani. Malikhugit ihaangnikkut hapkunanga HEAtkunin niruaqtauhimajunik havaktit uvalu Nunallaani Aanniaqtailinikkut Kivgaqtuqtit (CHRs) naamavjaktut qulit nunallaat, uvalu pihimajut piinagialgit, MNP ilaujut miiat uvalu/uvaluuniin angajukhiit atangujat (SAOs) katitirangini kangiqhidjutit siksini nunallaanin uvalu CHRkunin malrungni nunallaani.

36 HEA Kivgaqtuqtit

apiquqtaujut haffumunga havaakhamun. Atautimut, qanituani 41-gujut HEA-gujut kivgaqtuqtit qaitqujaujut ilauqujaujut uqaqatiriigutini, kihiani tamaita qahagitut angiqtauvlutikluniit qaitquijutimik.

14 Nunallaat Ilaujut

ilaujut CHRtkut, SAOtkut, uvalu haamlat miiat tunihijut kangiqhidjutinik saivanik aalakiinin nunallaanun haffumunga havaakhamun. Atautimut, qanituani 10-gujut nunagijaujut ilautqujaujut uqaqatiriigutini; Kihimi, tamaitaungittut pilimaittut angiqtaujulluuniit qaitqujauniq.

50+ Titiqqat

ilaujut maliruagahat, havauhiit, ihivriurutit havaktaujut aalanin qaujiihaijiniin uvalu Qaujihaqtirjuap, maligakhat, naittumik titiraqhimajut, uvalu aalat titirqat tunijaujut hapkunanga HEA uvalu ihivgiuqtaujut haffumunga havaakhamun. Kangiqhimajajuq tapkua tamaita titiqqat tapkua havaktauhimajut ilaujut qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 nunarjuami kiudjutit.

3 Avikturmiit Nunavunmi

Qikiqtaaluk, Kivalliq, Kitingmeonilu kivgaqtuqtaujut nunallaamin ilaujunin apiqhuqtaujut.

Naunaiqtait ilauninnganit pingittuq inungnut kihimi uqaqtaujut. Tamna malikhautikhangit ihivriudjutikharnik apiqutit (Ilaliutihimajuq D) kangiqhipkarlugit pivalliadjutit apiqhuinikkut apiqhuutit uvani Upalungajautiluaq Apiqhuinikkut Atugahani (Ilaliutihimajuq G). Kihimi, una maligahaq ihuaqhaqtaujut attautinun apiqhuijunun. Imaalu, apiqhuqtaujut kiujaulimaitut tamainik apiqhuutinin ihivriutitlugit, kikliqarnirmun kikliqarniranun qanuriniitigut aanniarutip.

Kavamaliqidjutit

Tikinahuarutit uvalu Hivuliujukhat

Tamna aanniarutirut uqaqtauvakhimajuq Qiqaijarlirvia 2020, malruuk aviktuqhimajuk maligangit, tamna *Inungnut Aaniaqtailiniq Maligat* (2016) unalu *Qilamiurnikkut Qanuriliurutikhat Maligat* (2010) uvalu aalat upalungajautit, imaatun "Aanniarjuarut Qalarjuaqut: Upalungajainikkut uvalu Kiudjutikkut Atugahat hapkununga Aaniaqtailinikkut Havagviit, (2012)," ikajurlugu atugahat HEA kivgaqtuutainun tunijaujut. Hapkuat maligat ihumaliurutillu, unalu pijunut iniqtirutinga pipkaidjutijuuq qanuqtut HEA pipkaidjutijaa Qalagjuarniq-19aanniarutinganik. Kihimi, naunaiqtuq tamna Aanniarutinut Upalungajautit iingujut ukiuqaqtut imaalu naunaiqhihimaittut nutannguqtiqtaungittuq talvanga piliuqtaungmat 2012-mi.

Imaruqtirvia 2020, HEA piliuqtut "Nunavut Kavamanga: Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnik Upalungairutikhaq," ihuaqhaqtauhimajuq kinguliujuunik malikhautikharnik, talvuuna naunaitumik ilituqhajaangat naunaitunik ajungnautigivakhimajainik Qalagjuarniq-19. Uqaqhimajuq tikinnahuarutingit uumangga ihumaliurut ukununnga:⁴⁵

- "Aaniaqtailitkhat, hiamittailitkhanik, kajuumilaitkutikhat, imaalu nutqaqtinahuarlugu hiamitirninganik;
- Tunigiami nakuutqiamik munariniq tamainnut aanniarviliaqtunut, unalluaq akhuraaluk aanniarutinga; unalu,
- Ikiklijuumirlugu hulaqutinun aaniaqtailinikkut auladjutit, inungnun kivgaqtuutit, uvalu manilungnikkut hulidjutit."

Havaktiit nunalaanilu ilaujut apigijauvakhimajut naunaijaijaangat hivunikhangit piimaluaqtaingitlu talvuuna Qalagjuarniq-19 kiudjutikharnik naunaijaijaangat ukuat kangiqhijauvakhimajut tuhaqtauvakhimajutlu. Talvanga, ilitugijauhimajuq taima apiqhuijut piqaqtun naunairutikharnik hivunikhangit piimaluaqtaingitlu talvani HEA kiudjutikharnik. Ilangit havaktit uqaqtut tikinnahuaqtangit hivulliuti-jakhangillu naunaittut, uumanilluaq pilihaaliqtumi aanniarutinganik, pipkaidjutijuuq, ilagijangani, uumunnga "nakuujuq Aanniarutinganik Ihumaliurut aviktuqhimajumi." Titiraqhimajuq, Kavamatkut

⁴⁵ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Qalagjuarniq-19 Aanniarutinut Upalungajautikhat." [Hivulliq Titiraq] Ihivriutauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

Nunavunmi upalungaijautiaqatut aularutaani nunarjuami. Kihimi, iinnik ukiuqaqtuq, piniarungnaqhijuuq havaktut ilihimangittut una unaluuniit ihuarninnga aadjikutaringitaa qanurittaakhaanik aanniarutinganik. Aadlatqiininngani, aadlat havaktut ilaujut naunaiqtait tamaat tikinnahuarutingit, hivulliutijakhat, pinahuaqtaillu HEA kiudjutingit naunaittumik akhuraaluklu kangiqhijaujuq tamainnit havaktutingit unalu nunallaani ilaujut. Ikitut havaktit ilaujut uqaqtut qitqani tikinnahuarutit kikliqarlugit hiamitirnira pidjutaujut tamainun piqaluanginikkut havaktukhaqhiurnirmik, igluqpinikkut, tamajaniklu aktiilaangit ihuaqtumik kiudjutigilugit uvalu uqaqtigilugit aaniaqtailinikkut ajuqhautit ilaujut qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 aanniarutinun. Apiqhuqtaujut nunallaani ilaujut angiqutut, pidjutigiblugit tapkua Kavamatkut Nunavunmi pinahuarutait pihimajaangini pidjutaujut mikijumik uvalu tunihilutik munaridjutinik qanitumik iglumingnun. Ilangit tikinnahuaqtakhait hivulliutijakhallu Qalagjuarniq-19 kiudjutikhat naunaiqtauhimajut havaktiinit ilaujut:

- Aaniaqtailitkhat Qalagjuarniq-19 Nunavunmut;
- Ingattaqtaililugu hiamitirnia Qalagjuarniq-19;
- Munarittiarlugit aaniaqtailinirmun inuuhiqattiarnirmunlu Nunavunmiunun;
- Upalugaijarlugu upalugaijarlugulu qilamik Qalagjuarniq-19 kapitirutinik; unalu,
- Auladjutikhanut Upalungaijautikhat PPE-nik aallaniklu atuqtakhanik tuniuqhaidjutikhanik, imaalu aanniarviliaqtunut tingmidjutikhainut.

Havaktit ilaujut naunaiqhijut qanuqtut tikinnahuaqtakhait hivulliutijakhallu nuutiqhijamajut taffumanga COVID-qalagjuarnirmut pihimaittumik ihuaqhautikhanut qajagidjutikhanullu qanuriliurutikhat tamna Qalagjuarniq-19 tikitpat avikturinnun, nallaumajut pinahuaqtainnik "Nunavut Kavamanga: Qalagjuarniq-19 Aanniarutinut Qalagjuarniq Upalungaijautikhat."

"Tamarmik aktiilaangit kavamatkut pidjutiqaqtut qilamik kangiqhidjutinik talvanga. Qiniqhugu tadsa akhuurnaqtuq kihimi kangiqhimablutit ihumaliuqtavut pihimajut nalunaqtuliqinirmun talvanga." – HEA Havaktiit Apiqhuijut Ilaujunun

Naitumik uqauhiq, kagiqhijutit maliruakhat nalaumajut uqautaujunik iniqtigakhanik atuqaarumajainiklu "Kavamatkut Nunavumi: Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnik Upalungairutikhaq," naunairutiqaqhimajuq ihuaqtumik tuhaqtitijaangat aanniarutingnik kiudjutikharnik hivunikhangit.

Ihumaliurnikkut Havauhiit

Aulladjutaani aanniarutip, tamna Qalagjuarniq-19 Atan'ngujat Katimajiit piliuqtauhimajuq hivulliqtiulutik kavamatkut-tamainni aanniarutirjuamut kiudjutikhat. Tamna naliinnin Ministait Katimajiit ilaувaktun ukuninnga:⁴⁶

- Atanilluaq Nunalaani Aaniaqtailinikkut Havakti ("CPHO");
- Ministaup Tuglia, Kavamaliqijitkut;
- Ministaup Tugliata Ikajuqta, Kavamaliqijitkut – Qalagjuarniq-19 Kiudjutingit;
- Ministaup Tuglia, Havagviat Munaqhiliqijitkut; unalu,
- Ministaup Tuglia, Havagviat Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautikkut.

Nunavut Kavamanga Qanuriliuqtit Atan'ngujauullaqtut ("ICS") piliuqtauhimajuq 2020 tunijaami qanuriliurutikhanik ikajuutikhanik CPHO-mut. Tamna ICS hivuliqtiuvakhimajuq Ikajuktimin Tuglia

⁴⁶ DPRA Consulting Ltd. 2023. "Ihivriuqhiniq Nunavut Kavamanganik Kiudjutanun uumunga Qalagjuarniq-19 Nunarjuami aaniaqtailinirmun." [Ihivriuqhiniq Nunavut Kavamanganut, Kavamaliqijitkut] Ihivriuqtauvaqhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

Ministamin, Qalagjuarniq-19 Kiudjutikharnik ikajuutikharniklu talvanga Aulapkaijimin Nunavunmi Amigaquutiliqijunik Munagidjutikharnik. ICS-kut munariniqaqtut havaqatigiplugit HEA ihuarhaqtaujumik Qalagjuarnirmin-19 aannialaqidjutimik imaaluunniit Qalagjuarnirmin-19-pidjutiqaqtunik amigarnar-nikkut kiudjutinik pipkainikkullu kavamatkut havagutinik ikajurlugillu aularanginnaqtunik tuniutinikkut nunallaani hulaqutijaujun Qalagjuarniq-19 qalagjuarnirmin.

Apiqhuqtaujut ilaujut naunaiqtait HEA-tkut atuqtut quullitqiamut qanuriliurutinga piliurninnganut maliganik unalu pitqujauhijumut, piqalluanguinmat ilauniq havaktut ilaujut, aadlat havagvingit, nunallaangillu piliurninnga maliganik havaangillu. Unaluttauq, ilangit havaktit ilaujut uqaqtut ihariahuutainnik 'kinaq kavamatkut' qanuriliurutikharnik, ajuqhautaungittut pinahuaqhutik havagviujuni tutqik-haidjutikhanik. Tahapkuat apirhuqtaujut naunaiqtuq HEA ilaani munariliqpaktut ihuarhigiami aanniarutinganik kiudjutinga. Ihivriuhigaluaqtitlugit tamainit kavamanit kiudjutaat taffumunga Qalagjuarniq-19 aanniarut naunaiqtauhimajuq naunaiqtauhimajut uumani ihivriuhinirmi, ilikkuuqtuq qaujihadjutikhanik tamainnik-kavamatkunit kiudjutaajut DPRA Consulting Ltd. 2023-mi corroborated hapkuat nalvaaqtainnik: "[...] ukuangungit hapkununga EIAkunun, kavamatkuni havaktut ilihimangit GNkut-tamainun nunarjuami kiudjutit kavamaliqinirmun havauhiit (imaa Qalagjuarniq-19 Titiraqtat, GNkut ICS, qalagjuarnirmin Qalagjuarniq-19 Atangujat Katimajit) havaangillu nunarjuami kiudjutit. Talvuuna, kavamatkunni havaktut naunairhimajuq piqariami nalunaqtumik hivuliqtunirmut naunaijainirlu angajukhirnit humi ittaakhaanik kavamatkunni. Tuklianik, amigaittuni aallani kituni GN-kunni, piqangit-tuq naamajunik inungnik havaktunik EIA-kunni uvanilu Qalagjuarniq-19 Titiraqtimi ikajuriami pitqujauhijumut havangnikkut nakuujumik."⁴⁷

Nungulitlugi 2020, Havagviat Kavamaliqijitkut ukualu Munaqhiliqijitkut tujuqtaujut tukhiunmik havagvianun Kiinaujaliqijitkut Maniliqinikkut Munagidjutikkut Katimajit piliurnikhaanun tadjakaffuk Nunarjuami Kiudjutinun Titiraqtat.⁴⁸ Ilaupluni uumani piniarhimadjutimi, HEA piliuhimajaa Aallangajuni Auladjutini Qalagjuarniq-19 Kiudjutikkut Havagvia. Aallangajut Auladjutinun Havagvia ilaujut "ilaujut tapkua tunihijut pijakhanik aktilaangit, hivuliqhurnikkut, uvalu atugahat pijaangini qilamiurnikkut uvalu ikaangniitigut ajuqhautit Qalagjuarnirmin-19."⁴⁹ Ihumagijauluaqtut ukua Aallangajut Aulaniginik Havagviujut ilaqaqtut ukuniga:

- Ihumagilugit ihuaqhailutik aanniarunmik kiudjutikhanik imaalu kapuqhurnirmik qanuriliurutikhat;
- Munariplugit Avalingarvikhat Najugakhait ukuallu CPHO Tingmidjutikhainut Ihivriuhidjutikhat pinahuaruti;
- Ikajurlugit inungnun aanniaqtailinirmun kiudjutit imaa havaklugit kangiqhidjutinik kangiqhidjutitqaqtunik pijakhanik uvaluatuliqjaujunik uvalu havaqatigilugit hapkua EIA Kavamaliqijitkut Havagvia;
- Ikajuqhugit Qalagjuarniq-19 Tuhaumapkainikkut Katimajit; unalu
- Ikajurluni titiraqhugit havauhikhainik uvalu qaritajakkut ikajuutikhat kiudjutinun.

AallangajutAuladjutinun Havagvia tunihijut naittumik titiraqhimajut haffumunga Nunarjuami Kiudjutinun Titiraqtimun qanuriniitigut nunarjuami, ilaujutlu havaqatigiingnun ilaujut amigaitqiamik 15

---

⁴⁷ DPRA Consulting Ltd. 2023. "Ihivriuhiniq Nunavut Kavamangani Kiudjutaanun uumunga Qalagjuarniq-19 Nunarjuami aannialaqidjutimun." [Iniqhimaittuq Unniudjut Nunavut Kavamanganut, Kavamaliqijitkut] Ihivriuhitauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjarlirvia 2024.

⁴⁸ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Aanniaqtailinikkut Aanniarutirjuamut Kiudjutaat Titiraqtat." [Tuniqtigijuuq hapkununga Maniliqinikkut Munaqhijut Katimajit] Ihivriuhitauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjarlirvia 2024.

⁴⁹ Kavamatkut Nunavunmi. 2023. "Ukiuq Tamaat Unniudjuti 2022/23: Aallangajut Auladjutinun Havagvia- Qalagjuarniq-19." [Hivulliq Titiraq] Ihivriuhitauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajjarlirvia 2024.

Qalagjuarnirmun-19-ilaujut katimajit havaqatigiiktullu. Havaktut uqaqtut katimajit katimadjutait uvalu havaqatigiiktut ihagiagijaujut tunihilutik kangiqhidjutinik uvalu ihumaliugutinun qilamik nunarjuami. Kihimi, ilangit havaktut ilaujut itqaijut qaguguraagat katimanigit ikikligiaqhijaujut qaguguraagat, katimanigilu ikitqijanik aulaniqatiaqhijaujut amihut havaktut hanaqivaktut agijunik havaakhanik ilaulimag-inigilu amigainiqhani katimanigini pijutaujulu talvani.

Havaktiit ihumagijangit kangikhidjutikharniklu talvuuna ihumaliurutikharnik hanaqidjutikhangit ili-ugaqtauvakhimajut kiudjutikharnik talvuuna Qalagjuarniq-19 aanniarutirut aallatqiingujut. Taimaa qanuriliurutikhat atugakhallu hivullirutait havaktauniaqtun talvani nunarjuami aannialaqidjutimi kiudjutimi angijumik kangiqhijauvaktun HEA-kunnin havaktinin, piqaqtuq ilanginnik naunaijautinik kitunik kiuttaarutinik piliurnikkut atuqtipkainikkullu ihariagijauqpiqaqtunik ihumaliurutikhanik. Havaktit ilaujut naunaijaqhijaujut akhuungnaqtut tunihinirmun naunaijaqhijaujut qungiaqtitlutik hivunikhaliurutinun ikajuutikhat maligahanun ihumaliurutinun nunarjuami pidjutaujunun, ilaujut aadjikiiktumik kapuutit ukualu PPE tuniuhaidjutit⁵⁰ Ilangit havaktit ilaujut apiqhuijut uqaqtigijait ihumaaluutitik ihumaliurnikkut havauhiit, hapkualuat tamainun ihumaliugutinun. Tapkua havaktut ilaujut kangiqhijaujut piqangit ihuaqtumik tungavikhamik ihumaliugutinun uvalu uqaqhugit ihagiahungniq amigairjuumilugit uqaqtaujut Inuinangnin havaktinin uvalu nunallaani ilaujut pijaangini tapkua ihumaliugutit nakuutqiatigit piujumajait Nunavunmiun. Ilangit havaktit ilaujut uqaqtigijait ihumaaluutitik ICSkut havauhiinun, himmauhiqtaunginmata hivuliqhungnirmun tamaini nunarjuami. Una uqaqtigijait apiqhuutit tahap-kununga havaktinin ilaujut mikhaagun ataniudjutikkut uvalu ihumaliugutinun qanuriniit uvalu havauhiit qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 kiudjutit. Tapkua havaktut ilaujut uqariiqtaut akhuungnaqtut piqariami Inuit hivuliqtit kitut tunihijut kangiqhidjutinik uvalu uqaqtainik ihumaliurutinun, pijaangini tapkua Inuit Qaujimagatuqangit nan'ngarijaulutik uvalu ilaliutihimajut kiudjutinun.

Ilangit havaktit apirhuqtaujut naunaiqtait ihumaliurnirmut tunngavingit ikajuqtaa qilamiuqtumik iharhinq akhuurutaajut maliktakhat ihumaliurutingillu pijut aanniarutimut hiamitirninnganut. Unalluaq, piujut tamaat nakuujumik piujut uumannga Qalagjuarniq-19Kiudjutinga havaqatigiiktunit-piujut ihumaliurniq tunngavingit – ihumaliurutingit havaqatigiiktut akhuurninngit ilaanilu pipkaidjutijut qanuqtut ihumagijangit akhuurutaajut hivuliqtigut.

Atugakhait Havauhiillu

Aullaqtirningani Qalagjuarniq-19 nunarjuami, kiudjutinga pihimajuq kavamatkut 2012 "Aanniarjuarut Qalarjuaqut: Upalungaijainikkut uvalu Kiudjutikkut Maligakhait hapkununga Aaniaqtailinikkut Havagviit." Kihimi, Uvani Imaruqtirvia 2020, HEAtkut havaktait "Kavamatkut Nunavunmi: Qalagjuarniq-19 Aanniarutirjuaq Kiudjutikhaq Upalungairutikhaq," ihuaqhaqtauhimajuq kinguliujuunik malikhautikharnik, talvuuna naunaijagiiqhijaujut ilituqhajaangat naunaitunik avaliqangituniklu ajung-nautigivakhimajainik Qalagjuarniq-19. HEA piliuqtullu atuqtauraangajunik aulapkainikkut havagutinik ("aulapkainikkut havagutinik") ikajuriami Hivunikharnik uumunga, "tuninikkut nakuutqijaujunik havagutinik naunaitkutiniklu-tunnganiqaqtunik pidjutimik hivullirninikkut hulinirnik ihumaliurutiniklu pidjutit aulapkainikkut Qalagjuarnirmun-19 hiamitiqtumik Nunavunmi [...] naunaijarlugit naunaitumik havaakhat uvalu kiudjutit kangiqhipkarlugit inungnun aanniaqtailinirmun kiudjutit."⁵¹ Hapkua

⁵⁰ Apiqhuqtautilugit, havaktit apigijaujut naunaijarlugit hunat hivunikhaliugutit hivuliqhugtaujut ihumaliugutit. Uuktuutit hivunikhaliurutinun tunijaujut, kitut ilaujut ihumaliurutinun tapkua: *Hanalutik uvalu pihimalugit ukpiguhungnikkut inungnun; ilaupkaihijaujut (e.g., ihuaqtumik pijaarnimik kivgaqtuutinik, hivullitujakhat kapuutit); pittiarlugit akhuurutinun nunallaat uvalu inuit nipiit inmi ihumagijamingnun uvalu ukpirijamingnun; uvalu mikhijuumiqhugit qajangnautit aannirninikkut naglikhaarnirmunlu.*

⁵¹ Kavamatkut Nunavunmi. 2020. "Atuqtaujut Aulapkaijuq Qanuriliurutingit – Qalagjuarniq-19 Hiamittaaqtunun Munaqidjutikhat Havaqatigiiktut." [PDF MEMO].Ihivriqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

auladjutikkut havauhiit nutaanguqtiqtaujut tamaini nunarjuami tujuqtaublutik aanniaqtailinirmun havaqatigiit.

Umunnga ihivriurut, 2021 uumanilu 2022 aulapkainirmut qanuriliurutingit tunijaujut ihivriurutaujullu. Titiraqhimajut ilaliutihimajut attautinun, utuqangungit auladjutinun havauhiit himauhiqtaujukhat nu-taanik titiraqhimajunik attautini munaqhitkuni tuhaqtitinikkut makpigaani uvalu Hiamittaaktut Aanniarutit Atugakhait. Tamna titiraqhimajuq naunaijagiikhimajuq allanguqtiqhimajunik nuutaanguqtiqhimajunik auladjutikharnik malikhautikharnik ajungnaitumik naunaitkutikharnik. Titiraqhimajuq naunaijautaujuq tapkua auladjutikkut havauhiit tujuqtaujut hapkununga:

- Atan'ngujalluat;
- Aulapkaigit Aanniaqtailinikkut Pinahuarutait;
- Aulapkaigi Inuugiangiit Aanni-aqtailinikkut;
- Atan'ngujat Aanniaqtailinikkut Pinahuarutait;
- Aviktuqhimajuni Hiamittaaktut Aanniarutit Tutqikhajit;
- Aviktuqhimajumi Hiamittaaktut Aanniarutit Ajuiqhattiaqhimajuq(t);
- Iqalungni Inungnut Aanniaqtailinikkut Atan'ngujat;
- Munaqhikhanik Ilihajit;
- Atan'ngujalluaq Iqaluit Aanni-aqtailinikkut Kivgaqtuidjutikhat;
- Aanniarnikkut Nakuuniit;
- Hulidjutiqhani Titiqqiqiujuq;
- Aviktuqhimajumi Aulapkaigi Qanikkut Aanniaqtailinikkut;
- Aulapkaigi Aullarnikkut Aanni-aqtailinikkut Pinahuarutait;
- Aulapkaigi Ihumaliqinikkut; unalu
- Aviktuqhimajumi Aulapkaigi Aihimavingmi Nunalaani Munagijauhimajut.

Humaangittuq ilangit naunaitkut titiraqhimajut tukhiqtauhimajuq aadlangurninngit, ilangit havaktinngit naunaiqtait ajurhautinngit nutqaqtigiami aadlangurninngit aadlatqiiinut qanurittaakhaanik maligamut qanuriliurutingillu. Una naunairutaujuq piqalaaqtuq ilaginik ihuilijutinik ihumagijaujuniklu tuniuqhajutinik pidjutiaqtunik hanahimajunik titiraqhimajut. Tamna pivallidjutikharnik, nuutaanguqtiqhimajut, tuhaqtitijaangatlu atuqtaujukharnik auladjutikharnik malikhautikharnik naunairutiqaqtuq taima HEA nuutaanguqtiqhimaagtun atuqtakharnik havaktinun naunairutikharnik talvuuna aanniarutirjuarut aulaliqtuq. Kihimi, nalunaqtuq pikpat uvaluuniin qanuq qujaginaq uqaqtaujut hivunganin iliugaqtauhimajut upalungaijautinun uvaluuniin aalangakpat nunallaat qanuginiit ihumagijaukpata.

Taapkunangga uqaqatigijaujunin, angiqhimajuq HEA qilamik atuliqhimajait, unniutiaplunilu qilamik, atugakhangit qanuriliurutikhanilu ikajuqpaqtait aulapkainikkut Qalagjuarniq-19 kiudjutimik. Havaktut ilaujut uqaqtut maliguagahanik uvalu havauhikhainik tuhaqtitaujut qilamik uvalu ihuaqtumik pihimalugit tamangnik iluani uvalu hilataani nunallaanun. Aadlatqiiinngani, aadlat havaktut ilaujut naunaiqtait akhuurutingit, unalu ihuaqtut uqaqatigiingniq ajuirhainirli nutaanik qaritaujakkut munariniq ajuitaminik, unalu hivitujumik qaritarmut piirumi anirhaaqtaptinngit nukiirutujuq atugakhangit aulapkailimaittut ihuaqtumi nunallaani avatingani.

Havaktakhainut Havaarijakhainullu

Tamainnit, apirhuqtaujut naunaiqtait hivullitijakhat piliuqtaujut ihuarhijaiillu qilamiuqtumik. Kihimi, ilangit havaktut ilaujut uqaqtut aadlanut pijuuq naunaittumiklu kangirhiniq havaangit munarijangillu ihuarhittaaqtaa, akhuurutinik uqaqtaujut HEA pittaarninnga piliuriami naunaittumik munariniq tunijaujuq qilaminnaaq aadlanguliqtuq qanurittaakhaanik aanniarutinga. Una kiudjutikhaq titiraqhimajuq hunanik titiraqhimajunik talvani Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnik Upalungairutikharnik unalu

naunaitunik auladjutikharnik malikhautikharnik, taima naunairutiqaqhimajuq havaktakhangit munagidjutikhangitlu aalakiinik havaanganik. Una naunairutaujuq piqalaaqtuq ihuitunik tuhaumajutunik ihuitunikluniit qanuq upalugaijautit pigiarutilu uqautaujut atulirniniginiku pigiarutinikluniit pipkaijutauGITUT naamajunik pijutaujunik aulaniqatiariagani ihuaqtumik.

Havaktikhaqhiurnikkut angummadjutinik, havaktikhaqhiurnikkut, pihimanikkullu ajurnarhivaktun, taimaatun ilangit havaktiit ilaujun niriuktaujuun munarijakhainnik hilataani ajuiqhimajamingnik imaalu/imaaluunniit havaakhanik, piliurluni qulvahiktunik havaakhanik piqanginnikkutlu havaguillakhi-manirnik. Ikitut havaktit ilaujut uqaqtut ihuangitumik qitqani tuhaqtidjutit hapkunanga Havaktuliqijit havagvianin ukualu HEA ilaujut qanuq havaktikhaqhiuqtut havaktauniaqqat atuqtilugu aanniarut hiamitiqtuq, tuhaqtidjutillu havakhutik iglumingni. Una nalvaaqhijaangat talvuuna ihualuangitumik akungani Havaktuliqijitkut allaniklu havagvingmi atugakhangit talvaniituq talvani DPRA Canada Ltd.'s tamaat kavamangit ihivriudjutikharnik.

Ihumagilugit Ilaliutiniillu isV-nut unalu IQ Hivunikhaliurutikhat

HEA hivunikhaa akhuurhainikkut, hapumminikkut, pimmarikharnikkullu aanniaqtailinikkut inuuhir-ingnikkullu tamainnun Nunavunmiunnu, ilaupkainikkullu Inuit Qaujimajatuqangit ("IQ") tamainni qanuriliurutini havagutini tuniudjutini titiraujarninganilu. Inuit Qaujimajatuqangit (IQ) turangajut talvuna Nunaqaqqaqtut Ilihimani Inuit, ilitturijaujuq tamnaunia "naunaiqhimajuq havagutai ukpirijai ilihimanilu pitquhit tapkuat Inuit ilitquhit."⁵²

Ilangit HEA kivgaqtuqtiit uqaqtut qanuq ilaliutiniganik IQ Hivunikhaliurutikhat qitqaniiniginik Qalagjuarniq-19 kiujutinik qanuriniikhaanik. Aalat, ilaujut nunallaani ilaujut, uqaqtut tapkua pijakhaqaqtut amigairjuumilugit katimadjutit Inuit pijaangini tapkua kiudjutit pidjutiqaqtut ihagiagijainun ilihimajailu Nunavunmiun. Naunaiqtaujuukharlu amihut pijunnautinga unalu maligamut titiqqat tunijaujuq pingit-tut, kitut pijumik, ukununnga Inuit Qaujimajatuqangit. Atauhiinnaq aanniarut-kiudjutinga titiraq tunijaujuq ilagijanganik uuminnga ihivriurniq, tamna "Qalagjuarniq-19 Maliktakhangit Titiqqat V7" uumannga 2021 titiraqhimaninnga uumunnga "pitquhikkut ihumagijaunig", taimaa una paqitaungittuq qakugu titiraqhimaninngani aadjikutaanik titiraq. Una ihumagijaujuq tapkua HEA ihumagingitait IQ hivunikhaliugutihait, uvalu tapkua pijakhaqaqtut ihuaqtumik atungniranun Inuit Qaujimajatuqangit hivungani upalungaijautini uvalu kiudjutinun. Amigaitut havaktut naunaijaijut tapkua IQ Hivunikhaliugutait imaatun angiqatigiinnikkut ihumaliugutit (Aajiiqatigiinniq), kivgaqtuqhugit ilagiit uvalu nunallaat (Pijitsirniq), uvalu havaqatigiiklutik attauhirmun pidjutaumun (Piliriqatigiinniq/ Ikajuqtigiinniq) ihumagijaujukhat imaa HEA hungiutilugit hivuniptingni aanniarutip kiudjutikkut upalungaijautit. Havaktiit nunalaanilu ilaujut ilitagihimajut pidjutikharnik ihuaqhaidjutikharnik ihumagijaujukharnik ilautitijaangat Irnik Hivunikhangit Inuit Inuudjuhiini Aturniaqatutlu, ilaujut amigaitunik Inuit kituliqaak ihumaliurutikharnik aulatitijaangat kiudjutikharnik taima ihuatqijaujunik ihuaqtunik tautuminaqtuniklu pidjutikharnik Nunavunmiun.

Tamangnik havaktit nunamingnilu apiqhuijut naunaijaqhimajut qanuq atuqtaujut pittiaqtaujut nunallaani ilaujut Iningnikhat ukualu CHRktut nakuuniqhait Qalagjuarniq-19 kiudjutit akhut atadjutitik ilauqatigiingniritlu nunallaani ilaujut.

---

⁵² Tagalik, S. 2010. "Inuit Qaujimajatuqangit: Havaanga Nunaqaqqaqimajut Ilihimaniq Ikajuqtuq Inuuhiqattiarnimik Inuit Nunallaangit Nunavunmi." *Kanatami Havaqatigiinnikkut Katimavik hapkununga Nunaqaqqaqtut Aanniaqtailinikkut*. [PDF] Ihivriutauvakhimajuq Ubluqtuhinia 2024.

Qilamiuqtuqaliqqat Aaniaqtailinirmut Munarinuq: Upalungaijarniq

HEA atuqpaktuq havaktikhaqhiurnikkut ajurhautinik hivuagun Qalagjuarniq-19 nunarjuami. Taimaali, anginiqhakkut havaakhat havaktuqangitut amigaitilaangit hulaqtijut HEA aktilaangit upalungaijariangini aanniarutip uvalu naunaijarlugit havauhiit uvalu munarijakhait. Aulahimaaqtumik ajuqhautit hapkununga havaktunun havakktikhaqtiutut naunaijaqhimajut uvani 2017 Havagvianin Qauhijaqtirjuap unmiudjutaini, kitut ihivriutit aaniaqtailinikkut kivgaqtuutit Nunavunmi ihivriurlugu, "Ukuat Havagviat Aaniaqtailinirmun ihuaqtumik munagijajut uvalu ikajuqtaujut tikuaqtauhimajut munaqhit kitut tunihijut kivgaqtuutit nunamingni uvalu avikturniini munaqhitkuni Nunavunmi."⁵³ Ihivriurninnga ilitarijait hakugingninngit tuniqhaininngani aaniaqtailinirmut havaat ukonatitut nunallaani munarhit "piffaarninnga nunallaani munarhitkut."⁵⁴ Kihimi, havaktuq akhuurutingit naunaiqtaujut, ihivriutamingnik naunaiqtuq Ubluirvia 2016, 46% havaakhat inuittut havaktiqaqtullu tadjakaffuk havaktingit, ukonatitut havallaktukhat nanminiaqtulluunniit timiqutigijangit munarhit.⁵⁵

Naunaiqtauhimajut talvanga Qaujijaqtirjuap unniudjut, pidjutiqaqtut havaktit aktikkutilanganik ajuqhautaujunut imaalu havaarijakhait Havagviat Kiinaujaliqijikkut havagviup aallangurniinnik imaalu piliurnirmik havaktulijijikkut atugakhat maliqajakhainiklu, anginiqaqtut kangiqhidjutikhanik upalungaijautikhanik Qalarjuarniq-19 aanniarut imaalu kinguagut kiudjutikhainnik. Naunaijaqtait tahamaniittun angummadjutikkut ihumagijajun hivuagun Naunaijaqtait tahamaniittun angummadjutikkut ihumagijajun hivuagun nunarjuarmi aannialaqidjutimin kikliqarnikkullu HEA ihumaliurutainnik pittaarutainnik pivallialiurnikkut kiudjutimik. Naunaiqtauhimajut uumani Qaujijaqtirjuap 2017 unniudjut ikajuqtauvaktut apiqhuqtaujunit ilaujunit kiudjutaunuk katitiqtauhimajut uumani 2023-24 ihivriuhidjutikhat, naunaiqhijut aullaranginnaqtumik imaalu hivuagut havaktikhaqhiurnikkut ajuqhautaujut avikturnianni.

Upalungaijautit Aalanguqtinikkut uvalu Ikajuutit

Qaffiujut havaktit naunaiqhijut tamna HEA qilamik kiudjutaunuk tamna Qalagjuarniq-19 qajangnaqtuq talvuuna ihuaqhaiplutik avalingarvikhat Najugakhait imaalu maliqattiaqpiaktaujukhanik tingmitikkut aullaqtailijajut, ikajuutaujut kinguvaktitpalliajut tikitpalliajut Qalagjuarniq-19. Kihimi, takuuqtaunginaqtuq ukunanit HEA havaktingit Nunavut Kavamanga, unalu HEA, tamaat upalungaijangittuq uumunnga aanniarutinga, ihuarhingitaalu qakugu pitinnagu Qalagjuarniq-19 tikitinnagu aviktuqhimaajumi upalungaijariami. Una uqaqtauliqtuq, akhuuqtuq ihumaaluutigijajut pijuq apirhuqtaunuk uvani 2019 ransomware ihuinaaqtuq. Kihimi, una pipkaijurlu HEA nakuutqijamik upalungaijarlutik qaritaujakut-havaakhanun, pidjutijut nakuujumik piliurninik uumani Aihimavikhakkut Munarinikkut Pinahuarutimi.

Uqautainnin taapkununga apirhuqtaunin, HEA iliturittiarutit hivullitijumanikkut havaktiit havaktikhaqhiurnikkut piliurnikkullu inungnun aaniaqtailinikkut ilituripkaidjutinik ukuallu kapuutikkut havautiniklu tamajanik pidjutinik. Ikittut havaktit naunaiqhijut nakuungittunik ihumalungnikkut aktuutaujunit nunamingni ilaujunit pidjutiqaqtunik amigaigjuumijut avalingarvikhanik imaalu ingutaarnikkut maliqatqujauhimajut. Kihimi, amigaitut HEA kivgaqtuqtiit uqatiaqtut piqagininik havaktut ajuruiarigani, atautimut amigainiqhat havaktut aalaguqatarniginik akitunigit, upalungaiqhimajut

⁵³ Havagviat Qauhijaqtirjuap Kanatami. 2017. "Unniutjutikhaa Qaujijaqtirjuap Kanadami ukununga Maligaliurvingmi Nunavunmi - 2017- Aaniaqtailinikkut Munarinikkut Havagutit Nunavunmi." [PDF] Ihivriutauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajalirvia 2024.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

aanniarutimut ajurnaahitjaagani. Kihimi, Munaqhiliqijitkut ikajuqpaqtut havaqatiriinik havagvingmi ahianilu. Aadlatqiininnigani havaktunut qanuqtut ihumagijainnik, ilangit nunallaani ilaujut apirhuqtaujut naunaiqtuq qanuqtut kinguvaqhimajumik hivulliqpaami aanniarutunik Nunavunmi tunihijut HEA ilitturidjutikhanik atuqtauhimajunit hivuraanit nunangijaujunit. Ilangit havaktit ilaujut naunaijaqhimajut ajuqhautit tamajaqarvingnun tutquumavingnun uvalu aktilaangit aviktuqhimajumi hivuanilu nunarjuami, kitut hulaqutigijait HEA pijaangnirmun amigaitunik tamajanik, ukualuat PPE. Piqaraluaqtillugu ilangit ajuqhautaujut, nunamingni kivgaqtuijit ihumajut avikturnia upalungaijaqtauhimajuq Qalagjuarniq-19.

Ilangit HEA kivgaqtuqtiit uqatiaqtut aturniganik atuinarniganik ajikutaqagituniklu qanurilivalianiginik aanniarutirjuami upalugajariagani ihuaqhivaaliriagani upalugajarnirmik hivunikhami aaniaqtailinikut upalurnaqtuqaqat. Tamna Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnik Kiudjutikhangit Upalungairutikharnik, atuqtauhimaanginnaqtuq auladjutikharnik malikhautikharnik, allaniklu malikhautikharnik iniqhima-junik titirangnik ihivriuqtauvakhimajut uminga ihivriudjutikharnik naunairutiqaqtuq nuutaanguqtiqhimajut iniqhima-junik titiqanun aulativakhimajut talvuuna Qalagjuarniq-19 aanniarutingnik.

Qaritaujalinikkut Ajuqhautit

HEA kivgaqtuqtiit uqatiaqtut havagviujuq piqaginiganik qaritaujami inuit aaniaqtailinikut hivuniqhijutinik atuqtumik qaritaujami hunaqarniginik munarijutinik, aaniaqtup naunaiikutimik aturiagani, havaamiklu uqarvigijaaganilu munarijutinik. Nunavunmiut pilimaittut qaritaujakkuurutikkut naunaitkutinik – imaatun, amigaittun inuit atuqhimajun ajurnarhidjutit taimaatun kavamatuqatkunni pitqujauhimajunik naunaitkutinik kapuutikhanik tingmijaami. Unaluttauq, ilangit HEA havaktingit uqaqtut havagviujut atuqtakhainnik piqangittut hanaqidjutikhanik angijumik aktilakhanik, ubluq tamaat aulapkaidjutikhainnik aanniarunmik. HEA kivgaqtuqtiit, ukualuat hivuliqhungnikkut havaakhat, akhuurutit piqangnirmun inungnun aaniaqtailinirmun kangiqhidjutinik auladjutit. Piqalluanguqmat qakugunuaq aviktuqhimajumi inungnut aaniaqtailinirmut naunaitkutaq qanuriliurutinga pilaqutijuuq HEA pit-taarningga kiugiami upalungajariamilu angiklijuumiqtuq piumanuq hivumuqtitaujuq aanniarutimit. Unipkaaliuqtit naunaiqhima-jangit hilruqaqhuni inikhautikhangit unalu ihuaqhaidjutikhangit huli pilim-makhaqhimajangit, hivuliqtiuvlutik huli ihuuluutauhimajut upalungajautingit iluani nunallaanmi.

Qilamiuqtuqaliqqat Aaniaqtailinirmut Munariniq: Kiudjutit

Humi havaktut pigaangamik aalanik havaanik atuqtilugu aanniarut nunarjuami, ajuqhautiqaqhutik pihimablutik ihuaqtumik aktilaanginik kivgaqtuutunik nunallaani ilaujunun. Taimaali HEA havaktait "Qalagjuarniq-19 Munaqhit Havaktittiriniq Qilamiurnikkut Upalungajautit," nalunaqtuq qanuq una atuqtaujuq atuqtilugu kiudjutit, tamavjaita havaktut ilaujut uqaqtut tapkua HEA aulahimaaqtumik aulalutik imaa 50 pusat havaktuqangitut amigaitilaangit tamavjainun aanniarutip.

Taapkuat apiqhuqtaujut uqaqtut HEA tunihihimajut ihuaqtunik maniliqtuutikhanik ikajuutikhanik tamainnik pidjutiqaqtunik Qalagjuarniq-19 kiudjutikhainnik. Naunaiqtaalu manikharnirmut ihumaliurutingit qilamiuqtumik ihuarhigiami aadlanguliqtuq ihariagijanginnik. Kihimi, maniliqtuublutik pinarialgit uqautigijaangani aanniarut, ilangit HEA kivgaqtuqtut uvalu nunallaani ilaujut atuqtut ajuqhautinik pijaangini uqautigijaangani qalagjuarniq COVID-pidjutiqaqtut aaniaqtailinirmun inuuhirmunlu hulaqutinun tapkua aanniarutip (imaa ihumakkut aaniaqtailinikkut ajuqhautit uvalu aangajaangnaqtunik atungnikkut nunallaani).

Tamna HEA Kiudjutikhangit aulavakhimajuq hitamat hanigainik: qilamik kiudjutikhat havaqatigiiktut,

ihivriudjutikharnik, nunalaani munarhiliqinikkut, avaliingarvikharniklu najugaingit. Hapkuat naunaijaqtanginnik uumanna titiraqhimaninnigani tunijajut malikhugu hapkuat kiudjutingit.

Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut

Hivuani uqautabluni, Munaqhiliqijittut havaktait Qilamik Kiudjutikkut Pinahuarutit mikhijuumiriangani hulaqutit Qalagjuarnirmun-19 nunallaani. Ilaupluni pinahuarutimi, Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut ("RRT") aullaqtitauhimajut hulaqtijajunun nunallaanun iluani 24 ikaarnirni naunaijarnikkut nakuujumik pidjutimik.

Una RRT Binder kangiqhidjutinik havaktauhimajuq aullaqtinikkut iligiit tapkua ilaujut auladjutait havauhiit, hivajagahat titiraqhimajut, uvalu naunaijautit hivuani-havaaqtinagit uvalu tunihinikkut tamajanik.⁵⁶ Piliurninnga makpiraanik ikajuutikhat RRT naunaiqtaa qanuraaluktut upalungaijarniq HEA pijuuq naunairiami RRT piqaqtuq tamaita ihariagijajut naunaitkutaq kiugiami aanniarutimik.

Ilangit havaktit ilaujut uqaqtut havaqatimignik kitut havaktait ilikuuqtut havaktakhat uvalu naunaijaqhugit titiqat havaktakhat uvalu hulidjutit. HEA-piliuqhimajut uuktuutit hapkununga hulidjutinun tunijajut uvani RRT Binder uvalu atugahat auladjutikkut havauhiit. Taimaa havaktut piliuqtut nanmininngit uuktuutingit taimaa ilangit ittuq, naunaiqtaa taimaa ikajuutikhat piliuqtautillugit, uqangittut ihuangittulluuniit ihariagininnanut atuqtunut.

Hiamitiriranik uqaqatigiikhutik siksiniq RRT aullaqtutikhanik tunijauvaktut ihivriuqtaujukhat uumani unniudjunmi (Naunaitkutit 6). Hiamitirinninga iqqakuq ilaliutiyuq apirhuqtauniq akhuurutaayunut ilaayunut RRT-kunnut naunairiami humik piyuq ayuiqtamikniklu ayuiqtait.

Naunaitkutit 6: Ublua Hiamitirninganut uqaqatigiikhutik naunaijajut

Najugaa Hiamitirnia	Ublua Hiamitirninganik	Ublua Uqaqatigijait
Mittimatalik	Qitiqqautijuq 29, 2020 (Itquumangittuq Aanniarutiqliqtuq)	Qiqaijarluarvia 2020
Hope Bay Ujaraqhiurvianni (ujaraqhiurvianni)	Apitilirvia 19, 2020	Tattiarnaqtuq 2020
Sanikiluaq	Hikutirvia 6, 2020	Hikutirvia 26, 2020
Tikrarjuaq	Hikutirvia 11, 2020	Ubluqtuhinia 2021
Kangirliniq	Hikutirvia 12, 2020	Hikutirvia 30, 2020
Iqaluit	Qitiqqautijuq 15, 2021 – Imaruqtirvia 20, 2021	Ubluktuhivia 2022

Uqaqatigiikhutik naunaijajut piqaqtut aadjikiivjaktunik paqitamignik kitunun ihuaqhijuumirlugit, ihuaqhaqtauhimajut ihumagijajunun ilaujut, kihimi kikliqangitut hapkununga:

- Hivuani-Havaarvikhat;
- Tikitkuvin Auladjutikhat;

⁵⁶ Kavamatkut Nunavunmi. N.d. "Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut (RRT) Binder." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

- Tamainun Auladjutikhat;
- Tuhaqtipkaijiit;
- VPHN; unalu
- Ilagiarutit Ilihautit Ilitakhat.

Ihagiahungniq havaamun naunaijaqhimajut hapkununga RRT, Aihinit Aanniaqtailinikkut Munaqhit, ukualu nunamingni aanniaqtailinirmun havaktit, nakuutqiamik tuhaqtinikkut havaqatigiingnun nunallaanunlu, ihariagijaiillu hivuani-havaktitautinagit katimadjutit titiraqhimajut hitamani uqaqatigiikhutik naunaijaijut. Ilangit uqaqatigiikhutik naunaijaijut tatqiqhiutini kinguani aanniarut, imaalu akkungangni tadjja aanniarut atuqtajuq. Nalunanngittuq kina tunijajuuq hiamitirninganik uqaqatigiikhutik naunaijaijut qanuriliurninnga qanuqtullu ajuiqtait atuliqtitajuq. Kihimi, aadjikutarijaat ilitarijait aadjikutaanik humi ittut ihuarhainiq naunaiqtaa ajuirhainiq nakuujumik uqaqtaungittut iliu-raqtaujullu, piffaaqtuq aadjikutaanik ihumaaluutigijajut akhuurutingillu.

Ihivriuqtaunig

Ukua CPHO's "2020-21 Uniudjutit Qalagjuarnirmun-19" titiraqhimajut tapkua aularutaani aanniarutip, Aviktuqhimajumi uuktungnikkut aktilaangit angijumik ajuqhaut taimaali pijaangnirmun hilataani aviktuqhimajup qaujiharviit. Una pidjutajuq 6-7 ubluni amigainiqhat qanurilivalianiginik qanurilinigit.⁵⁷ Upin'ngaami 2020, aviktuqhimajumi ihivriuqhidjutit atuliqtitajuq Iqalungni Kangirlinirmilu, ikiklijuummiqtuq 2 talvunga 3 ubluni.

Kiliuqhiiviit malikkuutikhat tunijauhijajut ihivriungnirmun haffuma unniudjutimun nallaumajuq angiqtauhimajut malikkuutit aanniarutautitlugu Qalagjuarniq-19 hiamitirnia.

Ungahikukkut Inungnut Aanniaqtailinikkut Munaqhit

Aihini munarijauhimmagtut ilauliqtut Nunavutim aanniarutirjuamut kiudjutajuq. Qanuriliurutikhat ikajuutikhallu tunijauhijajut ukunanga Aihimavikhainnikkut Inungnut Aanniaqtailinikkut Munaqhit pihimaplugit piluqtauhimajut pilluagakhainnik hivulliutijakhaniklu. Havaangit munarijakhangillu uumannga vPHN-ngit naunaiqhimajuq amihuni aulapkaininnganik qanuriliurutingit HEA-ktut kiudjutinganut pinahuarutingit, unalu qaniklihimajainnik naunaijainiq unalu RRT. Havaakhait ilaujut.⁵⁸

- Qalagjuarniq-19 munaqhidjutikhainnik naunaiqtauhimajunik aanniaqtunik/aktuumanikkut Nunavunmi;
- Aktuumanikkut naunaijainiq;
- Ungahiktukkut ihuaqhautikhat Qalagjuarniq-19 munaqhidjutikhanik;
- Ikajuqtaujumajunut ilinniarniq avataani Qalagjuarniq-19 avaliinnгааqhimaniq unalu aahiit ilagijajut uqautikhangit;
- Tuhaqtidjutit Qalagjuarniq-19 ihivriuqtaudjutait qanuriniit; unalu
- Aallat Qalagjuarnirmun-19-pidjutiqaqtut havaktakhat (pijariaqaqata).

Ilangit HEA kivgaqtuqtiit uqaqtut qanuq qanurininganik pigiarutinik qaritaujakkut munarijutinik ilaani tuatpallaagtut (ilaa, ihumagijajut pipkagaulaagtut aanniarunmit uqarvigijaagilu munaqhidjutit), unalu una ihariagijajunik munaqhit taaktulu ahiinit havaarijainit, pidjutajuq agitqijanik havaakhainik ukuniga aulangitunnut nunagijajumi.

⁵⁷ Kavamatkut Nunavunmi. 2021. "Atanilluq Nunalaani Aanniaqtailinikkut Havaktimit Nunavunmi 2020-21 Unniudjut talvuuna Qalagjuarniq-19." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqajarlivia 2024.

⁵⁸ Ibid.

Aanniaqtuq atuqhimajuq uniudjutit qaritaujakkut munaridjutit hivajautillu iniqtaujut hapkunanga Colliers International Iidjiruvia 2021.⁵⁹ Nanihijut "akhuraaluk nakuujumik" kiudjutinga uumunnga pinahuarut tahapkunanit atuqtait.⁶⁰

Avalingarvikhat Najugakhait

Mikhilaariangani hiamitirnira Qalagjuarniq-19 Nunavunmun, uvani Qiqaijalirvia 24, 2020, Atanilluaq Inungnun Aanniaqtailinikkut Havakti tingmipkailiqtut pittailidjutinik atuqtaujunik, havaklugit qanuriniit pittailidjutillu tingmijunun Nunavunmun pihimajut hilataanin Aviktuqhimajumi kikliini. Talbvanga QiqaijalirTalbvanga Qiqaijalirvia 25, 2020, talvunga Qitiqqautijuuq 12, 2022, tamna Avalingarvikhat Najugakhait inikhaqaqtut avatqumajut 22,800 inullaat⁶¹.

HEA havaktiit apiqhuqtauhimajut uqautigijait ihumaluutigijamingnik ilanginnik ihumaliurutikhanut havaktaujukhanik pidjutiqaqtunik Avalingarvikhat najugakhainni, ilaujut:

- Maligaqalimaittut avalingarvikhat maligakhait najugakhainni (e.g., pittailijaujut aullaqpalliajut imaalu ihuaqhaqauffaarlutik avalingarvikhanik hivitunianik);
- Piqarluangittuq ihumaginiq uuminnga ihumamitigut aanniarutilgit pilaqutingit pijut uumunnga Avaliingaaqtitaaviini Najugakhait najuqtaini; unalu
- Hivuuranaqtut imaalu ihuirutaungittut mamihaidjutikhat inungnut talvaniijukhat Avalingarvikhat Najugakhainni.

Maliktakhangit maliktakhat avalingarvikhat najugakhainni piliuqtauhimajuq April 2020mi. Nutanguuqtiqtauhimajuq uvani Taaqhivaliavia 2020 unalu Qitiqqautijuuq 2021 pidjutigilugit "nutanguuqtiqhimajut pivallidjutit uvalu auladjutikkut atuqtaujut." Ilangit pivallidjutikhat aulapkaidjutikhallu iidjuhingit nutanguuqtiqhimajut titiraqhimajut kiudjutaajut ilaujut naunaijattiaqhimajunik qanurilidjunmik unniudjutimik imaalu atan'ngujaunirmik kiudjutikhainnik havauhikhanik, aallaniklu maliqajakhangit imaalu ihumagijakhangit ihumaliqinikkut ihumaluutaajunut, imaalu qanurinniit imaalu aullaningat aanniarjuarut aktuqtauhimajut avalingarvikhat najugakhainni qanurinnikhanik.

Piqaqtuq avatqumajumik 2,700 hulaqtunik unniqtaujut uvani Avalingarvikhat Najugakhait akkungangni 2020 hamunga 2022.⁶² Uvani 2023 ihivriuqtauhimajut Avaliingaaqtitaaviit Najugakhait Pinahuarut naunaiqhijuuq amihuvjangnik ihumaluutaajunik uqaqtajut Nunavumiunit Avaliingaaqtitaaviini Najugakhait Ihumaqatiarnikhamik Ipirailairnikutlu ikajuqtiriit iniqhihimajut inuuhiqatiarnirmik naunaijarniginik. Tamna unniudjut naunaiqtaa, "Ihumamitigut Aanniarutilgit unalu Ipirailailaaitjut Havagvia ittuq talvani Ottawa, Winnipeg, Yellowknife Edmontonlu ukunanit Qitiqqautijuuq unalu Taaqhivalirvia 2020 ihivriuriami munarigiamilu aulapkaininngit, tunijuuq pitqujaujut, unalu aullaqtiqtuq aadlangurniq munarininnganut Avaliingaaqtitaajut Najugangit [...] Havaqatigiit tuniuhqaqtait talvani Avalingarvikhat Najugainni Munaqhitikhat havagviujumut kantraqaqtitauhimajut aullaplutik aullavikhanik Taaqhivaliavia 2020."⁶³ Taimaali maligakhat uvalu ikajuutit atuqtaujut, amigaitut Nunavunmiun iniqtingit malrunnik havainirnik avalingaaqtitaunikkut.

⁵⁹ Colliers International. 2021. "Qalagjuarniq-19 Amiqhinikkut Munaridjutit imaalu Hivajautaa Aanniaqtunik Atupakhimajait Unniudjutit." [Iniqhimaittuq PDF Unniudjutit] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² 2023. "Nunavut Kavamanga Havagviat Aanniaqtailinikkut Avalingarnikkut Pinahuaruti Ihivriuhiniq." [Hivulliq Titiraq] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.

⁶³ Ibid.

Havaqatigiikhutik

Amigaitut havaktut ilaujut apiqhuqtaujut naunaijaqhimajut hakugiktumik uvalu akhuuqhutik havaktut havaqatigiit, uvalu qaffiuniit ikaangniit akhuugutit ikajuutikhat Nunavunmiunun. Kihimi, HEA kivgaqtuqtiit avikhimajut ihumagijaujuni hakugingnirmik ikajuqtiriigutininik aalalu havagviujut. Taimaa ilangit ihumagijait havaqatigiingnirmik pijuuq nakuujumik pijuuq kiudjutinganik, aadlat uqaqtait ihumaaluutigijaujut havagvingit ihariagijut tamaat HEA-tkunnut. Ikajuutit tautungnaqtut mikhaanun naunaijagian-gani havaqatigiingnirkut nigiuktaujut qitqani aalakiit kavamat havagviit ihuaqhijuumigianganani hivungani kiudjutit. Unaluttauq, ilangit HEA kivgaqtuijit naunaiqhijut anginiqarnianik munaqhidjutikhanik havaqatigiiklutik havaqatigiigutikhanik imaalu havaqatigiigutikhanik piliuqtauhimajut ahianit havaqatigiiktunut/timiqutaujunut tamainni Qalagjuarniq-19 kiudjutikhanut.

Qaffit HEA kivgaqtuijut uqaqtut ihariagijauniganik ihuaqhivaalirianganani havaqatiriingnigit tuhaumajutinilu pijutiqaqtut tikuaqtauniginik ilaunigit havaagilu havagvikmi ihuaqtumik upalugaijarnirmi ikajuutilu pipkagaujut nunagijaujunut.

Nunallaamiutat naunaiqhijut qanuqtut HeA, ukuallu ahianit timiqutaujut havaqatigiikhutik ikajuqpak-tut ihuaqtumik kiudjutikhanut. Nunallaamiutat pidjutiqaqtut hakugiktumik havaqatigiingnirmik ukuat Nunavut Kavamanga ukuallu munaqhitkut, naunaiqtauhimajut talvuuna uqaqatigiikpauhiinnik tuhaq-tidjutikhanik naunaitkutikhaniklu havaqatigiipugit HEA ukuallu Nunavut Tunngavik Inc ("NTI") tunih-lutik ikajuutikhainnik imaittunik niqikhanut hampers, avalingarvikhat puuqhimajut, hulipkaidjutikhat nutaqqanut tuniuqhaktauplutik nunamingni ilaujunut ikajuutikhanik ajuqhautigiplugu aanniarut.

"Nunamingni, timiujut imaatun QIA [Qikiqtani Inuit Katimajit] ukuallu NTI-ut angmaqtait inmi talitik ikajurianganini qujaginaq qanuq makpigaatigun, niqit, niqit, aalallu kangiqhidjutit. Nakuukpiaktumik ikajuutikhaqaqtugut imaalu iliharnirmik imaalu tamapta kangiqhinahuaqtugut imaalu kappiahuktailinahuaqhuta." – Nunallaani Ilaupluta

Piqaraluaqtillugu angirutimik ukunanit nunallaani ilaujut havaqatigiingnirmut nakuujuq, pitqujaujuq atauhirmut apirhuqtaujunit haamlangit pipkaidjutiniaqtuq pipkaidjutigianni hivuliqtiugianni nunami kiudjutinganik. Nunallaani ilaujut uqaqtut akhuurninnga havaqatigiingnirmut Haamlatkunnut, naunair-iami nipingit miijangit, SAO-ngit, unalu CHR-tkut ilaliutihimajut unalu hivuliqtingit pipkaidjutigijait naunaiqkarianni kiudjutinganik ilihimaninnga nunamingnit. Uqaqtaujuq HEA nakuutqiamik ilauttaaqut nunallaanut qinirhialunilu qanuqtut ihumagijamingnik havagviup hungiutijuq aadlanguqturlu hivul-liutijakhat tamainni aanniarutimit. Humaangittuq una apirhuut, ilauqatauniq nunallaanut naunaiqtaujuq akhuraaluk tunijuq hakugingninnga HEA-mut Qalagjuarniq-19 kiudjutinga.

"Piqaqtugut tamainik upalurnaqtuqaqat upalugaijautinik pijumajaptingnik kihiani upalugaijaut uqalaaqtarnik turaaqatarnik hamliujumit, kihiani pihugviit nunami nip-iqariaqaqtut uqatiaqtuq qanuritinik ikajuutinik ihariagijaujunik hivunikhami hulivijunik." – Nunallaani Ilaupluta

Qaritaujaliqidjutiaqtunun

Kinguani titiraqhimajuuq, ilangit HEA havaktiit uqautigijait tapkua Havagviup upalungaijaqhimangit anginiqhakkut aanniarutip kiudjutainun, piujumajillu najugahait auladjutit tapkua piqaluangit havagiamingnik ubluni ublunun auladjutinun.

Havaktut ilaujut tikuaqhijut akhuurutinik atulirniqagut aturniginiklu nutauniqhanik ilaa Microsoft-kunit

Ikajuqtiriit, Meditech-mik, kapitirutiniklu hunaqarniginik atuqtut, ukualu agijumik atulaaqtut mak-piraanik pijutiqaqtunik havauhirnik. Una nalvaarniq talvaniituaq talvani Maniliqijiruaq Kanatami 2023 ilitugidjutikharnik talvuuna Qalarjuarniq-19 Kapuutikharnik Nunavunmi, taima nalvaaqhimajut taima "Havagviat Aanniaqtailinikkut ihualuangitumik hanaqidjutikharnik munagidjutikharnik ilituqhajjaangatu naunairutikharnik aulatitilihaaliqtiluni."⁶⁴ Pidjutigiblugit HEA ihariagijait maligahatigut havauhiit munarijaangini kapuutit ukualu PPE naunaijidjutait tamajallu, ihuittut ihuittumiklu kapuqhiqtaujut qaffiuniit kapuutit ukualu PPE tunijaujut, atuqtaujut, uvalu iqakut.

Unaluttauq, HEA piqangittuq qaritaujakkut inungnut aanniaqtailinikkut naunaitkutikhanik atuqta-khanik, pidjutituaqtut titiraqhuqut aanniarutit. Piqalluangittuq inungnut aanniaqtailinirmut naunaitkutaq qanuriliurutinga uqaqtait ihumaaluutigijaujut ilanginnit havaktut ilaujut aanniarviliaqtut nampangit aaniqtailiniq, hiamitiqtailiniq, unalu nampangit ihuarninnga.

Qilamiuqtuqaliqqat Aanniaqtailinirmut Munariniq: Nakuuhittidjutikhaq

HEA havaktit tamainni puqtuniinni naunaiqhijut akhuuqpiakpaktut pidjutituaqtut nakuuhivalliadju-tikhanut havaktit ihumaqattinirmut imaalu uutiqauplutik. Amigaitut havaktut ilaujut uqaqtut tapkua piujaujut uvalu niguktaujut iliugaqtuq, uvalu havaqatitik pidjutituaqtut anginiqharmik aktilaangit ajuqhautit uvalu unaguhungnirmun, unagunaqhutik uvalu angijumik qaffiuniit taimaaqtut. Akhut pi-umajaujuq, imatun havagungnaiqhuni ukiumi, havagaanginaqtuq uvalu anilimaiqhuni aviktuqhima-jumi tunihijut angijumik ihumakkut aanniaqtailinikkut ajuqhautinik uvalu unagunaqhutik. Aularanginaq-tut ikualatinikkut ajuqhautit havaktunun havaktukhaqhiuqtut uvalu pihimanikkut aviktuqhimajumi. Havaktut itqaijut inuit atuqtut ihumalungnarniganik aanniarutit, pijutaujut ihumalungnaqtuniklu qanuriliniganik.

Unipkaaliuqtit tulungani aturluarnaqtuq ilitaridjutingit, quviahuutingit, unalu ikajuutikhangit. Iqihulidjutit uqautauhimajut ihuaqtumik tunihinirmun akiliuhianun nunarjuamilu akiliuhianun pinahuarutit, ukualu ihualuangitumik pijaangnirmun ihumakkut aanniaqtailinirmun inuuhiqattinirmunlu ikajuutit.

Hulaqutit aanniarutip Nunallaanun Inulramingnunlu

Nunallaamiutat uqautigijait aulahimaaqtumik ihumakkut aanniaqtailinikkut hulaqutit nunarjuami nunallaanun aanniaqtailinirmunlu havaktit. Uqaqtut ihualuangitumik ihumagijaujut iliugaqtauhimajut hulaqutinun aanniaqtailinirmun aktilaarutit (imaa avaliingaarnikkut pijakhat hiniktarvillu) haffumunga ihumakkut aanniaqtailinirmun inuuhiqattinirmunlu nunallaat – ukualuat ihumaliqtut Iningnikhat uvalu Inuit ukpigijait "attautimun". Unipkaaliuqtit uqaqhimajangit ihumaaluutingit angiklijumirningit inminiirnirmut uktuutingit unalu ikpingningnut nutqaqtitauniq kinguanit- aanniarutirjuamut.

"Utiffaarupta aadjikkutaanut qanurinnianut Qalagjuarniq – ihumagijakhavut ihu-malungnikkut akiit inungnik. Piqaqtukhaugaluq pivikhaqautingit inungmut uqaqatigigiami kinamut piqarlunilu aadlatqiinik ikajuutikhamik. Piqaqtuq ilanganik ihumaaluutigijaujut uuminnga ihumamitigut aanniarutilgit ukunanit havaktut tal-vanngaaniit. Taimaa hunavaluit ukunatitut piqaqtukhaugaluq ilanganik ihuma-mitigut aanniarutilgit ikajuutikhat inungnut " – Nunallaani Ilaujuq

Ikittut HEA kivgaqtuijut imaalu nunamingni ilaujut uqautigijait ihumaluutigijatik aktuutauniinnik Qal-agjuarniq-19 aanniarut, umiktaujut, iliharnikkut imaalu inuuhiringnaqtumik pivalliadjutikhanik

⁶⁴ Havagviat Qauhijaqtirjuap Kanatami. 2023. "Qalagjuarniq-19 Aanniarutip: Qalagjuarnirmun-19 Kapuqhiutit Nunavunmi" Ihivriutaavakhimajuq Ubluqitirvia 2023, Qiqajalirvia 2024.

inulrammirnik. Talvuunalu, uqagiikhimavakhimajut talvuuna aanniarutingnik ajungnautiqaqqtunik talvuuna Inuit inulramiit hivulliqtigivakhimajuq nutqaqtiti jaangat pitquhigijainik. Ihumaalutiqaqtullu ikit-tuni HEA kivgaqtuqtiit piqalluanguinmat nutaqqiqivikmik ikajuutikhamik, naunaittumik nutaqqiqivik ikajuriami hivulliqpaami havaktut akhuraaluk havaktut akuniraalukmik ikaarnimik nutaqqatlu aihimagiamingni ihariagijuj munariniq.

DPR Canada Ltd. tamaat-kavamat ihivriuhijut Qalagjuarniq-19 aanniarut naunaiqhijut qanurili-urutikhangit Havagviat Ilinniaqtulijikkut ikajuqpagait Qalagjuarniq-19 kiudjutikhangit, imaalu qanuqtut aallatqiit havagviujut havaqatigiiktut ikajurahuahugit aanniarjuarut. Talvuuna qanuq HeAn-git Havagviat ilinniaqtulijikkutlu havaqatigiiktun atautikkut aulangitun talvuuna apiqhuinikkut ilauju-nik uminga ihivriudjutikharnik.

Qaffiujut kinguani Qalagjuarniq-19 aanniarutirjuaq unniudjutit imaalu ihivriuhidjutit qiniqhiajut aktu-utauniinnik aanniarutirjuamat kiudjutikhainnik inulramminut, pidjutiqaqqtunik iliharnikkut inuuhiring-naqqtumiklu pivalliadjutikhanut. Hapkua ihivriurutit paqitijut amigaitut Kanatami inulramiit atuqhimajut ilihariaqtuqtut ajuqhautinik, ikilijuumiqtut iliharnikkut iniqtirutait, inungmiunikkut pivalliadjutit, uvalu ikilijuumiqtut ihumakkut aaniaqtailinikkut.⁶⁵

Nakuukpiaktumik naunaijainirmik qanuqtut Nunavummiut inulrammiit ikajuqpaqtut aanniaru-tautitlugu paqitaujut inulrammiit Nunavunmi atuqtut in'ngumanikkut imaalu irhiuqhutik inmik aanni-aqtailinikkut imaalu nunamingni umikhimadjutaanit iliharviit, taimaaqtitlugit nunamingni hulipkaidju-tikhat, imaalu ikitqijajut inungmiunikkut imaalu havaakhamingnik hailijunik.⁶⁶

Tuhaqtipkaidjutit Ilaupkainikkullu

Tuhamajutit kavamani takuukhauqataqtut naamajunik pivaaliriagani aalangurniginik atugakhangit, pigiarutini, pigiarutiniklu. Kihimi, HEA kivgaqtuijut itqaijulu nutaaguqtmiginik iliturijauginmata, ak-turniaqtut ajuiqhanirmik tuhamajutiniklu. Talvuuna, apirhuqtaujut pitqujait naunairiami aadlangurninngit maligamut, qanuriliurutingit, naunaijainirluuniit ihuarhigiami aulapkaininnga ihuar-haininngalu atugakhangit avikturhimajunut avatinganut. Kinguani titiraqhimajut, humi ilangit maliga-hat nutaanguqtiqtaujut, ilaujut titiraqhimajumik tapkua naunaijaqhimajut aalanguqtitrutit nutaami ti-tiqqani. Una naunaiqtaa HEA piliuqtuq akhuurutingit ajurnaittumik havaktunut kangirhigiami aadlangurninngit, kihimi tunijuj qanuqtut ihumagijamingnik havaktinginnit, una akhuurutinga pili-uffaaqtukhaujuq hivunirmi naunairiami hivulliqpaangit havaktut pigiamingni naunaitkutaq ihariagijut qilaminnuaq.

Uqaqatigilugit nunallaat aulahimaaqtumik uvalu tunijajut aalakiinin naunaijautaa imaa naalautikkut, tuhaqtidjutit, tuhaqtidjutillu. Naalautikkut tuhaqtidjutit tautuktaujut akhut tuhaqtitinirmun apqtinik nunallaanun pijaangini kangiqhidjutinik uvalu apiqhilutik apiqhuutinik nunamingni Kavamatkutlu Nu-navunmi hivuliqtit qanuq qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 maligakhat atugakhangit hulaqutigini-aqtait inmingnun. Kihimi, naunaiqtait pitqujait uqaqatigiingniq nunallaanut qanuriliurninnganik pijuj. Taimaatut, aulaningat naunaitkutikhat naunaiqtauhimajut atauhiinnarmik, humi naunaitkutikhat tuni-jauhijajut inungnut nunallaanullu; Kihimi, nunallaani kiudjutait katitiqtaungit uvaluuniin

⁶⁵ Royal Society of Canada. 2021. "Nutaqqat Iliharviillu Atuqtilugu Qalagjuarniq-19 unalu Avataani: Ilaugatiinginnikkut uvalu Atadjutit haffumuuna Pijakhatigut." [PDF]. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqajjalirvia 2024.

⁶⁶ Thomas, A., Bohr, Y., Hankey, J., Oskalns, M., Barnhardt, J., Singoorie, C. 2022. "Qanuqtut Nunavummiut inulrammiit atuqpaqpagait atuqtilugu

Qalagjuarniq-19 aanniarut? Taima anginirmik qiniqhiajukharnik auladjutikharnik Inuit inulramiit hivuliqtingit ilaujut talvani I-SPARXmi havaakhangit." *Nunarjuami Taiguagakhat Nunarjuami Aanniaqtailinirmun*, 81:1. DOI: 10.1080/22423982.2022.2043577. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqajjalirvia 2024.

ilaliutihimajut hivungani tuhaqtitinikkut. Havaktiit ilajut naunairutiqaqtun akhurnaqtunik atugian-ganik nunalaani iliqatigiiktukharnik taimaitunik Nunalaani Inuuhiriliqijjuq Havaktingit, taima anginirmik katitirutikharnik nunalaanun uqautigiaqaqtunlu ihuaqtumik tuhaqtitijaangat tuhaadjutikharnik atuqtakharnik nunalaamingni, ilajutlu naunaitumik uqaahirnik, numiktiqhimajunik uqaqtijukharniklu atuqtakharnik. Una ilaliutittaqaqturlu ilitagidjutikharnik nunalaani uqaqtunik inungnik, taimaitunik Inuit Iningnikhat inulramiitluuniit. Una akhuungnaqtuq, nunallaani ilajut uqaqtut tapkua tuhaqtitinikkut ihumagingitait inuit, atauhiq uuktuut titiraqhimajumik tapkua ajungnaqtut uvalu ajungnaqtut kangiqhijaangini nunallaani ikitunik taiguangnikkut amigaitilaangit.

Iliutihimajuq B Naunajautit

2023. "Nunavut Kavamanga Havagviat Aanniaqtailinikkut Avalingarnikkut Pinahuaruti Ihivriughiniq." [Hivulliq Titiraq] Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- Tuqungajun (BC Centre for Disease Control). 2024. Qilamiuqtuqaliqqat Havagvinga Aturningga B.C. Hivvani Qalagjuarniq-19 Aannirut nunarjuami. Ihivriughtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.
- Calian Ltd. 2023. "Ungahiktukkut Qalagjuarniq-19 Munarhiliqinikkut Kivgaqtuidjutikhangit Pinahuaruti Aniniaqtun Unniudjutit." [PDF] Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- Kanatami Inungnun Aanniaqtailinirmun Katimajiit. 2021. "Kanadaup Hivulliq Kiudjutinga Qalagjuarniq-19 qalagjuarnirmun Nunarjuami aanniarut." <https://www.cpha.ca/sites/default/files/uploads/policy/positionstatements/2021-02-covid-19-initial-review-e.pdf>
- Colliers International. 2021. "Qalagjuarniq-19 Amiqhinikkut Munaridjutit imaalu Hivajautaa Aanniaqtunik Atuqpakhimajait Unniudjutit." [Iniqhimaittuq PDF Unniudjut] Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- DPR Consulting Ltd. 2023. "Ihivriughiniq Nunavut Kavamangani Kiudjutaanun uumunga Qalagjuarniq-19 Nunarjuami aannialaqidjutimun." [Iniqhimajuq Uniudjut hapkununga Kavamatkunun Nunavunmi, Kavamaliqijitkut]. Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- Hivulliuqut Aallait Aanniaqtailinikkut Atanniqtuidjutaa. 2024. FNHA's Uqaqtait talvuuna Inuuhinut Qanurinningit BC's Qalagjuarniq-19 Kiudjutikhangit. Ihivriughtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.
- Nunavut Kavamanga. N.d. "Inuit Inuudjuhiini Aturniaqqtut." [PDF]. Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- . n.d. "Nunavut Inirnikhanut Kangiqhidjutikkut Makpiraaq." [https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-286-4\(3\)-EN-Nunavut-Senior-Information-Handbook.pdf](https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-286-4(3)-EN-Nunavut-Senior-Information-Handbook.pdf) Ihivriughtauvakhimajuq Qiqaijarlirvia 2024.
- . N.d. "Qilamik Kiudjutikhat Havaqatigiiktut (RRT) Binder." [PDF] Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- . 2020. "Qalagjuarniq-19 Aanniarutinut Upalungaijautikhat." [Hivulliq Titiraq]. Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- . 2020. "Qalagjuarniq-19 Aanniarutinut Upalungaijautikhat." [Hivulliq Titiraq] Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- . 2020. "COVID 19 Kiudjutikhangit Upalungaijaut RRTCHC tunngavikhangit unalu R Iniqhimaittuq v3 Qiqaijarlirvia 14 2020." [Hivulliq Titiraq] Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- . 2020. "Aanniaqtailinikkut Aanniarutirjuamut Kiudjutaat Titiraqtiat." [Uuktuutigijaujut hapkununga Maniliqinikkut Munaqhijut Katimajiit]. Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarlirvia 2024.
- . 2020. "Nunavut Qalagjuarniq-19 Munarhit Havaktit Pilakhirvik Aktikkulaangit Qilamiuqtuqaliqqat Ihumaliurut." [Hivulliq Titiraq]. Ihivriughtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024,

- Qiqaijalirvia 2024.
- . 2020. "Atuqtaujuq Aulapkaijuq Qanuriliurutingit – Qalagjuarniq-19 Hiamittaaqtunun Munaqhidjutikhat Havaqatigiiktut." [PDF MEMO]. Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijalirvia 2024.
- . 2021. "Atanilluaq Nunalaani Aanniaqtailinikkut Havaktimit Nunavunmi 2020-21 Unniudjut talvuuna Qalagjuarniq-19." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijalirvia 2024.
- . 2021. "Nunavut Kavamanga (GN) Pivalliajulijikkut Ingilrajulijikkullu (EDT) Qalagjuarniq-19 Nanminikharnik Mamitirutikharnik Upalungairutikharnik." *Pivalliajulijikkut Ingilrajulijikkullu Qalagjuarniq 19 Havagvingni Mamiharnikkut Hivunikhaq*. Ihivriuqtauvakhimajuq Qitiqqautijuq 2024. [https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-415-5\(2\)-EN-EDT-COVID-Business-Recovery-Plan.pdf](https://assembly.nu.ca/sites/default/files/TD-415-5(2)-EN-EDT-COVID-Business-Recovery-Plan.pdf)
- . 2021. "Nunavutip Apqutikhaa: Inuuniq Qalagjuarnirmik-19." https://www.gov.nu.ca/sites/default/files/documents/2021-11/nunavuts_path_living_with_covid-19_-_eng.pdf. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijalirvia 2024.
- . 2023. "Ukiuq Tamaat Unniudjuti 2022/23: Aallangajut Auladjutinun Havagvia- Qalagjuarniq-19." [Hivulliq Titiraq] Ihivriuqtauvakhimajuq Ublurvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijalirvia 2024.
- ITK. 2018. "Inuit Naunajainikkut Naunaitkutit 2018." <https://www.itk.ca/wp-content/uploads/2018/08/Inuit-Statistical-Profile.pdf>. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijalirvia 2024.
- Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimaviit Inungnun Aanniaqtailinikkut. 2022. "Kivraqtuiniq Inungnut Aanniaqtailinikkut: Kavamaliqidjutikhanut Pijakhat Hakugikhijuumiriangani nutaanguqtirhimajut inungnun Aanniaqtailinirmun Auladjutait Kanatami." <https://nccph.ca/projects/canadas-chief-public-health-officer-2021-report-and-associated-commissioned-reports/governing-for-the-publics-health-governance-options-for-a-strengthened-and-renewed-public-health-system-in-canada/>
- NTI. 2008. "Nunavutim Aanniaqtailinikkut Atuqtakhat: Unniudjutit Tunijaujut Ilanganun Inuit Pijakhait ataani Titiraqhimajumi 32 haffumani Nunavunmi Nunataarnikkut Angiqatigiigutimi." Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijaluarvia 2024. [https://www.tungavik.com/documents/publications/2007-2008%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Inuit%20Culture%20and%20Society%20\(Qablunaatun\).pdf](https://www.tungavik.com/documents/publications/2007-2008%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Inuit%20Culture%20and%20Society%20(Qablunaatun).pdf)
- Nunatsiami Nunavumilu Ujaraktarviit. N.d. "Havagvikput." Ihivriuqtauvakhimajuq Qitiqqautijuq 2024. <https://www.miningnorth.com/our-industry>
- Havagviat Qaujihaqtirjuap Kanadami. 2017. "Unniutjutikhaa Qaujihaqtirjuap Kanadami ukununga Maligaliurvingmi Nunavunmi - 2017- Aanniaqtailinikkut Munarinikkut Havagutit Nunavunmi." [PDF] Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijalirvia 2024.
- Havagviat Qaujihaqtirjuap Kanadami. 2023. "Qalagjuarniq-19 Aanniarutip: Qalagjuarnirmun-19 Kapuqhiutit Nunavunmi" Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluiqtirvia 2023, Qiqaijalirvia 2024.
- Pike, M., Cunsolo, A., Babujee, A., Papadopoulos, A., unalu Harper, S. 2021. "Qanuqtut Tuhaqtitinikkut Unniudjutit Ujagakhuiqtut Havagviit Hivulirmik Kiudjutinun Qalagjuarnirmun-19 Inuit Nunangani? Taiguagakhanut Ihivriurniq." *Nunarjuami Makpiraat Avatimun Ihivriurutit uvalu Inungnun Aanniaqtailinirmun.*, 18(21). doi: 10.3390/ijerph182111266
- Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvia Kanadami. 2020. Qalagjuarniq-19 Uqaudjjut Katimajit

Havaktillu Kangiqhidjutikhat. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.

Inungnut Aanniaqtailinirmut Taaktit Kanatami. 2022. "Inungnun Aanniaqtailinirmun Ilihidjutit Ili-taujut Qalagjuarniq-19 nunarjuami." https://www.phpc-mspc.ca/resources/Documents/PHPC_Public%20Health%20Lessons%20Learned%20from%20the%20COVID-19%20Pandemic.pdf

Royal Society of Canada. 2021. "Nutaqqat Iliharviillu Atuqtilugu Qalagjuarniq-19 unalu Avataani: Ilaucqatigiingnikkut uvalu Atadjutit haffumuuna Pijakhatigut." [PDF]. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.

Naunaijajit Kanatami. 2023. Naunaijautinun Naunaitkutaq, 2021 Naunaijautit Inugiaktiilaanginun: Nunavut." Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.

Tagalik, S. 2010. "Inuit Qaujimajatuqangit: Havaanga Nunaqaqqaqimajut Ilihimaniq Ikajuqtuq Inu-uhiqattiarnirmik Inuit Nunallaangit Nunavunmi." Kanatami Havaqatigiingnikkut Katimavik hapkununga Nunaqaqqaqtut Aanniaqtailinikkut. [PDF]. Ihivriuqtauvakhimajuq Ubluirvia 2023, Ubluqtuhinia 2024, Qiqaijarluarvia 2024.

Thomas, A., Bohr, Y., Hankey, J., Oskalns, M., Barnhardt, J., Singoorie, C. 2022. "Qanuqtut inulrammiit pidjutigivakpigit atuqtilugu Qalagjuarniq-19 nunarjuami? Taima anginirmik qiniqhiajukharnik auladjutikharnik Inuit inulramiit hivuliqtingit ilaujut talvani I-SPARXmi havaakhangit." Nunarjuami Makpigaat Nunarjuami Aanniaqtailinirmun, 81:1. DOI: 10.1080/22423982.2022.2043577. Ihivriuqtauvakhimajuq Qiqaijarluarvia 2024.

Nunarjuaptingni Aaniaqtailinirmut Timiqutigijait. 2020. "Munaridjutit uvalu Naunaijautit Tungaviit: Qalagjuarniq-19 Hanaqidjutikharnik Upalungairutikharnik Kiudjutikharniklu." <https://www.who.int/publications/i/item/monitoring-and-evaluation-framework>

Ilaliutihimajuq C Uqautikhat MNP Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhangit Ihivriuqhiniq

Kavamaliqidjutikhangit. Una pidjutiaqtuq havauhianun uvalu angiklijuumir-lugu maliguagahat pihimajut, Maligat uvalu pitqujaujut, upalungaijautit, uvalu ihumaliurutit hapkununga HEAtkunun. Uqarniaqtaillu qanuqtut HEA havaqatigivaktait aallat havagviit ihumagijajillu Inuit Qaujimajatuqangit ihuaqtumik Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhat.

Amigaqhuutiqaqqan imaalu Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Upalungaiqhimajut. Amigaqhuutiqaqqan imaalu HEA's upalungaiqhimajut *hivuagun* Qalagjuarniq-19 aanniarjuarut.

Amigarnaqtunut Aanniaqtulirijitkullu Munaridjutikhat Kiudjutikhat. Una pidjutiaqtuq hulidjutinun atuqtilugu Qalagjuarniq-19 Aanniarut akhuurutigiblu munarittiarnirmunlu aanniaqtailinikkut inuuhiqattiarnirmunlu inuit.

Amigaqhurnaqtunik Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Nakuuhivalianingak. Una pidjutiaqtuq hulaqutainun Qalagjuarniq-19 aanniarut Nunavunmi aanniaqtailinirmun havagviit uvalu aanniaqtailinirmun auladjutait anginirhakkut.

Tuhaqtipkainikkut Ilaupkainikkullu. Una pidjutiaqtuq qanuq maligakhat atugakhat maliruagakhat havauhiillu ilaujut haffumunga HEA Qalagjuarniq-19 Aanniarut Kiudjutinun tuhaqtitaujut iluani kavamatkut hilataanilu nunallaanun.

Ilaliutihimajuq D Hivuliqhuqhugit Ihivriurutit Apiqhuutit

Tamna malikhautikhangit apiqutit naunaijagiikhimajut talvani Naunaitkunmi 1 kahaqtauniaqtun Qalagjuarniq-19 Aanniarutirjuaq Kiudjutikharnik Ihivriudjutikharnik. Hapkua maligahat apiqhuutit pijau-limaitut apiqhuinirmun apiqhuutinun. Apirhuqtaunirmut maliktakhaq piliuqtauniaqtuq pijuuq humuuna apirhuutingit, ihuarhaqhimajullu apirhuqtauniq apirhuutingit piliuqtauniaqtuq tamainnut ilauqataunirmut pijut qinirhiagiama kangirhigiama naunaijainirmut apirhuutingit.

Naunaitkutani 1: Hivuliqhuqhugit Ihivriurutit Apiqhuutit

Ihivriudjutikhangit Ublua	Hivuliqhuqhugit Ihivriurutit Apiqhuutit
1. Kavamaliqidjutit	- Hunauvat tikinnahuaqtakhait (hivunikhat) hivulliutijakhallu HEA-mik tikitpat Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutinga, imaalu qanuqtut hamna upalungaijautikhat atuqpakhimajamingnik? - Qanuqtut hapkuat aadjikutait tikinnahuaqtakhait (hivunikhat) hivulliutijakhangillu HEA takunnaqtut atugakhani, havauhikhani, imaalu havaktakhainnik kiudjutaujunik Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhanut, iluani imaalu tamainni havagviujuni? - Qanuqtut HEA kut ihumagivat Inuit Qaujimajatuqangit ihuaqtumik pidjuttijaami Qalagjuarnirmun-19 nunarjuami Kiudjutinun? - Hunat hakugingniit uvalu ajuqhautit atuqtaujut? - Qanuq ajuqhautit qaangiutivat? - Hunat havaktauniaqqat aalakiiktumik?
2. Amigarnarnirun Aanniaqtailinirmullu Munaridjutikkut <i>Upalungaiqhimanig</i>	- Hunauva qanurinia HEA upalungaijautaa hivuani Qalagjuarniq-19 nunarjuami ihumagijaujunin: - Hivuliit munaqhidjutit (imaa mamitiidjutit)? - Inungnut aanniaqtailinikkut (e.g., aanniaqtunut imaalu hivajarlugit munaqhidjutikhangit, pivikhainnik munaqhidjutikhanik, naunaitkutainnik naunaijainiq)? - Nunallaat (imaa atadjutit iliharvingnun, avaliingaaqtitaunikkut hiniktarvingnun tingmijununlu pittailidjutit)? - Upalungaijangnikkut ihumagijamingnik, hunat havaktaujut nakuujumik uvalu hunat ihuaqhijuumirniaqqat?
3. Amigaqhurnaqtunik Aannaqtailinirmunlu Munaqhidjutikhat <i>Kiutjutait</i> ⁶⁷	- Qanuritut ikajuutit atuqtaujut, uvalu hunat ilaujut hulidjutit⁶⁸ atuliqti-taugiami hapummiutigiamilu aanniaqtailininnga nakurudjutingalu inungnut pitillugu Qalagjuarniq-19 aanniarutinga, ihumagijamingnit: - Hivuliit munaqhidjutit (imaa mamitiidjutit)? - Inungnut aanniaqtailinikkut (e.g., aanniaqtunut imaalu hivajarlugit munaqhidjutikhangit, pivikhainnik munaqhidjutikhanik, naunaitkutainnik naunaijainiq)? - Nunallaat (imaa atadjutit iliharvingnun, avaliingaaqtitaunikkut

⁶⁷ Naunaijaqpiqhiamajumik ihivriungniq kapuutikkut agggijinirmun hilataani anginia haffuma Ihivriurutit una ihivriutaajuq hapkuna Havgvianin Qauhjaqtirjuap Kanatami. Tamaat unniudjuti una ihivriurutit pijauttaaqtuq [hamani](#).

⁶⁸ Una uktuutigitlugu, ivjarutikkut maligahat, aviktuqhiamajuni inungnun aanniaqtailinirmun pittailidjutit, kapuutikkut tunihinirmun akhuurutinunlu, taimaalu.

Ihivriudjutikhangit Ublua	Hiviliqhuqhugit Ihivriurutit Apiqhuutit
	hiniktarvingnun tingmijununu pittailidjutit)? • Qanuqtut hapkuat ikajuutikhat ukuallu qanuriliurutikhat nalaumajut ukuat HEA Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutikhangit tikinnahuaqtakhait (pinahuaqtait) hivulliutijakhallu (upalungaijautit)? • Hunat ikajuutit, auladjutit uvalu maniliqtuinikkut pipkaijut iluaniitunik hmani ikajuutinik, uvalu ilaujut hulidjutit? • Hunat ihumaliurnikkut havauhiit naunaijarlugit uvalu havaklugit tapkua hulidjutit? a. Qanuqtut idjuhikhat Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmit Kiudjutikhangit ihumagijaujut? Piqaqqa aadlanut pijuu kangirhiniq ihuarninnganik Kiudjutinganik? • Qanuraaluktut tahapkuat qanuriliurutingit pijait atauttikkut piluni ilauqatauniq havaqatigiingnirmut (ihuaqhainiq) ukununnga: a. Nunallaanun pihimajut katimajiit (imaa iliharviit) pijaangini ihuariangini Qalagjuarniq-19 Nunarjuami Kiudjutit? b. Aallat GN-kut havagviit naunaittumik nallaumajunik Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmit Kiudjutikhangit? c. Inuit Qaujimajutuqangit naunaittumik nallaumajunik Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi Kiudjutinga? • Kiudjutimit qanuqtut ihumagijanganik, huna nakuujumik pijuu hunalu ihuarhittaqaqqa?
4. Amigaqhurnaqtunik Aannaqtailinimunu Munahidjutikhat <i>Nakuuhittidjutikhaq</i>	• Hunauvat aktuutaujut Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmit GN-kut aanniaqtailinikkut havagvikhanik imaalu aanniaqtailinikkut atuqtakhat hivitujumik, imaalu qanuqtut ikiglijuummirniaqqat? • Utiqtifaarniganit ihumagijaujunit, hunat ajuruirutit ilitakhat tikuaqtuutiniaqait hivunikhami upalugaijarnirmik akhuurutiniklu?
5. Tuhaqtipkaidjutit Ilaupkainikkullu	• Qanuq malikhautikharnik atugakhangit malikhautikhangitlu aulahimajut talvani HEA Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnik Kiudjutikharnik tuhaqtivakhimajut iluani Munagidjutikharnik Havagviangit aihiniituniklu⁶⁹? a. Hunat tuhaqtitinikkut hanaqidjutit atuqtaujut uqautigijaangani inungnun aanniaqtailinimunu pijakhat? b. Naunaitumik uvalu ihuaqtumik kangiqhidjutinik tunijaujut hapkunanga DEAtkunin kangiqhipkarlugit uvalu ikajurlugit aalatqiit katimajiit uvalu nunallaat? c. Ajuqhautiqaqqa aalakiinik avikturniini tuhaqtitinikkut? Qanuq hapkua ajuqhautit avatqutpa? d. Qanuq tuhaumajutit aalaguqat qaguguraikpat pijutiqaqtulu atuqhimajainik, ilaa ajurnatqijat tikitaagani inugiangnigit? • Tuhaqtipkaidjutit uvalu ilaupkainikkullu pihimajut, hunat nakuunikkut uvalu hunat ihuaqhijuumirniaqqat?

⁶⁹ Uuktuutigilugu, aalanun havagvingnun aalanunu katimajiit ilaujut nunallaat uvalu Nunavunmiun, Nunavut Tunngavik Incorporatedkut, aalallu nunat.

Ilaliutihimajuq E Havaakhap Naunaitkutaa

Tamna HEA Qalagjuarniq-19 Aanniarutirjuaq Kiudjutikharnik naunaitkutingnik havakhimajuq aulatitili-haaliqtiluni havaakhangit, naunairutiqaqhimajuq ihivriudjutikharnik kangikhidjutikharnik iniqhimajunik titiqanik tunijauhimajut talvanga HEA-kunit. Tamna uuktuut pijuq inuugiami titiraq, ihuarhaqtaujukhaq ihivriutillugit.

Una naunaipkut atuqtuq pijutaujuq takuupkaijaagani ikajuqtiriigutinik ukua hunauniginik tu-raarvikhamik Upijutimik iliturivalianiganiklu ihumagijajunik qanuriliniginik (ihuaqhaqtaujaagani uqaqatigiingnigini ikajuqtiriinit, ilaujut Ihumaqhuutainiklu tigumidjutiqaqtunik).

Aturluaqtut ilakhait atuqtumi, hivumut uqautauluaqtut aagajuni, ilaqaqtuq ukuniga:

- Pipkainikkut Ikajuutit
- Tunihinirmun Hivuliqhuqtut
- Hulidjutit ukualu Qanurilidjutaillu
- Ihumagijajujuq Qanurittaakhaanik

Pipkainikkut Ikajuutit

Pijaangat hanaqidjutikharnik ilaani uqaqtauvakhimajut taima "ihumagijainik" maniliqidjutikharnik hanaqidjutikharnik taima pijaangat hanajukharnik auladjutikharniklu Kiudjutikharnik. Pidjutigiblugu ukua HEA Qalagjuarniq-19 Nunarjuami Kiudjutinun, pipkaiblutik ikajuutinik ilaujut:

- Maniliqinikkut ikajuutit ikajuutikhat pihimajaangini ihariagijajujut kivgaqtuutit ukualu ilaliutihimajut Qalagjuarniq-19 ikajuutit (imaa auladjutinun akiit ilaujut Qalagjuarniq-19 kiudjutikkut akhuurutit).
- Havaktuliqijitkut, ilaujut aanniaqtailinikkut (iluani hilataanillu avikturnianni) ikajuqpaktut kiudjutikhanik Qalagjuarniq-19 aanniarunik.
- Nappaqtirutikhanut, ilaujut igluqpait (e.g., nunallaani munaqhitkut, avalingarvikhat najugakhainni) imaalu maliqatqujahimajut ikajuutikhanik inungnit un'ngahikhimajukhat.
- Tamajat, imaatun uuktuutit nutaqqat, kapuutit, inuup aanniaqtailinirmun tamajat.
- Aviktuqhimajumi Maligat) tapkua maligait GN-kut aanniarut Nunarjuami Kiudjutinun hulidjutit.

Tunihinirmun Hivuliqhuqtut

Ikajuqtaublutik nunallaani aanniaqtailinikkut katimajiit, katimaviit uvalu tugaaqhimajut katimajiit uvalu havaqatigiitkat katimajiit, kavamatkut havagviit tapkua hivuliqhuqtut Qalagjuarniq-19 Nunarjuami Kiudjutikkut Upalungajautit akhuurutit (ilaujut auladjutit upalungajautinun atulirlugillu aularutait) ilaujut HEA, CGSkut, ukualu EIAkut.

Ilihimalugu ihumagijajujuq haffumunga Ihivriurutinun haffumunga HEA Nunarjuami Kiudjutinun.

Hulidjutit ukualu Qanurilidjutaillu

Una ilanga uumani naunaijarnikkut pidjutimi pidjutijuq hulidjutinik (i.e., havagutiqaqtuq havaktinin, pidjutiqaqtunun, Pilaarutainnun tigumidjutiqaqtunun paannarijainninlu tuninikkut uumani Nunarjuami Aannialaqidjutimi Kiudjutini) ukunanilu piliurnikkut qitqani piliurninik tunivaktun, taimaatun, hivumuunikkut pinikkut piniarhimanikkut inirutinik. Hapkua hulidjutit kitut atuqtaujut (ed) ilaujut Kiudjutinun havauhiit.

Una Ihivriurut ihumagilluaqtaujuq HEA Aanniarutinga aanniarutinganik Kiudjutinga, hulilukaarutingit piliurninngalu tunijajujuq uumani naunaitkutami ittuq uumani havagvik.

Hulidjutit uvalu tamajat ilaujut:

- Piliuqtuq maliktakhat, maliktakhat, unalu ihumaliurhimajut titiqqat naunaijariami HEA-tkut Aanniarutinganik Kiudjutinga. Una ilaliutijuq, kihimi kikliqangittuq ukununnga, maliktakhangit aanniarutimut naunaijainiq; maliktakhait ilaujut avalingarvikhat itiqtirviinni munaqhiqarvingni imaalu aannialaqidjutit munaqhijut; Qalagjuarniq-19 malikhautikharnik munarhitkuni; havagvingmi-tamainni nanminirijaujuni aularanginnikkut hivunikhat; qaujihainikkut pijakhani-klu makpiraanic ihumaliuqtinun; tunngaviit nutqaqtitqulugit inungnut aanniaqtailinikkut maliktaujarialiit.
- Qaujiharniq, naunaijarniq, ihuarhainikkullu ihivriuqhiniirmi, angirutimi, tuhaumapkainikkullu in-ungnun aanniaqtailinikkut qanuriliurutikhanik.
- Tuniffaarmilutik ajuiqharlugillu havaktit ikajuutikhainnik Qalagjuarnirmun-19 qalagjuarnirmun pidjutiqaqtunik hulipkaidjutikhanik ubluq tamaat ilainnaaniluuniit (e.g., pitqujauhijaujunikQal-agjuarniq-19 ajuiqharvikhanik tamainut aanniaqtailinikkut havaktiujunut tikitpata avikturnian-nut, ajuiqharvikhanik nutaanik Qalagjuarnirmun-19 maliktakhanik).
- Ihuaqhailutik munaqhiqarvikhanik igluqpainnik hanaijautikhaliurlutik.
- Aulagutiluni ihuaqhainikkut kiudjutinik Qalagjuarnirmun-19 aanniarutinun hiamitirniranunlu nunallaani avatiini aviktuqhimajup. Ukuat ilaujut:
  - Piliurninat Qilamik Kiudjutikhat Upalungaijautikhat.
  - Ihuaqhailutit Qalagjuarnirmun-19 hivajarvikhamik.
  - Ihuaqhailutik tingmidjutikhanut pinahuarutikhamik imaalu munaqhidjutikhanik ting-midjutikhanik tukhiutinik tamainnutlu avikturniannut.
  - Ihuaqhailutik munaridjutikhaniklu avalingarvikhat najugakhait.
  - Piliurninga ihumaliqinikkut ikajuqtikhanik itiqtirviinni.
  - Piliurningat qaritaujakkut ihuaqhautikhangit havaqatigilugit kavamatuqatkut, aviktuqhimajuni, imaalu avikturniinni (FPT) havaqatigiiktut. Una ilaliutijuq manikharniq piliuriamilu ihuarhainiq qaritaujalinirmut aulapkaitjutikhaniklu nakuutqiamik atagiame Nunavummiut munarhiliqinirmut havaat humaangittuq aanniarutinga.
  - Pipkainiq amigaittunik kapuutikhanik kapurhiraqturvikhanik tamaani nunallaani.
- Havaqatigilugit aalat havagviit timiujullu qiniqhialutik uqagahamingnik, tunihilutik ilihaidjutinik ikajuutiniklu (imaa., GN-kut ukualu Aanniaqtailinirmun katimajiit ilaujut Qalagjuarnirmun-19).
- Ilauniq havaqatigilugillu FPT kavamait pipkainikkut Nunavuttip Aanniarutirjuakkut Kiudjutinga ihuarhainikkut aallanun nunagijaujunun.
- Munariblugit naunaijautit ilihaidjutit ilitatik uvalu nakuunikkut kangiqhipkarlugit hivungani pi-nahuarutit uvalu Nunaqjuami Kiudjutikkut upalungaijautit.

Ihumagijauhijaujunut Qanurilinigit

Qanurilinigit pijutiqaqtut aalagurniginik iliturijaujunik havaarivlugit hulijutit hanajaaganilu pijutiqaqtu-nik hanajutinik. Una "qanurinninga" hilataanit qanurilidjutaa tamna ihuaqatumik pidjutiqaqtuq⁷⁰ ukununga Aanniarjuarunmi Kiudjutimi. Qanuriniit ajuittiaqhimajut niriuktaujut ikaangnikhait ilituri-jaangini.

---

⁷⁰ Aittuutinga ilaliutiniq piliuqtaaqtuq qanuriliurutingit qanurittaakhaaniklu. Havaamut naunaijainiq, piqaqtuq akuniraalukmik qanu-rittaakhaanik timiqutigijaujunut piumajut ukunuuna pinahuarutingit. Taimaa hilataanit akhuurningit ajurhaqtipkaijuq tunigiami hapkuat akuniraaluk qanurittaakhaanik timiqutigijaujunut pinahuarutingit, ihumagijut ikajuqtut, taimaa ilagijanganik, ihariagijaujunut qanurittaakhaanik. Aktilaanga ikajuutit uvaluuniin pidjutiqaqtut tapkua pinahuarutit piumanikkut qanuginiit aulagutijut aalanguqa-taaqtut hivitujumik, piqangmata amigaitut aalat pidjutit pidjutiqaqtut aalanguqtinirmun.

HEA qanuriniit uumani uuktuutaujumi ihuaqhaqtauhimajut imaatut:

- HEA qanuriniit tapkua niriuktaujut atulirniranun hulidjutit uvalu akhut pidjutiqaqtut hulidjutinun uvalu havaktauniitigut haffuma Nunajuami Kiudjutinun. Una uuktuutigillaklugu, "havaaffaarninnga ajuirhainirilu havaktut ikajuriami Qalagjuarniq-19 pijut hulilukaarutingit (ukunatitut, "hulilukaarutingit") pipkaidjutijuq naunairiami "piqaqtuq ikajuutikhat piinari-alaqihimajut ajuirhaqhimajurilu ikajuriami kiudjutinga" (ukunatitut, "HEA qanurittaakhaanik").

Aviktuqhimajut qanuginiit uvani atugahami ihuaqhaqtauhimajut imaa:

- Naittumik-kikliqaqtut qanuriniit tapkua niriuktaujut iniqtaulutik inmikku HEA qanuginiit. Una uuktuutigillaklugu, naunairiami "inungnut aaniaqtailinirmut qanuriliurutingit naunaittuq, naunaittuq ittut uqaqtaujuurlu naunaittumik" (ukunatitut, "HEA qanurittaakhaanik") pipkaidjutijuq ihuarhigiami ilihimaniq iliraininngalu inungnut aaniaqtailinirmut qanuriliurutingit (ukunatitut, "hivitujumik qanurittaakhaanik").
- Qitqani-kikliqaqtut qanuriniit niriuktaujut atuqtaulutik uvalu pihimalugit aulahimaaqtumik kinguani atulirnit. Niriuktaujut naunaijarlugit atuqtaujut kinguani attauhiq qilamik qanurinia pijaukpat. Havakhugit qulaani uuktuutit, ihuaqhijuumirlugit ilituqhaidjutit atulirlugillu inungnun aanniaqtailinirmun aktilaarutit (imaa "kikliqaqtut qanuriniit") niriuktaujut qilamik uvalu aadjikiikumik uuktuutit inungnun aanniaqtailinirmun aktilaarutit (imaa "kikliqaqtut qanuriniit").
- Akuniraalungmut qanurittaakhaanik pipkaidjutijuq ihariagijaujuq qanurittaakhaanik aanniarutinga aanniarutinganik Kiudjutinga. Ihuaqtumik pidjutiqaqtaqtut Kiudjutinun huli pidjutaajut aalanin pidjutaajunin uvalu hulidjutinun. Havaklugit qulaani uuktuutit, qilamik uvalu ihuaqtumik uuktuutit inungnun aanniaqtailinirmun aktilaarutit (imaa "kikliqaqtut qanuriniit") ikajuutaujut piumanirmun munarinirmun, munarinirmunlu, aanniaqtailinirmun inuuhigattiar-nirmunlu Nunavunmiunun (imaa "hivituniit qanuriniit").

Naunaiqtaujuqhaq ilihimaninnga qanurittaakhaanik pijuuq qaffinik ihumagijaukpat, naunaiqhimajuq ittut ittuq.

Taimainniarnahugijaujut

- Piinariaaqinnga piqaqturlu ihariagijaujuq manikharniq, havaktut, aadlallu ikajuutikhat.
- Ihuaqtunik ajuiqhautikharnik aulatitijaangat hulilukaarutikharnik atuqtakharnik.
- Atulirnikhanut maliqajakhangit, maliktakhat, atuqtakhat naunaiqtauhimajut HEA Aanniarjuarunmi Kiudjutaat.

Naunaitkut 2: HEA Qalagjuarniq-19 Aanniartutit Kiudjutikhangit Naunaitkutikhaq

Ilaliutihimajuq F Unniudjutikkut Kiklikhait

Piqaqtuq ikitunik kiklinik atuqhimajamingnik atuqtilugu una havaaq naunaijahimajuq ataani:

- **Havaakhap Kiklikhait:** MNP hivuani ilauhimajuq Hikutirvia 2022 havaarijaagani Qalagjuarniq-19 Kiujutait Ihivriurniganik HEA. Tamna havaaqhaq aulatitivakhimajuq iniqtiqtauukhaq Imaruqtirvia 2023. Pidjutigiblugit aalanguqtirnit havaakhat kiunautait havagvingmi uvalu tuuliiqhimajut angirutit haffumunga Naunaijainikkut Tungavikhaa uvalu maligahat apiqhuutit, HEA angiqut hivumuqtilugu kiklikhaa haffuma ihivgiugutinun iniqtiqtauluni tikitinagu Qitiqqautijuq 2024.
- **Havaakhakkut Qanurinnikhait:** Ihivriurninnga naunaiqhimakmat, aktilaanga aadlanguqturlu. Uqautaujumi MNP hivulirmi atulirumajajuq katranglu, aalatqiit pigiarutit upipkariagani nunagijaujumi ilaujut, uqaqatiriigutilu unipkaalu uqaqatiriingniginik, nahurijajuq atuqtaujaagani. Talvanga ilauqatigiingnikkut, MNP pihimajut iniqtirlugit pidjtaujut naunaijautit tautuktitlutik aalakinik pidjutinik kiudjutinun. Talvuuna atuqtakharnik havagvingmi, tunijauvakhimajutlu ajungnautigijainik havaaqharnik ikaarnikhangit, tamna nunalaani unipkaarnik ilaulukaarnikkut katimadjutikharnik unalu ajungnautiqaqutunik ihivriudjutikharnik piiqtauvaqhimajut talvanga havaaqharnin hanaqidjutikharnik. Havaakhangit Apiqhuijut Titiqatlu:
- **Havaaqhangit Apiqhuijut Titiqatlu:** Tamaita HEA kivgaqtuqtiit nunallaamiutallu apiqhuqtaujut uumunga havaakhamut naunaiqtauhimajut havagviujumit. MNP hivajaqtait malikhugit tamaita atautit naunaiqtauhimajut hapkunanga HEAkunin; Kihimi, tamaitaungitut apiqhuutinun uvaluuniin angiqtauhimajut ilaulutik apiqhuqtaunirmun. Tapkua apiqhuqtaujut uqautigijait inmi ihumagijatik Qalagruarnirmun-19 kiudjutit, kitut kivgaqtuqtiqangitut tamainun havagvingmi nunallaaniluuniin avatiini aviktuqhimajup. Aadjikivjaktuq, kangiqhimajajuq tapkua tamaita titiqqat tapkua havaktauhimajut ilaujut qalagjuarnirmun Qalagjuarniq-19 nunarjuami kiudjutit. MNP pihimajut iniqtigutaanun, ihuangnikkut, uvalu ihuaqtumik tuhaqtidjutinik kangiqhidjutinik tapkua pijauhimajut apiqhuqtaujunin uvalu titirqat piinagialaqihimajut.

Ilaliutihimajuq G Aturluaqtakhat Apiqhuinikkut Maliktakhaq

Kangiqhipkainiq Havaakhamut

Nunavut Kavamanga, Havagviat Aanniaqtailinikkut (HEA), havaktitijut MNP, Kanadian havagvinga, ihivriughiplutik qanuqtut kiudjutaujuq tapfuminga Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmit. Una ihivriurut piniaqtuq:

1. **Kavamaliqidjutikhangit:** Piliurninnga hivulliutijakhat tikinnahuarutingillu unalu maligamut qanuriliurutingillu naunaipkaqtaa kiudjutinga kavamatkunnit. Uqarniaqtaillu qanuqtut HEA havaqatigivaktait aallat havagviit ihumagijaiillu Inuit Qaujimajatuqangit kiudjutaani.
2. **Qilamiuqtuqaliqqat unalu Aaniaqtailinirmut Munariniq Upalungaijarniq:** Qanuriniga HEA upaliriiqtut *hivuan* tamna Qalagjuarniq-19 Aanniarutirjuaq.
3. **Qilamiuqtuqaliqqat unalu Aaniaqtailinirmut Munariniq Kiudjutingit:** Hulidjutit havak-tauvaktuq tamaani Qalagjuarniq-19 Nunarjuami-aannialaqidjutimin akhuuqhaiplugu hapum-miplugulu aanniaqtailiniit inuuhirttiarniillu inungni.
4. **Amigaqhurnaqtunik Aanniaqtailinikkut Munaqhitikhat Nakuuhivalianinga:** Hulaqutait Qalagjuarniq-19 Nunarjuami-aannialaqidjutit ukununga Nunavut Kavamangani aanniaqtailinirnun havaktiinnun aanniaqtailinirnullu havagviinni pidjutainnun.
5. **Tuhaqtipkainikkut Ilaupkainikkullu:** Qanuriliurutikhat maliqajakhangit maliqajakhangitlu pidjutiqaqtut Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmi kiudjutikhat tuhaqtitaujut talvani HEA ahianillu.

Ilihimagiami atupakhimajainnik taapkuat ilaujun upalungaijarnikkut ukununga, kiunikkut, nakuuhin-ikkullu Qalagjuarniq-19n Nunarjuami pidjutiniaqtuq tuniniaqtuq iliharutinik hunanik nakuujunik nakuujuniklu pimmarikhaqtauttaqtun hivunikhani.

Una apiqhuqtauniaqtuq imaatut 45-60 minutes.

Naunaipkutunik titirariagani pidjutaujunik, apirijumajagit angiqatiriigutingnik ilihatiar-lugu/titirarlugu una katimaniq. Uqautigijakharalu uqaqtatit hiamitiqtaulimaitut. Atiit atulimait-taqqut kinaluunniit uqaqatigiigutiptingni. Kihimi, uqautiginiaqtavut ihumaliurutigiluaqta-khainik qanuriliurutikhat, naittumik pilugu.

Qujagjaqqut uqaravit uvaptingnun. Aullaqtirniaraluaqqita?

APIQHUQTAUNIKKUT KANGIQHIDJUTIT

Ublua:

Atia Havaangalu:

Apirhuqtaujuq uumangga:

Apikkuutit

1. Aullaqtiriami, uqautitigut aallanik havaarijarnik (ilaudjutimik) uvani Qalagjuarniq-19 Aanniarutimi kiudjutimi?

Kavamaliqidjutit

2. Tainirni, hunauva Havagviat Aanniaqtailinirmut nahurivat pijanginni talvuuna kiudjutikhakkut Qalagjuarniq-19 aanniarut?

Allamik pilutin, hunaujut hivunikhangit hivunikhangitluuniit talvani havagvingmi?

3. Tunihimaaqtun ukuninga hivunikhangit, hunaujut uqarniaqin piimaluaqtainik taima ilituqhajaangat Qalagjuarniq-19 Aanniarutingnik?

- a. Ihumavit ukuat aadjikiiktumik hivunikhangit (hivunikhangit) piimaluaqtangitlu allanguqtiqhimajut talvuuna kiudjutikharnik aanniarutingnik; taimaitkumi, qanuq?

4. Haahaliqhugu atugakhangit uvalu havauhiinun Kavamatkunun Nunavunmi, uvalu tunihiblutit hunanik ilihimajangnik tuhaajangnikluuniin aalanin:

- a. Uqarniaqiuk kavamatkut atugakhangit havauhiillu ihuaqtut hunat uqautaujut tikinahuarutit (pinahuarutit) hivuliujukhallu haffumunga Qalagjuarniq-19 nunarjuami kiudjutit?
- b. Ihumavit iliqatigiiktukharnik ilitugidjutikharnik havaktinun munagidjutikharnik aulaititjaangat ukuninga atugakharnik malikhautikharniklu atuqtakharnik; uvalu pingitkumik, hunat ikajuutauniaqqat una naunaitumik?
- c. Qanuqtut ihumagiviuk Munarhilirijiitkut, ihariagijaujurlu Nunavut Kavamaup, atugakhangit qanuriliurutingillu ihuarhittaaqtaa nakuutqiamik kiugiami hivunirmi aanniarutimut?

5. Nakuutqiamik kangiqhidjutikhangnik, qanuq Havagviat Aanniaqtailinirmun ihumagijaat Inuit Qaujimagatuqangit uvani Qalagjuarnin-19 Nunarjuami kiudjutit?

- a. Hunat havaktaujut nakuujumik titiraujagaangamik haffumunga Inuit Inuuqatigiingnikkut Akhuurutigijangit (ISVs)?

- b. Ajuqhautiqaqqit haffumunga, uvalu taimaali, qanuq hungiutivat?
- c. Hunamik, qujaginaq, ihuaqhijuumiqtaaqqat, piqaliqqat Inuit pitquhikkut ilihimanirit kangiqhipkarlugit Qalagjuarnirmin-19 Nunarjuami kiudjutit?

Amigarnarnirnun Aanniaqtailinirmullu Munaridjutikkut Upalungaiqhimaniq

- 6. Havakhugit uqaqtavut tadjja, uqangniaqtat Havagviat Aanniaqtailinirmun upalungaijaqtau-himajuq Qalagjuarnirmin-19 nunarjuami qaingman:
  - a. Tunihiluni mamitiivikhanik (*munaqhiluaqhimajuq*)?
  - b. Munarivakpigit aanniaqtailitkhat inungnut?

Qilamiuqtumik: Uktuutigilugu, qanuq pidjutit naunaijaqtauhimajut uvalu munaqtaub-lutik?

Qanuqtut munaqhidjutikhanik tamajanik ingilrutinik, tamajanik imaaluuniit kapuutinik?

- c. Ilaivaklutik nunallaanun?

Qilamiuqtumik: Una ilauniaqtuq havaqatigilugit iliharviit, avalingarvikhat najugakhait imaalu tingmitikkut pittailijaujut.

- 7. Hapkua atuqhimajatit ihumagiblugit, hunat uqangniaqigigit ajuiqhautit ilitatik qaingmata Havagvianun Aanniaqtailinirmun, anginirhakkutLu Kavamatkut Nunavunmi, upalungaijaqtauvat haffumunga Qalagjuarniq-19 nunarjuami?

Amigarnaqtunut Aanniaqtulirijitkullu Munaridjutikhat Kiudjutikhat

- 8. Hunat ikajuutit ilijaujut, uvalu hulidjutit havaktaujut, munaridjutikhat aanniaqtailinirmun inu-uhiqattiarnirmunlu Nunavunmiunun pidjutigiblugit:
  - a. Mamihaidjutikhat (*munaqhiluaqhimajuq*)?
  - b. Ikajuqhugit inungnut havagutigivaktait, nunallaanilu kiudjutaujun, una Qalagjuarniq-19 Nunarjuami?

Qilamiuqtumik: Una ilaqarniaqtuq ivjarutinik maliganik, kapuutikhanik agjaqtaunirnik kapuutikhaniklu, aulahimmaaqtaniklu kiklikhanik.

- 9. Agitilugit hunat uqautigijavut tikinahuarutit (pinahuaqtait) hivuliujuullu nunarjuami kiudjutit,

uqangniaqiuk ikajuutit hapkualu hulidjutit kavamatkut ihuaqtut hapkununga turaaqhimajut?

10. Qanuq kavamatkut tunihiniaqqat hmani ikajuutinik?

Aalani tainirni, hunat ikajuutit, auladjutit, uvalu maniliqtuinikkut atuqtaujut tunihijaangani hapkua ikajuutit inungnun nunallaanunlu?

11. Qanuq kavamatkut ihuaqhijuumirniaqqat atungnirit mangit kiuliqata nunarjuami?

Aallamik pilutit, hunauvat ajuiqtauvatik taffumanga Qalagjuarniq-19 Aanniarjuarunmit kiudjutikhat pijarangat qanuqtut kavamatkut maniit atuqtakhainnik imaalu akiliqtuinikkut maniit?

12. Utirniaqqat qanuriton ikajuutikharnik tunijauhijumajut, aulajuniklu hanaqidjutikharnik havak-tauvakhimajut, kavamatkunin, qanurlu ihumavit ukuninga ihumaliurutikharnik havak-tauvakhimajut?

Qilamiuqtumit: Hunat hapkua ihumaliugutit, imaatun pijaangnirmun munaridjutinun imaatun anaviliat, uvaluuniin iliurarlugit pittailidjutit, pihimajut?

- a. Qanuq pittiangnikkut atugahat hapkua aadjikiit ihumaliurutit, hunat ihumagijaitit kavamatkut ihumagijait?

Qilamiuqtumit: Naunaitkuta:

- *Havaklugit uvalu pihimalugit ukpingniq inungnun.*
- *Ilaumatigiingniq (e.g., ihuaqtut pijaangnirit kivgaqtuutit, hivuliujukhat kapuutit).*
- *Pittiaqhugit akhuurutit nunallaat uvalu inuit nipiit inmi ihumagijamingnun uvalu ukpirijamingnun.*
- *Ikiklijumiqtitjaangat ajungnautikharnik ajungnautiqaqtuniklu.*

13. Uqarniarungnaqhijat tamna aanniarutirjuaq kiudjutikhaq nalvaaqtauhimajut havaqatigiingnikkut:

- a. Nunallaanun pihimajut katimajiit (imaatun iliharviit, Inuit Tapiriit Kanatami (ITK) ukualu Nunavut Tunngavik Incorporatedkut (NTI))?

- b. Avatingni aalatqiit havagviit?
- c. Nunavunmi Inuit, ilauniaqqat haffumunga Inuit Qaujimajatuqangit?

14. Hapkua atuqhimajatit ihumagiblugit, hunat uqangniaqigit ajuiqhautit ilitatik qaigaangata Havagvianun Aanniaqtailinirmun, anginirhakkutlu Kavamatkut Nunavunmi, kiudjutigiblugit Qalagjuarnirmin-19 nunarjuami?

Qilamiuqtumik: Hunauvak malruuk pingahulluunniit hunat kinamilli unniudjutiujuk ilingnun aullaqtilimat kiudkutikhat uumunga nunarjuami-aannialaqidjuti?

Amirarnarnirnun Aanniaqtailinirmullu Munarinirnun Nakuuhivalnianinga

15. Hunat hulaqutait Qalagjuarnirmin-19 nunarjuami uvani:
- a. Daaktit, munaqhit uvalu aalat tapkua munaqhijut havaktut?
  - b. Tamaat aanniaqtailinikkut auladjutit Nunavunmi?

16. Qanuqtut aktuqtauniaqqa hivunirmi aanniarutip ikitqijauniaqqa?

17. Hunauvat ilihaitjutit ajuiqtauvat nakuuhivalianirmit, ihumagilugillu hivunikhami aanniarutip?

Tuhaqtipkaidjutit Ilaupkainikkullu

18. Uqautigijaqqut hivuani atugakhangit uvalu havauhikhat maligakhat nunarjuami kiudjutit kavamatkut.

Hunat ihumavit ihumavin qanuq kavamatkut tuhaqtivat hapkununga?

Qilamiuqtumik: Una uuktuutigilugu, naunajautaa munaridjutikhaq inungnun aanniaqtailinirmun, imaatun pittailidjutit?

19. Uqarniaqtatit nunallaat timiqutillu pijun naamajunik ilitturipkaidjutikhanik uvani Qalagjuarniq-19 Aannialaqidjutimi kiudjutikkut; uvalu pingitpat, hunat kingunginaarniaqqat, uvaluuniin pid-jutauva ihuaqtumik tuhaqtinikkut?

20. Aadlamik ihumava ihumangnun ihumaguvin qanuq tuhaqtitinikkut havaktaujut, uktu-utigilugu:

- a. Inungnun tuhaqtidjutit (imaa hapkunanga Havagvianin Aanniaqtailinirmun talvunga inungnun)?
- b. Talvani aanniaqtailinikkut havaqatigiiktuni (e.g., avikturhimanirmi havaqatigiiktuni, ukuallu havaqatigiiktuni ukunanilu turangajuni ajuittuni imaatun Havautiqarvingni)?
- c. Avatingni Nunavut Kavamanga (i.e., ukunanit Munarhilirijiitkut unalu Kavamaliqijitkut, unaluuniit Munarhilirijiitkut unalu Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautikkut)?
- d. Ajurnaitqijamik ihaagiami unghiktuniluuniit nunallaani?

21. Qanuq kitut inuit uvalu nunallaat uqautaujut kavamatkunin, hunat havaktaujut nakuujumik uvalu hunat ihuaqhijuumirniaqqat?

Umiktirut

22. Aadlamik uqarumavit uvaptingnut ihumagijarnik akhuurutaujuq ilaliutigiami?

Quana kiudjutit.

Ilaliutihimajuq H Apiqhuinikkut Maliktakhaq Minista Aanniaqtailinirmut

Huna una?

Nunavut Kavamanga, Aanniaqtailinirmut Havagvia, havaktiliqtaa MNP, Kanadami havagvik, ihivriuriami qanuqtun kiuvakhimajuq uumunga Qalagjuarniq-19 qalagjuarnirmun Nunarjuami-Aannialaqtumun. Ilitturidjutait ihivriurhinirmi ikajurniaqtaa Nunavut Kavamanga upalungaiqhimajaami hivunikhamik amiraqhuutaujut ikajurianginilu nunallaangit.

Huuq apiqhuqtauliqqinga?

Apirijumajagin ikitunik apiqhuutinik ililutit atuqhimajangnin niguaqtauhimajumin atangujamin uvalu Minista Aanniaqtailinirmun atuqtilugu aanniarut nunaqjuami.

Una Hiamitiqtaulimaitpa?

Atiit atulimaittaqqut kinaluunniit uqaqatigiigutiingni. Kihimi, uqautiginiaqtavut ihumaliurutigiluaqta-khainik qanuriliurutikhat, naittumik pilugu.

Qanuq Hivitunia Apiqhuqtauniup?

Una apirhuut hivituniqaqtuq 30 hamunga 45 minutes.

Hunauvat Apiqhuutit Apiqhuqtauniaqtun?

Niriuktugut apiqhurlugit hapkua apirhuutit ilingnun:

Kavamaliqidjutikhangit Havakhimaaqhutiklu Inuit Titiraqhimajunik

1. Havangniq angiqatigiingnikkut-pihimajut kavamatkut, qanuq una hulaqutigijaqqut qanuq ihumaliurutinun havaktaujut atugakhanun uvalu hivuliujukhani malikhugit atuqtilugu aanniarut hiamitiqtuq kiudjutit?
  - Ihumajunga piqaqqa ajungnaqtunik uqaqtauhimajunik talvuuna ajungnautiqaqatunik piumaluaqtainik ihumagjainikluuniit, iliqatigiigiaqatatin qanuq ukuat qanuritmangaangit havaktauvakhimajut?
  - Piqaqa aalanik ilihaidjutinik tapkua iliugaqtauniaqtut atuqtilugu kinguluiniaqtunik aanniarutip humi tikitpat piumaluaqtamingnik uvalu ilaujut ihumaliurutinun?
2. Hapkuat qanuriliurutikhat hivulliitijumajailu aallanguqqat aanniarutirjuaq aulatiluni, imaalu qanuqtutlu hamna havaktauva?
3. Havangniq Nunavunmi, akhuungnaqtuq pihimalugit uvalu hivuliqhurlugit IQ hivunikhaliugutitait uvalu ISVs tamaini kavamatkut (imaa ihumaliurnikkut, pivallianirmun maliguagahanik, ihumaliuqhugit hivuliujukhat uvaluuniin pinahuarutit hanaqidjutikhanginni).

Hunat ikajuutauluaqtut ilingnun pijaangini tapkua ulapiqutit Aanniaqtailinirmun kiudjutit tungavijaqtut (ilituripkaqtaujut hapkunanga) ISV aanniarutiqatitluni nunarjuami?

Hivunikhaliurut, Upalungajarniq Kiudjutingalu

4. Upalungajailigaangavit upalungajailiruvitlu aallatqiiktunik pidjutikhanik Qalagjuarniq-19 kiudjutikhanik, hunauva havaarijat Ministauplutit, havaqatigiplugit Ministait havaqatigijatit

maligaliuqtit MLA-lu? Piqaqa hunamikliqaa ikajuutauvaktuq hivunikhami naunaipkutikharni?

- Piqaqa qujaginaq nunangijangnin ihumagijainik, inuunikku uvalu havakhugit havaatit niruaqtauhimalitutin Arviani atuqtilugu qulvahiktillaanga nunarjuami qalarjuarniq, tamna ikajuutaujuq kangiqhipkarlugit ihumaliugutit tikuaqtauguvin Ministamun?
- Piqaqa aalanik ilihaidjutinik (hunanik tapkua nakuujumik aulavakhimajut, hunat aalangajumik havakpakhimajangnik) tapkua ikajuutauniaqtut hivumuurlutit, aalanun uvani atangujat havaanginun uvalu kitut atungniaqtut haffumunga qanuginiinun?

5. Amigaitut havauhiit Aanniaqtailinirmun Ministat tamaini nunani tungaviqaqtut havaklugit uvalu pihimalugit inungnun ukpirinikkut.

Hunat ihumagivigit ikajuutaujut havaklugit uvalu pihimalugit ukpiguhungnikkut tamaini aviktuqhima-jumi, hapkununga nunallaani ilaujunun, nunamingni/F/P/T hivuliqtit, uvalu aalat havaqatitit?

6. Qanuq havaqatigivigit Inuit havaqatitit (nunallaani ilaujut, NTI, ITK, RIAs, HTOs) imaa:
  - Kangiqhipkarlugu ihumaliurnikkut-ihumaliugutit?
  - Pihimablugit pidjutigilugit aalakiit pinahuarutit Aanniaqtailinirmun kiudjutit (imaa munaritiarlugit aanniaqtailinirmun inuuhiqattiarnirmunlu Nunavunmiun, mikhijuumirlugit hulaqutit, mikhijuumirlugillu munaridjutit aanniarutit hiamitirninga)?

Nakuuhittidjutikhaq

7. Piplugu aanniarut, hunauvat ilangit anginiqaqtut hunat upalungaijautikhat nakuuhivallidjutikhanik ihumagijarnik?
  - Hunauvat tapkuat Aanniaqtailinikkut ilijauhimavat aulapkaidjutikhanut aullatiluni utiffaangi-angani, imaalu hunauva havaarijakhaa Minista hapkunani qanuriliurutikhani?
8. Takuffaaqhugit qanuqtun Aanniaqtailinirmun qanuqtun Aanniaqtailinirmun qanuqtun pidjuti-vat nutaanik (e.g., un'ngahiktukku NP pinahuaruti), qanuqtunlu Nunavunmiut katitpakpa ikajuutiqhatlu tamainni hiamitirniatigut, talvali nakuuqpiqaqtumik iniktiraangat ihumagijatin puiguqtaujumaplutik?

Tuhaqtipkainikkut

9. Pihimablugu avaliqangituq havaaq Minista Aanniaqtailinirmun, tuhaqtitinikkut pidjutiqaqtu-khat akhut munaridjutinik tamainun qanuriniinun Aanniaqtailinirmun kiudjutainun, aalanguqtirniaqtullu aulatiluni aanniarutirjuamun.
  - Qanuqtut munarivigit tamaita kangiqhidjutit tunijaujut uvalu uqautaujukhat, humiluaq aviktuqhima-jumi tuhaqtidjutit munarijaujut aalatqiinin havagvingnin?
  - Hunaujut ilangit ihuaqtumik hanaqidjutikhangit naunaijaijaangat:
    - i. Ihuaqharlugit tuhaqtidjutit, iluani uvalu hilataanilu?
    - ii. Munarilugu kajumiktilaanga (kajumingnik) kangikhidjutikhangit aulavikhangit?
    - iii. Pilugit qanuriniit uvalu/uvaluuniin hiamitirningangit itqumaluangitunik tuhaadjutikhangit?

iv. Uqautigilugit ihuiguuutit kangiqhidjutit?

- Piqaqa pijakhanik nunallaanun ilauqatigiingnirmun (imaa qaritaujakkut nunallaani katimaviani, hivajaqtut pijakhanik) pipkaijaangini nunallaat tuhaajaangini?
10. Piqaqqat huli uqangitaptingni huli hivumuuqtitumaplutin ikajurnikkut ilitturipkaidjutikhanik atuliqujaujunik upalungaijarnikkut hivunikhani amigakhuutikhaqaqtun kiudjutinik imaatun Qalagjuarniq-19 Aannialaqidjutimi?

Quana ilaugavit!

Iliutihimajuq I Qalagjuarniq-19   Pidjutiaqatut   Katimajiit   imaalu Havaqatigiiktut Katimajiit

Pivia: Nunavut Kavamanga. 2022. "Aallangajut Ops Qalagjuarniq-19 Kiudjutinga." [PDF Unniudjut] Ihivriuptauvakhimajuq Qitiqqautijuq 2024.

Ilihimalugu una ilaungituq amigaitut katimajiit tapkua auladjutikkut aularutijut atulihaaliqtilugu 2020, hivuani havaktautinagu Aallangajut Auladjutinun havaqatigiiktut, imaatun Qalagjuarnirmin-19 Hiamitigtut Aanniarutit uvalu Aanniarutinun (CD-Epi) havaqatigiiktut katimajut havainirmi. Ilaungittuq aannialaqidjutimik miitirutinik piliuqtauhimajuq ubluq tamaat nunallaanun hulaqutilluaqtaujuun Qalagjuarniq-19n atulihaaliqtilugu tatqiqhiutini nunarjuami aannialaqidjutimi. mIhumagingitaalu nivjaarninga FPT kamitiujuup ilaa Aallangajut Ihumakhaqhiuqtit Kamitiujuq Nutaunighanik ihumakhaqhiuqtit Kamitiujuq katimaqata 2-3 atuni saniunirmi atuni aanniarnariqtilugu katimaginaqhunilu 2-3 ukiuni aanniarutimut. Titiraqhimajut pijajukhat uuktuutit tuhaqtinikkut ihuangitumik titiraqhimajunik.

Katimajiit / Havaqatigiiktut Katimajiit (WG)	Qaffiiqturningit	Naunaitkutaq
Kapuqhiriimi Qanuriliurutikhat Havaqatiriit (VSWG)	Hivulliqpaamik Havainiq tamaat Pijariaqaqqat	Amigaittuni-havagviit katimajiit iluani Aanniaqtailinikkut ihivriuqpaktait nutaatqijajun naunaitkutit/hivulliuurutikhat kapuutikhanun, tunivaktun atuliqujajunik kapuutikhanik pipkainikkut, ikajurnikkullu kapuutikhanik pipkaidjutikhanik.
CNO Katimajiit Katimaniaqtut	Tatqiqhiut Tamaat -nuutiqhimajuq talvanga COVID Qalagjuarniq Ubluqtuhirvia 2023.	Uqautigiluaqtait tadjaa aanniarnikkut ajuqhautit pinahuarutillu. Tunihimaaqtun pidjutikharnik naunaijaangata kituliqaak akhurnaqtunik naunairutingnik nuutaanguqtiqhimajuniklu aulahimajut talvuuna IPAC.
CRN (COVID Ikajuutikkut Munaqhi) Katimadjutit	Tatqiqhiun tamaat (piqaqtut hoc-mik ilakhanik pijariaqaqqata) -nuutiqhimajut anginirhakkut inungnun aanniaqtailinirmun iliharnirmun tuhaqtidjutillu uvani Qiqaijalarvia 2022	Uqautigilugit Qalagjuarnirmin-19 Inungnun Aanniaqtailinirmun maligahat ukualu Qalagjuarnirmin-19 kapuutit nutaanguqtiqhimajut, ilihaidjutit, iliharnirmun, Q's, taimaalu.
Auladjutikhanut Uqaudjit Katimajiit (LAC) (FPT)	Pijariaqaqqat	Katimaniq uqaqatigiigutikhanun ihuaqtunik pittaarnikkut naunaijarnirik, niuvirnikkut, tuninikkullu tamajanik. Ilaujut tukhiutit

Katimajiit / Havaqatigiiktut Katimajiit (WG)	Qaffiiqturningit	Naunaitkutaq
		ikajuutinun uvalu munagiblugit pilakhirnikkut aktilaangit piujajait.
Aviktuqhimajumi PPE Katimajiit	Tatqiqhiut Tamaat	Aviktuqhimajumi PPE Hivulliqtit unniudjutait qanurinniit inuum atimajakhait qajagidjutikhat (PPE) aturningit imaalu tamajait, ukuallu Avikturnianni PPE Hivulliqtit tunihijut nutanngutqijanik amigaittunik PPE qanurinniinnik imaalu ajuqhautainnik.
Kapuutikkut Havaqatigiiktut Katimajiit (VWWG)	Havainirmi Tamaat	Uniudjutit nutaanguqtiquhimajut haffumunga AEFIs, kapuutikkut uniudjutit.
CIC (Kanatami Nunamingni Kapuqhirnikkut Katimajiit)	Havainirmi Tamaat -nuugiartugit malrungi havainirni ilaliutilugillu angijut inungnun aanni-aqtailinirmun kapuqhirnirmun Aujami 2022	Uqautigilugit uniudjutillu nutaanguqtiquhimajut kapuqhirnirmun, qajangnautikkut naunajautit, ihivriungnikkut paqitajut
Nunaqaqqaahimajut Qalagjuarnirmun-19 Kapuutikharnik Upalungairutikharnik	Malrungi havainingni	Uqaqhimaagtun ajuiqhautikharnik ajuiqhaqhimajut talvuuna kapuutikharnik upalungairutikharnik, auladjutikharnik, ajungnautigijainiklu. Nutaanguqtiringit pijuq uumunnga kapuutit havautit pitqjanginnik.
Kapitirniagut Aturiaqarniginik Kamitjuq Aturnigagut	Tatqiqhiut Tamaat	Uqautigijajut mikhaagun kapuutikkut havaktauhimajut uvalu auladjutikkut nutaanguqtiquhimajut
Aanniaqtailinikkut ICS (Pijaqquq Havaktauju-khat)	Munarijait Qalagjuarniq-19 hiमितirninga avikturnianni.	Uqautigiblugit aanniarutit aviktuqhimajumi (aktilaangit 0min-3mun attauhiq havainirmi).
Aanniaqtailiqijit Qalagjuarnirmun-19 Upalungaijainirmun Ops Katimadjutait	Malrungi havainingni	Uqautigijait hivungani upalungaijautini uvalu uqautigilugit ajuqhautit ilihaidjutinun.
Kapuutikkut Hivunikhaliurnikkut Havaqatigiiktut	Pijariaqaqqat	Havaqatigiplugit ukunani Aanniaqtailinikkut Hapumminikkut Havaktiinnin (CPHO unalu TCDS) ukuallu Aallangajuni Aulapkaidjutini Havagvik pipkainikkut qilamik pipkainikkut kapuutikhanik tamaani aviktuqhimajumi.

Katimajiit / Havaqatigiik-tut Katimajiit (WG)	Qaffiiqturningit	Naunaitkutaq
		Tapkuat katimajiralaat turaaqhitarni maligait titirarni, iliharniq, havat, havaktit, tuhaumatjutit, ahiilu.
Aviktuqhimajumi Qal-agjuarniq-19 Atan'ngujalluat Katimajiit	Atauhiiqhugu havainiq	Havagviitigut angajukhiq hivuliqhungnikkut katimadjutit.
Ad Hoc Katimaqatigijait: • Ujarakhiuqtit • Kavamatkut Timiqutigijangit (maligatigut) • Haamlat Kavamanga /Aviktuqhimajuni Mii-jangit • Aalat aallangajut hanaqidjutikhat	Pijariaqaqqat	